НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

НОРМАТИВНО-ДОКУМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НУШ

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

НОРМАТИВНО-ДОКУМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НУШ

Навчальний посібник

Укладачі:

В.М. Лучко, Л.М. Мельничук, Г.М. Перун

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 373.3.016:004(075.8)
Н 832

Друкується за ухвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 11 від 31 листопада 2022 р.)

Рецензенти:
Терлецька І.Д. – вчитель-методист, консультант КУ «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників» Чернівецької міської ради;
Семчук А.Р. – канд. фіз.-мат. наук, доцент, доцент кафедри методики викладання природничо-математичних дисциплін ІППОЧО.

Укладачі:
Лучко В.М., Мельничук Л.М., Перун Г.М.

Н 832 **Нормативно-документальна** основа вчителя інформатики початкової школи НУШ : навч. посіб. / уклад.: В.М. Лучко, Л.М. Мельничук, Г.М. Перун. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 228 с.

У навчальному посібнику подаються деякі найважливіші нормативні документи, які є базовими для кожного вчителя початкової школи НУШ та вчителів інформатики у НУШ зокрема.

Призначений для вчителів інформатики та вчителів початкових класів, для студентів спеціальності 014.09 – Середня освіта (Інформатика).

УДК 373.3.016:004(075.8)

© Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2022
© Лучко В.М., Мельничук Л.М., Перун Г.М. (укладачі), 2022

Державна посада…, яка полягає у всілякому піклуванні
про дівчаток і хлопчиків…
Ця посада значно важливіша від усіх найвищих
посад в державі.
Платон

Передмова

Нова українська школа (НУШ) вимагає від вчителя не тільки ґрунтовних фахових знань, але і глибокого розуміння самої концепції НУШ: зміст освіти заснований на компетентностях, умотивований вчитель має свободу творчості, дитиноцентризм та педагогіка партнерства між учнем, вчителем і батьками тощо.

Студент чи студентка, який готується стати вчителем чи вчителькою НУШ мають знати, що всі без винятку аспекти педагогічної діяльності вчителів регламентуються державними документами у різних формах.

Посібник має на меті ознайомити студентів з нормативними документами, які стосуються функціонування початкової школи в сучасних реаліях, допомогти усвідомити важливість тих завдань, які доведеться вирішувати під час педагогічної практики та безпосередньо у професійній діяльності вчителя. Крім того, навчитися використовувати нормативну базу при плануванні та підготовці до своїх уроків інформатики.

Посібник містить вимоги до інформатичної галузі, зміст та результати навчання з двох типових освітніх програм для початкової школи НУШ, розроблені під керівництвом О.Я. Савченко та Р.Б. Шияна, Державний стандарт початкової освіти, вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти інформатичної освітньої галузі, приклади

змістових ліній при вивченні інформатики, зразок навчальної програми, складеної з досвіду викладання інформатики вчителькою ліцею “Сихівський” Оксаною Пасічник, вимоги до заповнення класного журналу, зокрема вчителем чи вчителькою інформатики.

Матеріал, укладений у посібнику, буде корисним студентам, які вивчають такі дисципліни: ”Методика викладання інформатики в початковій школі”, “Вступ до спеціальності”, “Методика впровадження дослідницьких робіт з інформатики”, “Шкільний курс інформатики” та “Методика позакласної роботи з інформатики”.

Концепція Нової української школи

21 лютого 2018 року Постановою кабінету Міністрів України затверджено державний Стандарт початкової освіти, який застосовується з 1 вересня 2018 року для учнів за програмою дванадцятирічної повної загальної середньої освіти [1].

У 2016 році МОН оприлюднило концепцію Нової української школи (НУШ). Метою нової загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованої взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності (Проект Закону України «Про освіту» №3491-Д від 4.04.2016 р.). Формула нової української школи складається з таких 9-ти ключових компонентів:

- повний зміст освіти, заснований на компетентностях, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві;
- умотивований вчитель, який має свободу творчості й розвивається професійно;
- наскрізний процес виховання, який формує життєві цінності;
- децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію;
- педагогіка партнерства між учнем, вчителем і батьками;
- дитиноцентризм – орієнтація на потреби учня в освітньому процесі;
- нова структура школи, що дає можливість добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя;

- справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти;
- сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу.

Нові освітні стандарти ґрунтуються на «Рекомендаціях Європарламенту та Ради Європі щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (18.12.2016 р.), але ними не обмежуються.

«***Компетентність*** – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь та інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність».

Ключові компетентності – ті, яких потребує кожен для особистої реалізації, розвитку, активної громадської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом всього життя.

Інклюзія (***Вікіпедія***) (від англійського включення, залучення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. Потребу збільшення участі відчувають насамперед ті, хто мають фізичні та ментальні порушення.

Ключовими компетенціями НУШ є:

- спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність;
- основні компетентності у природничих науках і технологіях;
- інформатична компетентність;

- уміння вчитись усе життя;
- ініціативність та підприємливість;
- соціальна та громадська компетентності;
- обізнаність та самовираження у сфері культури;
- екологічна грамотність і здорове життя.

Розкриваючи зміст інформатичної компетентності відмічено, що ***інформатична компетентність*** передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Велике значення має інформаційна й медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеки, розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо).

Для всіх компетентностей є вміння, які діти набувають під час вивчення різних предметів, зокрема,

- читати і розуміти прочитане;
- висловлювати думку усно і письмово;
- критичного мислення;
- здатність логічно обґрунтовувати свою позицію;
- виявляти ініціативу;
- творити;
- уміння вирішувати проблеми;
- оцінювати ризики та приймати рішення;
- уміння конструктивно керувати емоціями;
- застосовувати емоційний інтелект;
- здатність до співпраці у команді.

Емоційний інтелект (Вікіпедія) – група ментальних здібностей, які беруть участь в усвідомленні та розумінні власних емоцій та емоцій оточуючих.

У джерелі [1] розглянута «***канва» (матриця (матем.))*** розвитку учня згідно з ключовими компетентностями та наскрізними вміннями.

Кожна дитина неповторна, наділена Богом (*авт.*) своїми можливостями, талантом, здібностями. Місія НУШ – допомогти розкрити та розвинути їх на основі партнерства між учителем, учнем і батьками. НУШ працюватиме на засадах «*педагогіки партнерства*». Основними принципами цього підходу є:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (продуктивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість вирішення домовленостей).

Педагогіка партнерства

В основу педагогіки партнерства закладено спілкування, взаємодія та співпраця між вчителем та учнем, учнями і батьками, батьками та вчителями. Учні, батьки і вчителі об'єднані спільними прагненнями, є зацікавленими однодумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, які є відповідальними за результат.

Школа покликана ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини.

Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти,

що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Реформа НУШ прямує до того, щоб дитина мала якомога більший вибір, хоча реалізація цієї можливості прямо залежить від ресурсів, якими володіє школа. Дослідження Університетського центру Джорджтауна під керівництвом його директора, освітнього експерта Ентоні П. Карневале проаналізували, ким стають першачки з різними навчальними успіхами у дорослому житті та які обставини на це впливають. Вони використали дані бюро перепису населення США, Бюро статистики праці, Асоціації педіатрів США, шкільні доповіді. На їхню думку, досягнення у середній та старшій школах впливають на все життя. Ті, хто пасе задніх у 9-му класі, майже не мають шансів з роками досягти високого соціально-економічного статусу. Але річ не у здібностях. *З'ясувалось, що 4 з 5* першокласників, які мають найгірші шкільні успіхи, мають у дорослому віці високо оплачувані професії, якщо походять із заможних родин. І може *2 з 5* першокласників з високими досягненнями в навчанні мають шанс досягти високого життєвого рівня, якщо вони походять із бідних родин. Сімейні ресурси мають значення! Діти, що виховуються у забезпечених родинах, отримують всебічну індивідуальну допомогу: їм наймають гувернанток, репетиторів, платять за додаткові курси, гуртки. Батьки, які є соціально успішними, частіше звертають увагу на здібності їхніх дітей до наук та схильності до мистецтв. Якщо навіть такій дитині важко даються якісь шкільні предмети, то

побачивши інші здібності та розвинувши їх у школяра, він, розвинувши їх, стане конкурентноздатним абітурієнтом. *В ідеалі школа має перебрати на себе функцію індивідуального підходу, який сьогодні забезпечують батьки власним попитом.* Кожен учень мав би створити індивідуальну освітню траєкторію освоєння всіх навчальних дисциплін. Здебільшого невелику кількість обов'язкових предметів, а решту (після початкової школи, або в старшій школі) обирати самостійно з допомогою батьків та шкільного спеціаліста – *консультанта з навчання*.

Основа індивідуальної освітньої траєкторії – освітній маршрут, сформований під конкретну людину, з урахуванням її особливостей і потреб. Учень обирає, що саме вивчатимемо. Але крім освітнього маршруту ширше поняття траєкторії містить виявлення здібностей, особливі педагогічні технології, організацію процесу (від допомоги зробити правильний вибір до можливості його реалізації).

Повністю створити індивідуальну освітню траєкторію вдається лише тоді, коли навчальний матеріал, форму, темп вивчення підбиратимуть під кожного конкретного учня, а він, у свою чергу, має власні цілі опанування кожної теми, оцінює результати навчання та залежно від них приймає рішення, що вивчати далі.

Умотивований вчитель

Українська школа буде успішна, якщо до неї прийде успішний вчитель [1]. Він – успішний вчитель та фахівець – вирішить дуже багато питань щодо якості викладання, обсягу домашніх завдань, комунікації з дітьми та адміністрацією школи. До дітей має прийти людина-лідер, яка має вести за собою, яка любить дітей, свій предмет і його фахово

викладає. Учитель, який є відповідальним і творчим, який постійно працює над собою, буде мати академічну свободу. Він зможе розробляти власні авторські робочі програми, самостійно обирати підручники, методи, стратегії, способи і засоби навчання, активно виражати власну фахову думку. Держава гарантуватиме свободу від втручання у професійну діяльність.

Суттєвих змін зазнає процес і зміст підготовки вчителя. Учителі вивчатимуть особистісно-орієнтований та компетентнісний підходи до управління освітнім процесом, психологію групової динаміки, тощо. Тому варто говорити про нову роль вчителя – не як єдиного наставника та джерела знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Збільшиться кількість моделей підготовки вчителя. Форми підвищення кваліфікації буде диверсифіковано: курс при ІППО (інститут післядипломної педагогічної освіти), семінари, вебінари, онлайн-курси, конференції, самоосвіта (визнання сертифікатів). Учитель отримає змогу вибору місця і способу підвищення кваліфікації, що передбачено законом про освіту. Освітній портал з методичними та дидактичними матеріалами, українськими е-енциклопедіями, мультимедійними підручниками та інтерактивні онлайн ресурси допомагатимуть вчителеві. Буде скорочене бюрократичне навантаження, зокрема і завдяки переходу на систему освітнього електронного документообігу. До роботи у школі мають бути залучені *найкращі*.

Коуч – людина-педагог, яка допомагає досягнути поставленої мети. Коучинг рекомендовано застосовувати тільки зі старшими дітьми від 16 років, які мають досвід роботи або професійно займаються спортом чи мистецтвом.

Ментор – наставник, який готовий ділитись з дитиною власними знаннями. Він вводить дитину в коло своїх інтересів, знайомств, досвіду, щиро ним ділиться, щоб дитина отримувала цей досвід через вчителя.

Тьютор – допомагає формувати цілісну особистість, працює з п'ятьма сферами: інтелект, воля, емоції, фізичний і духовний розвиток. Він допомагає дитині розвинути в собі здібності, які допоможуть впоратися з будь-якими труднощами та завданнями, навіть, коли тьютора немає поруч.

Фасилітатор – забезпечує ефективну групову комунікацію. Педагог, який допомагає групі дітей порозумітися між собою.

Новатор – використовує новітні технології та сучасні практики, вчитель має свободу вибору підходів та інструментів для проведення занять.

Орієнтація на учня

НУШ працює на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти, за якої школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, реалізуючи на практиці принцип дитиноцентризму. Освітня діяльність має бути організована з урахуванням навичок XXI століття. Відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань (знайти спільну мову з друзями, вчителем, однокласниками, батьками, незнайомими людьми) до творчих (креативно-інноваційних). У навчанні будуть враховані вікові особливості фізичного, психічного, розумового розвитку дітей. Для цього впроваджується *двоциклова організація освітнього процесу на рівнях початкової та базової загальної середньої освіти*. Дітей

навчатимуть справлятися зі стресом та напругою. Педагогічні задачі вирішуватимуться в атмосфері психологічного комфорту та підтримки. НУШ розкриватиме потенціал кожної дитини. Буде подолано будь-яку дискримінацію, забезпечено неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня. Учні матимуть свободу вибору предметів та рівня їх складності, має бути можливість навчання у різновікових, предметних або міжпредметних групах.

Виховання дітей на цінностях

Виховний процес має бути невід'ємною складовою всього освітнього процесу і орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема, морально етичні (повага до життя, гідність, честь, справедливість, турбота), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне розмаїття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, бережливе ставлення до довкілля, повага до закону, відповідальність). Нова школа буде плекати українську ідентичність. Нова українська школа має виховувати в дітях не лише відповідальність за себе, а й за розвиток і добробут країни і всього людства. Ключовим виховним елементом стане приклад вчителя, який покликаний зацікавити дитину. Відношення між учнями, батьками, вчителями та всіма учасниками освітнього процесу буде побудовано на взаємній повазі та діалозі.

Структура нової школи

Загальна тривалість повної загальної середньої освіти збільшиться до 12 років. Передбачено 3 рівні повної загальної середньої освіти:

- початкова освіта (тривалість – 4 роки);

- базова середня освіта, яка здобувається в гімназії (тривалість – 5 років);
- профільна середня освіта, яка здобувається в ліцеї або закладах професійної освіти (тривалість – 3 роки).

Початкова освіта

Навчання починається, як правило, з 6 років. Діти з особливими потребами можуть вступати до школи у віці фізичної готовності. Тривалість перебування таких дітей в початковій школі може бути продовжена з доповненням корекційно-розвивального складника. Буде підвищено якість освіти, зокрема, з іноземної мови, навчання буде запроваджено єдиним стандартом без запровадження предметів з послабленим рівнем. Це також дозволить уникнути соціального розшарування та відбору дітей у молодшому шкільному віці.

Перший цикл початкової освіти допоможе учневі звикнути до шкільного життя, а саме:

- навчальні завдання і час на їхнє виконання будуть визначатися з урахуванням індивідуальних особливостей школярів;
- навчальний матеріал можна буде інтегрувати в змісті споріднених предметів або вводити до складу предметів у вигляді модулів;
- обсяг домашніх завдань буде обмежено;
- навчання буде організовано через діяльність, ігровими методами як у класі, так і поза його межами;
- учитель матиме свободу вибору (створення) навчальних програм у межах стандарту освіти;
- буде запроваджено описове формальне оцінювання, традиційних оцінок не буде, найважливіше завдання вчителя – підтримувати в учневі впевненість і мотивацію до пізнання.

У другому циклі початкової освіти в учнів буде формуватися почуття відповідальності і самостійність:

- використовуватимуться методи, які вчать робити самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня;
- запроваджується предметне навчання; частина предметів передбачатиме оцінювання.

Державна підсумкова атестація здобувачів початкової освіти буде здійснюватися лише для моніторингу якості освітньої діяльності закладу.

У початковій школі (як і в гімназії і ліцеї) не буде одногодинних курсів або предметів. В одному класі не буде більше, ніж 8 обов'язкових предметів.

Базова середня освіта

Особливу увагу буде приділено вивченню державної мови. На цьому рівні буде закладено базу свідомого самовизначення учня як особистості, члена сім'ї, нації і суспільства, здатність терпимо і з розумінням ставитись до різноманіття світу і людей.

Перший цикл буде пробуджувати і підтримувати інтерес до сфер знань і діяльності, передбачених навчальною програмою.

Другий цикл базової середньої освіти сприятиме формуванню учнів як відповідальних членів суспільства, здатних самостійно долати проблеми повсякденного життя, вибирати шлях подальшого навчання відповідно до своїх інтересів і здібностей.

Навчання буде здебільшого предметним. Частину часу буде відведено на предмети за вибором. Після завершення базової середньої освіти учень має відчувати відповідальність за результати своєї діяльності, спиратися на сильні

риси свого характеру, усвідомлювати, які ціннісні орієнтири лежать в основі його вчинків.

Результати будуть оцінюватися через державну підсумкову атестацію у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

Профільна середня освіта

У рамках профільної освіти старшокласник зможе обирати одне з двох спрямувань навчання:

- академічне, з поглибленим вивченням окремих предметів з орієнтацією на продовження навчання в університеті;
- професійне, яке поряд зі здобуттям повної загальної освіти забезпечує отримання першої професії (не обмежує можливість продовження освіти).

Буде створено мережу академічних ліцеїв на зразок мережі професійних ліцеїв, тобто третій ступінь школи буде відокремленим від другого ступеня. Здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням буде здійснюватися в академічних ліцеях – як правило в окремих закладах освіти. В академічних ліцеях перший рік навчання буде перехідним. На цьому етапі учень зможе змінити профіль навчання. Учні матимуть право обирати не лише предмети, але й рівні їхньої складності.

Випускники академічних ліцеїв будуть проходити державну підсумкову атестацію у формі ЗНО.

Профільну середню освіту за професійним спрямуванням здобуватимуть у професійних ліцеях та профільних коледжах.

Випускники професійних ліцеїв та коледжів будуть проходити державну підсумкову атестацію у формі ЗНО. За умови успішного проходження ДПА у формі ЗНО

випускники професійних ліцеїв та коледжів зможуть вступати до ВНЗ, а випускники коледжів – навчатися в ВНЗ за скороченою формою.

Молоді люди, які закінчили профільну школу, розумітимуть свою майбутню роль в родині, професійній діяльності, суспільстві.

Структура нової української школи

Рівень нульовий – дошкільна освіта триває від народження дитини до шести років. Розбивається на 2 цикли: від 0 до 3 років та від 3 до 6 років.

Рівень перший – початкова освіта триває від 6 до 10 років. Розбивається на 2 цикли від 6 до 8 років та від 8 до 10 років і має назву «Початкова освіта».

Рівень другий – базова середня освіта триває з 10 до 15 років, аналогічно розбивається на 2 цикли від 10 до 12 років та від 12 до 15 років і має назву «Гімназія».

Рівень третій – профільна середня освіта триває з 15 до 18 років, розбивається на 2 цикли з 15 до 16,5 років та від 16,5 до 18 років і має назву «Ліцей». Згідно з описаним вище, ліцей може бути *академічним, професійним або професійний коледж, технікум*.

Автономія школи і якість освіти

Вільну людину може сформувати лише вільна особистість. Нинішня школа скута кайданами бюрократії та надмірного контролю. Нова школа матиме широку автономію.

В умовах децентралізації на державному рівні управління будуть визначатися стандарти освіти і

забезпечення моніторингу якості освіти. За дотримання цих стандартів буде відповідати окремий центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти із залученням громадськості. Натомість безпосереднє управління школами буде здійснюватися на місцевому рівні.

Зросте вплив місцевих громад на формування локальної освітньої політики, з урахуванням місцевих культурних особливостей та особливостей ринку праці, на основі державної освітньої політики. Адміністративні та навчально-методичні повноваження будуть делегуватися на рівень закладу освіти. Школи зможуть самостійно формувати освітні програми, складати навчальні плани і програми з навчальних предметів відповідно до стандартів середньої освіти та досягнень сучасної науки, обирати підручники, методики навчання і виховання, розвивати навчально-матеріальну базу. Автономія школи передбачає і вищий рівень відповідальності закладу освіти. Засновники школи контролюватимуть освітню та фінансово-господарську діяльність закладу освіти, призначатимуть на умовах контракту керівника школи. Його обиратимуть на конкурсних засадах терміном на 5 років. Він зможе обіймати *посаду не більше, ніж два терміни поспіль*.

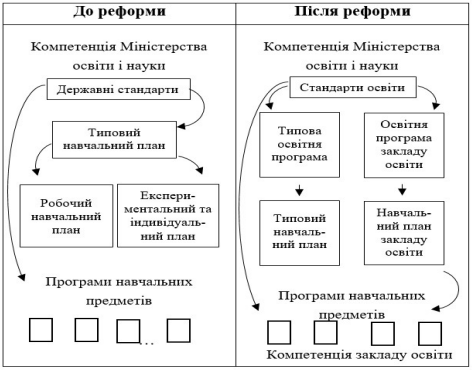
Колегіальним органом управління школою в НУШ є педагогічна рада. Повноваження, порядок формування, регламент роботи педагогічної ради визначаються установчими документами закладу освіти.

В управлінні школою братиме участь громадське самоврядування працівників закладу, учнів та їхніх батьків. Колегіальним органом батьківського самоврядування закладу освіти в НУШ є *батьківська рада*.

Наглядова рада школи здійснюватиме громадський нагляд, зокрема**,** зможе брати участь у визначенні стратегії розвитку

закладу освіти, аналізувати діяльність закладу освіти та його посадових осіб, контролювати виконання кошторису закладу освіти, сприяти залученню додаткових джерел фінансування.

Разом із запровадженням автономії буде посилено відповідальність школи перед суспільством за якість освіти. При цьому тотальний державний контроль у вигляді інспектування заміниться громадсько-державною системою забезпечення якості освіти.

Справедливе фінансування та рівний доступ

Провідні країни розглядають сферу освіти як пріоритетний напрям інвестиції, який повертається новими технологіями, знаннями і прибутками від інноваційної діяльності. У НУШ публічні фінанси будуть розділятися прозоро. Держава і суспільство побачать, як витрачаються кошти**,** і будуть відстежувати результат освітніх інвестицій. В умовах децентралізації освіти субвенція з державного рівня буде покривати передусім видатки на забезпечення педагогічної складової навчального процесу (заробітна плата працівників закладів освіти, підручники, підвищення кваліфікації вчителів, тощо).

Державні органи влади і територіальні громади будуть зобов'язані забезпечити необхідні умови навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку за місцем проживання, зокрема, у селах.

Держава забезпечує асигнування на освіту у розмірі не менше 7% валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством. Освітня субвенція буде розраховуватись за справедливою формулою, щоб вирівняти можливості доступу до якісної освіти в різних регіонах і населених пунктах.

Раціональне використання фінансових ресурсів на виконання стандартів освіти дозволить підвищити вчителям заробітну плату.

Буде створено нові можливості для розширення державно-громадського партнерства у сфері освіти через нові підходи співфінансування й управління навчальними закладами.

Буде впроваджено принцип «гроші ходять за дитиною», зокрема, для підтримки дітей з особливими потребами, які можуть здобувати освіту інклюзивно поряд з іншими дітьми у пристосованих для цього школах. При цьому має зберігатись рівність доступу до бюджетного фінансування закладів освіти усіх форм власності.

Буде забезпечено принцип свободи вибору в освіті. Якщо батьки побажають віддати дитину у приватний заклад згідно з власними світоглядами чи релігійними переконаннями, держава спрямовує туди кошти, виділені на навчання цієї дитини. Нікому не може бути відмовлено у праві на освіту. Держава при виконанні будь-яких функцій, узятих нею на себе в галузі освіти і навчання, поважає право батьків

забезпечувати таку освіту і навчання відповідно до їхніх релігійних і світоглядних переконань. (Протокол 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Стаття 2). Новий базовий Закон «Про освіту» вперше запроваджує на законодавчому рівні розмаїття форм здобуття освіти. Він передбачає дистанційну, мережеву, змішану форми здобуття освіти в інституціях, екстернатну і сімейну (домашню) форми індивідуальної освіти, педагогічний патронат з незалежним визнанням результатів такого навчання.

У регіонах діятимуть (уже діють) опорні школи базового рівня. Кожну опорну школу буде обладнано і зміцнено висококваліфікованими кадрами. Опорні школи слугуватимуть тестовим майданчиком інновацій в окрузі. Збільшення мережі опорних шкіл дасть змогу дітям з сільської місцевості на рівні базової і старшої профільної школи здобувати справді якісну освіту.

Сучасне освітнє середовище

Вільному розвитку сприяє творче середовище. Воно буде організоване в Новій українській школі. Зміні підлягають фізичне просторово-предметне оточення, програми та засоби навчання.

У НУШ зросте частка проєктної, командної, групової діяльності у педагогічному процесі. Відповідно будуть урізноманітненні варіанти організації навчального простору для класу. Крім класичних варіантів, будуть використовуватись новітні, наприклад, мобільні робочі місця, які легко трансформувати для групової роботи. Виділятимуться окремі приміщення з відкритим освітнім простором.

Планування і дизайн освітнього простору школи буде спрямований на розвиток дитини і на її мотивації до навчання. Організація нового освітнього середовища потребує широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення лабораторної бази для вивчення предметів природничо-математичного циклу.

Запровадження ІКТ в освітній галузі перейде від одноразових проєктів до системного процесу, що охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширять можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, формуючи таким чином важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності.

Розвивається інфраструктура для забезпечення різних форм навчання. Зокрема, буде створено освітню онлайн платформу з навчальними і методичними матеріалами для учнів, вчителів, батьків і керівників навчальних закладів.

Освітній простір НУШ не обмежуватиметься будівлею школи. Розвиватиметься інфраструктура для забезпечення різних форм навчання учнів, учителів, батьків і керівників навчальних закладів.

Формуванню навичок наукової діяльності та винахідництва слугуватимуть сучасні лабораторії, а також програма доступу дітей до наукових музеїв, обсерваторій, відкритих навчальних курсів та інших ресурсів.

Кожна школа матиме в своїй структурі бібліотеку, яка стане ресурсним осередком та експериментальним майданчиком для учнів і вчителів, забезпечить вільний доступ до якісних електронних підручників, енциклопедій, бібліотек, лабораторій.

У новій школі буде заохочуватися інклюзивна освіта. Для учнів з особливими потребами буде створено умови для

навчання спільно з однолітками. Для таких дітей будуть запроваджені індивідуальні програми розвитку, зокрема, корекційно-реабілітарні заходи, психолого-педагогічний супровід і необхідні засоби навчання.

Реформа на десятиліття

Це довготермінова реформа, яка розпочинається вже зараз. Але сьогоднішні школярі також мають відчувати зміни й отримати кращу якість освіти. Розбудова НУШ уже розпочалась. До 2016/2017 навчального року було оновлено програми початкової школи. Паралельно зі структурними змінами удосконалюються методи навчання, підвищується кваліфікація вчителів, педагогічна освіта орієнтується на компетентнісні засади, педагогічне партнерство, індивідуальний підхід.

Перша фаза (2016–2018 рр.). Закон України «Про освіту» прийнятий 05.09.2017 року, набув чинності 28.09.2017 р.

- Перегляд навчальних планів і програм з метою розвантаження компетентнісного та антидискримінаційного підходу в початковій школі;
- Пілотний етап створення опорних шкіл базового рівня в сільській місцевості.
- Планувалося утворення 100-150 шкіл і відпрацювання взаємодії з громадами та початковими школами;
- Розробка і затвердження стандартів початкової освіти на компетентнісній основі;
- Підвищення кваліфікації вчителів початкової школи;
- Школа творення підручників нового покоління. Навчання авторів. Підготовка експертів;

- Формування паралельної е-платформи електронних курсів та підручників;

- Дебюрократизація школи. Спрощення документообігу. Визнання електронних форм документів;

- Формування системи забезпечення якості освіти на заміну системі інспектування освіти;

- Розробка нового Закону «Про загальну середню освіту».

Друга фаза (2019-2022 рр.) Закон «Про повну загальну середню освіту» прийнятий 16.01.2020 року, підписаний президентом 13 березня 2020 року.

- Розроблення і затвердження стандартів базової середньої освіти на компетентнісній основі – 2019 рік;

- Інвентаризація мереж шкіл та закладів професійної освіти для проектування закладів ІІІ рівня (професійної школи);

- Формування мереж опорних шкіл;

- Забезпечення якісного вивчення іноземних мов у старшій школі відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна 2020».

- Формування мережі опорних шкіл базового рівня;

- Створення професійних стандартів педагогічної діяльності в початковій та середній школах;

- Створення мережі установ незалежної сертифікації вчителів;

- Створення регіональних органів забезпечення якості освіти;

- Формування систем внутрішнього забезпечення якості освіти в школах – 2022 рік;

- Створення системи належного оцінювання результатів навчання за курс базової школи;

- Початок роботи базової школи за новими освітніми стандартами на компетентнісній основі (передбачено проектом Закону України «Про освіту») – 2022 рік.

Третя фаза (2023 – 2029 рр.)

- Розроблення і затвердження стандартів профільної середньої освіти на компетентнісній основі – 2023 рік;
- Формування мережі закладів ІІІ рівня (профільної школи) – не пізніше 2025 року;
- Створення системи незалежного оцінювання професійних кваліфікацій випускників професійного профілю старої школи;
- Початок роботи профільної школи за новими освітніми стандартами на компетентнісній основі (передбачено проектом Закону України «Про освіту») – не пізніше 2027 року. На цій основі створення передумов для скорочення тривалості (навантаження) бакалаврських програм вищої освіти в середньому на 45 кредитів.
- Перший дванадцятий клас Нової школи – не пізніше 2029 року.

Є дві типові освітні програми – НУШ-1 і НУШ-2. Програма НУШ-1 створена робочою групою під керівництвом Олександри Савченко. У цій програмі інтегруються 4 галузі – громадянська, історична, природнича і здоров'язбережна. Програма НУШ-2 створена під керівництвом Романа Шияна. Вчителі кажуть, що вона дає більше можливостей для інтеграції і є прогресивнішою, але з нею виникають певні бюрократичні проблеми, як, наприклад, не зрозуміло як вести документацію. У НУШ-2 інтегруються сім галузей (мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережна, громадянська та історична). Вчителі самостійно обирають

програми та підручники, що забезпечує гнучкість і надає вчителям професійну свободу.

Контрольні запитання та завдання

1. Сформулюйте мету нової загальної середньої освіти.
2. Які ключові компоненти містить формула Нової української школи?
3. Дайте визначення компетентності. Назвіть ключові компетентності НУШ.
4. Розкрийте зміст терміна “інформатична компетентність”.
5. Яких умінь набувають учні під час навчання?
6. Розкрийте зміст поняття індивідуальна освітня траєкторія.
7. На вашу думку, кого можна вважати вмотивованим вчителем?
8. Поясніть значення слів: коуч, ментор, тьютор, фасилітатор, новатор.
9.На яких цінностях ґрунтується виховний процес у НУШ?

10. Опишіть структуру НУШ і цикли початкової освіти.
11. Охарактеризуйте базову та профільну середні освіти.
12. Назвіть рівні Нової української школи.
13. Як реалізується сьогодні автономія школи. Наведіть приклади.
14. Які фази впровадження освітньої реформи НУШ?

Державний стандарт загальної середньої освіти

Потрібно відмітити, що Типові освітні програми розроблені колективами авторів на основі Державного стандарту загальної середньої освіти [2].

Державний стандарт загальної середньої освіти *(Вікіпедія)*—це зведення норм і положень, що визначають державні вимоги до освіченості учнів на рівні *початкової, базової і повної загальної середньої освіти* та гарантії держави у її досягнення**.**

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
21 лютого 2018 р. № 87
(у редакції постанови Кабінету Міністрів України
від 24 липня 2019 р. № 688)

Державний стандарт початкової освіти

1. Цей Державний стандарт початкової освіти (далі – Державний стандарт) визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти (додатки 1-11), загальний обсяг їх навчального навантаження у базовому навчальному плані початкової освіти (додаток 12).

2. У цьому Державному стандарті терміни вживаються у такому значенні:

1) загальні результати навчання - сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей здобувачів початкової освіти, що відповідають загальним цілям освітньої(-іх) галузі(-ей);

2) здобувач освіти - здобувач освіти на першому рівні повної загальної середньої освіти;

3) змістова лінія - тематична єдність, яка окреслює внутрішню структуру та систематизує конкретні очікувані результати кожної освітньої галузі;

4) обов'язкові результати навчання - сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей здобувачів початкової освіти, які відповідають загальним результатам навчання та які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти, свідчать про рівень розвитку кожного вміння на завершення циклу (5-6 класи і 7-9 класи);

5) освітня галузь - складник змісту освіти, що відображає певну сферу вивчення або об'єднує споріднені сфери;

6) початкова освіта - перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Інші терміни вживаються у значенні, наведеному в Законах України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", інших нормативно-правових актах.

3. Цей Державний стандарт є основою для розроблення типових та інших освітніх програм. Освітні програми, що розробляються на основі типових освітніх програм, не потребують окремого затвердження Державною службою якості освіти.

На основі освітніх програм розроблюються навчальні програми, які містять зміст предмета або курсу відповідно до конкретних очікуваних результатів, визначених цим Державним стандартом, викладений у логічній послідовності; підходи до інтегрування предмета або курсу за темами, проблемами, проектами, блоками тощо; навчальну діяльність

та умови її виконання; відповідні навчальні ресурси; засоби оцінювання навчальних досягнень учнів.

4. Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості.

Реалізація мети початкової освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як:

визнання унікальності та обдарованості кожної дитини, що забезпечується рівним доступом до освіти, забороною будь-яких форм дискримінації або відокремлення дітей на основі попереднього відбору;

цінність дитинства, що оберігається шляхом встановлення освітніх вимог, які відповідають віковим особливостям дитини, визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру, обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність і творчість дитини;

радість пізнання, що обумовлюється використанням в освітньому процесі дослідницької та проектної діяльності;

розвиток вільної особистості шляхом підтримки самостійності, незалежного мислення, оптимізму та впевненості в собі;

міцного здоров'я та добробуту, яких можливо досягти шляхом формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку;

забезпечення безпеки у результаті створення атмосфери довіри і взаємоповаги, перетворення школи на безпечне місце, де запобігають насильству і цькуванню, надають необхідну підтримку;

утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, права на життя, здоров'я, власність, свободу слова тощо);

плекання любові до рідного краю та української культури, шанобливе ставлення до Української держави;

формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу.

5. Початкова освіта має такі цикли, як 1-2 і 3-4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреби дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у досягненнях, обумовлених готовністю до здобуття освіти.

Державний стандарт передбачає організацію освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегрованій основі та з переважанням ігрових методів у першому циклі (1-2 класи) та на інтегровано-предметній основі у другому циклі (3-4 класи).

6. Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу.

7. До ключових компетентностей належать:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне

використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів з розумінням важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання протягом життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають:

спроможність діяти як відповідальний громадянин та брати повноцінну участь у громадському та суспільному житті, зокрема школи та класу, спираючись на розуміння соціальних, економічних і політичних понять та сталого розвитку, критичне оцінювання основних подій національної, європейської та світової історії, а також повагу до прав людини та верховенства права, цінування культурного розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України;

виявлення поваги до інших та толерантності, уміння конструктивно співпрацювати, співчувати та діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних з різними проявами дискримінації. Дбайливе ставлення до особистого, соціального і фізичного добробуту та здоров'я, дотримання здорового способу життя; розуміння правил поведінки і

спілкування, що є загальноприйнятими в різних спільнотах і середовищах, спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

8. Основою формування ключових компетентностей є досвід здобувачів освіти, їх потреби, які мотивують до навчання, знання та вміння, які формуються в різному освітньому середовищі (школі, родині), різноманітних соціальних ситуаціях та обумовлюють формування ставлення до них.

9. Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння, як читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

10. Вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти визначено за такими освітніми галузями:

мовно-літературна (українська мова, мови відповідних корінних народів і національних меншин; літератури;

українська мова та література для корінних народів і національних меншин; іншомовна освіта);

математична;

природнича;

технологічна;

інформатична;

соціальна і здоров'язбережувальна;

громадянська та історична;

мистецька;

фізкультурна.

11. Компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі забезпечує формування всіх ключових компетентностей.

Для кожної освітньої галузі визначено мету та загальні результати навчання здобувачів освіти в цілому. За ними впорядковано обов'язкові результати навчання здобувачів освіти, які є основою для їх подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти.

Обов'язкові результати навчання (додатки 1-11) мають індекси, у яких:

скорочений буквений запис означає освітню галузь, до якої належить обов'язковий результат навчання;

цифра на початку індексу означає порядковий номер року навчання (класу);

перша цифра після буквеного запису до крапки означає порядковий номер загальної цілі, на реалізацію якої спрямований обов'язковий результат;

цифра після крапки означає порядковий номер загального результату, з яким співвідноситься обов'язковий результат.

12. Мовно-літературна освітня галузь включає українську мову, мови відповідних корінних народів і національних

меншин, літератури, українську мову та літературу для корінних народів та національних меншин, іншомовну освіту.

Метою вивчення української мови та літератури, мов та літератур відповідних корінних народів і національних меншин є формування комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти із застосуванням засобів різних видів мовленнєвої діяльності; здатності спілкуватися українською мовою, мовами відповідних корінних народів і національних меншин для духовного, культурного і національного самовираження, користуватися ними в особистому і суспільному житті, міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Здобувач освіти:

взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіатекстах та використовує її для збагачення власного досвіду;

висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови;

досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх.

Метою іншомовної освіти є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей та задоволення різних життєвих потреб здобувача освіти.

Здобувач освіти:

сприймає інформацію, висловлену іноземною мовою в умовах безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, та критично оцінює таку інформацію;

розуміє прочитані іншомовні тексти різних видів для отримання інформації або емоційного задоволення, використовує прочитану інформацію та критично оцінює її;

надає інформацію, висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами усно, письмово та в режимі реального часу, використовуючи іноземну мову.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі визначено у додатках 1-3.

13. Метою математичної освітньої галузі є формування математичної та інших ключових компетентностей; розвиток мислення, здатності розпізнавати і моделювати процеси та ситуації з повсякденного життя, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів, а також здатності робити усвідомлений вибір.

Здобувач освіти:

досліджує ситуації і визначає проблеми, які можна розв'язувати із застосуванням математичних методів;

моделює процеси і ситуації, розробляє стратегії (плани) дій для розв'язування різноманітних задач;

критично оцінює дані, процес та результат розв'язання навчальних і практичних задач;

застосовує досвід математичної діяльності для пізнання навколишнього світу.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з математичної освітньої галузі визначено у додатку 4.

14. Метою природничої освітньої галузі є формування компетентностей в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічної та інших ключових компетентностей

шляхом опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки здобувачів освіти у навколишньому світі на основі усвідомлення принципів сталого розвитку.

Здобувач освіти:

відкриває світ природи, набуває досвіду в її дослідженні, шукає відповіді на запитання, спостерігає за навколишнім світом, експериментує та створює навчальні моделі, виявляє допитливість та отримує радість від пізнання природи;

опрацьовує та систематизує інформацію природничого змісту, отриману з доступних джерел, та представляє її у різних формах;

усвідомлює розмаїття природи, взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснює роль природничих наук і техніки в житті людини, відповідально поводиться у навколишньому світі;

критично оцінює факти, поєднує новий досвід з набутим раніше і творчо його використовує для розв'язування проблем природничого характеру.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з природничої освітньої галузі визначено у додатку 5.

15. Метою технологічної освітньої галузі є формування компетентностей в галузі техніки і технологій та інших ключових компетентностей, здатності до зміни навколишнього світу з використанням засобів сучасних технологій без заподіяння йому шкоди, до використання технологій для власної самореалізації, культурного і національного самовираження.

Здобувач освіти:

втілює творчий задум у готовий виріб;

дбає про власний побут, задоволення власних потреб та потреб тих, хто його оточує;

ефективно використовує природні матеріали, дбаючи про навколишній світ;

практикує і творчо застосовує традиційні та сучасні ремесла.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з технологічної освітньої галузі визначено у додатку 6.

16. Метою інформатичної освітньої галузі є формування інформаційно-комунікаційної компетентності та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Здобувач освіти:

знаходить, подає, перетворює, аналізує, узагальнює та систематизує дані, критично оцінює інформацію для розв'язання життєвих проблем;

створює інформаційні продукти та програми для ефективного розв'язання задач/проблем, творчого самовираження індивідуально та у співпраці, за допомогою цифрових пристроїв та без них;

усвідомлено використовує інформаційні і комунікаційні технології та цифрові пристрої для доступу до інформації, спілкування та співпраці як творець та (або) споживач, а також самостійно опановує нові технології;

усвідомлює наслідки використання інформаційних технологій для себе, суспільства, навколишнього світу та

сталого розвитку, дотримується етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з інформатичної освітньої галузі визначено у додатку 7.

17. Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є формування соціальної компетентності та інших ключових компетентностей, активної громадянської позиції, підприємливості, розвиток самостійності через особисту ідентифікацію, застосування моделі здорової та безпечної поведінки, збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, добробуту та сталого розвитку.

Здобувач освіти:

дбає про особисте здоров'я і безпеку, реагує на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту;

визначає альтернативи, прогнозує наслідки, ухвалює рішення з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб;

робить аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики;

виявляє підприємливість та поводиться етично для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі визначено у додатку 8.

18. Метою громадянської та історичної освітньої галузі є формування громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до

оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів.

Здобувач освіти:

встановлює зв'язки між подіями, діяльністю людей та її результатами у часі, пояснює значення пам'ятних для себе та інших громадян України дат (подій);

орієнтується у знайомому соціальному середовищі, долучається до його розвитку, пояснює вплив природи та діяльності людей на нього;

працює з різними джерелами соціальної та історичної інформації, аналізує зміст джерел, критично оцінює їх;

узагальнює інформацію з різних джерел, розповідаючи про минуле і сучасне;

представляє аргументовані судження про відомі факти та історичних осіб, а також про події суспільного життя;

має розвинуте почуття власної гідності, діє з урахуванням власних прав і свобод, поважає права і гідність інших осіб, протидіє проявам дискримінації та нерівного ставлення до особистості;

усвідомлює себе громадянином України, аналізує культурно-історичні основи власної ідентичності, визнає цінність культурного розмаїття;

дотримується принципів демократичного громадянства, бере активну участь у житті шкільної спільноти, місцевої громади.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з громадянської та історичної освітньої галузі визначено у додатку 9.

19. Метою мистецької освітньої галузі є формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в

особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини.

Здобувач освіти:

виявляє художньо-образне, асоціативне мислення у процесі художньо-творчої діяльності через образотворче, музичне та інші види мистецтва;

пізнає мистецтво, інтерпретує художні образи, набуваючи емоційно-чуттєвого досвіду, виявляє ціннісне ставлення до мистецтва;

пізнає себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з мистецької освітньої галузі визначено у додатку 10.

20. Метою фізкультурної освітньої галузі є формування соціальної та інших ключових компетентностей, стійкої мотивації здобувачів освіти до занять фізичною культурою і спортом для забезпечення гармонійного фізичного розвитку, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок.

Здобувач освіти:

регулярно займається руховою активністю, фізичною культурою та спортом; демонструє рухові вміння та навички та використовує їх у різних життєвих ситуаціях;

добирає фізичні вправи для підвищення рівня фізичної підготовленості;

керується правилами безпечної і чесної гри, уміє боротися, вигравати і програвати; усвідомлює значення фізичних вправ для здоров'я, емоційного задоволення, гартування характеру, самовираження та соціальної взаємодії.

Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти з фізкультурної освітньої галузі визначено у додатку 11.

21. Базовий навчальний план початкової освіти визначає загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти та дає цілісне уявлення про зміст і структуру початкової освіти як першого рівня загальної середньої освіти, встановлює погодинне співвідношення між освітніми галузями за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження здобувачів освіти та загальну щорічну кількість годин за освітніми галузями.

Для учнів з особливими освітніми потребами (з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату, інтелектуального розвитку, тяжкими порушеннями мовлення, затримкою психічного розвитку), які здобувають початкову освіту у спеціальних закладах (класах) загальної середньої освіти, базовий навчальний план визначає кількість годин для проведення корекційно-розвиткової роботи.

22. Базовий навчальний план має такі п’ять варіантів (додаток 12):

для класів (груп) з українською мовою навчання;

для класів (груп) з навчанням мовою відповідного корінного народу, національних меншин;

для класів (груп) з українською мовою навчання представників корінних народів, національних меншин;

для спеціальних закладів (класів) загальної середньої освіти з українською мовою навчання дітей з особливими освітніми потребами;

для спеціальних закладів (класів) загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини.

23. Заклади загальної середньої освіти з навчанням мовою відповідного корінного народу або національної меншини самостійно здійснюють розподіл навчального

навантаження між мовою відповідного корінного народу або національної меншини та іноземною мовою, відображаючи це в навчальному плані. Українська мова як державна в таких закладах загальної середньої освіти вивчається за освітніми програмами, які враховують мовну підготовку здобувачів освіти та спорідненість між рідною і державною мовами.

24. На підставі базового навчального плану може здійснюватися повна або часткова інтеграція різних освітніх галузей, що відображається в типових освітніх програмах, освітній програмі закладу загальної середньої освіти. У процесі інтеграції кількість навчальних годин, передбачених на вивчення кожної освітньої галузі, перерозподіляється таким чином, що їх сумарне значення не зменшується. Зміст природничої, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, технологічної, інформатичної освітніх галузей інтегрується в різній комбінації їх компонентів, утворюючи інтегровані предмети і курси, перелік і назви яких зазначаються в типових освітніх програмах, освітній програмі закладу загальної середньої освіти.

25. Базовий навчальний план має інваріантний і варіативний складники. Інваріантний складник є обов'язковим для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від їх підпорядкування і форми власності. Виключення з інваріантного складника будь-якої з освітніх галузей є неприпустимим, оскільки порушує цілісність початкової освіти і наступність з базовою загальною середньою освітою.

Інваріантний складник базового навчального плану для спеціальних закладів (класів) передбачає проведення корекційно-розвиткової роботи, напрями та змістове наповнення якої визначаються з урахуванням особливостей

психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Кожна освітня галузь передбачає обов'язкову корекційно-розвиткову роботу.

Варіативний складник базового навчального плану розподіляється закладом загальної середньої освіти самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти і відображається в освітній програмі такого закладу.

Наприкінці навчального року (протягом п'яти днів у 1 і 2 класах або десяти днів у 3 і 4 класах) рекомендовано проводити навчально-пізнавальну, пошуково-дослідницьку практику, яка передбачає активну діяльність учнів у школі та поза її межами, реалізацію проектів, екологічних акцій тощо.

26. Варіативність змісту початкової освіти забезпечується також шляхом запровадження резервного часу в освітній програмі закладу загальної середньої освіти, що сприяє, зокрема, задоволенню освітніх потреб здобувачів освіти, вирівнюванню їх досягнень, розвитку наскрізних умінь.

27. Заклади загальної середньої освіти з навчанням мовами відповідних корінних народів та національних меншин для реалізації мовно-літературної освітньої галузі додатково можуть використовувати години варіативного складника базового навчального плану.

28. Вимірювання результатів навчання здобувачів освіти відбувається шляхом:

формувального оцінювання, яке допомагає відстежувати особистісний розвиток здобувачів освіти і хід опановування ними навчального досвіду як основи компетентності, вибудовувати індивідуальну траєкторію особистості;

підсумкового оцінювання, під час якого навчальні досягнення здобувачів освіти співвідносяться з обов'язковими результатами навчання, визначеними цим Державним стандартом.

Завдання для державної підсумкової атестації здобувачів освіти розроблюються з урахуванням компетентнісного підходу.

Державний стандарт початкової освіти регламентує вимоги до обов'язкових результатів навчання, які стосуються кожного вчителя інформатики.

Контрольні запитання та завдання

1. Які вимоги визначає Державний стандарт початкової освіти?
2. Розкрийте значення таких термінів: загальні результати навчання, здобувач освіти, змістова лінія, обов'язкові результати навчання, освітня галузь, початкова освіта.
3. Висвітліть мету початкової освіти.
4. На яких ціннісних орієнтирах реалізується мета початкової освіти?
5. Сформулюйте ключові компетентності початкової освіти.
6. Які спільні вміння властиві всім ключовим компетенціям?
7. Назвіть освітні галузі, які визначені в стандарті початкової школи.
8. Сформулюйте мету інформатичної освітньої галузі.
9. Що визначає базовий навчальний план початкової освіти. Вкажіть варіанти базового навчального плану.
10. Що регламентує Державний стандарт початкової освіти?
11. Які загальні результати навчання здобувачів освіти (з таблиці).

12. Сформулюйте обов'язкові результати навчання здобувачів освіти 1-2 класів.
13. Вкажіть обов'язкові результати навчання здобувачів освіти 3-4 класів.
14. Назвіть змістові лінії інформатичної галузі для учнів 3-го класу.
15. Які проблемні питання поставили б ви учням 3-го класу при опрацюванні вказаних у документі змістових ліній?

Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з інформатичної освітньої галузі

Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з інформатичної освітньої галузі [6], наведені нижче**.**

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	1-2 класи	3-4 класи
Пошук, подання, перетворення, аналіз, узагальнення та систематизація даних, критичне оцінювання інформації для розв'язання життєвих проблем		
Досліджує інформаційний навколишній світ	пояснює сприйняття інформації різними органами чуття на основі власних спостережень [2 ІФО 1.1]	пояснює основні інформаційні процеси у близькому для себе середовищі (дім, школа, вулиця) на основі власних спостережень [4 ІФО 1.1]
Знаходить, подає, перетворює, аналізує та зберігає дані різних типів	розрізняє та фіксує дані, аналізує та впорядковує прості послідовності [2 ІФО 1.2]	знаходить інформацію, зберігає дані на цифрових носіях, перетворює інформацію з однієї форми в іншу за допомогою поданих шаблонів, порівнює різні способи представлення інформації, аналізує та впорядковує послідовності [4 ІФО 1.2]
Добирає об'єкти для створення моделей	визначає об'єкти, їх властивості та значення властивостей за підтримки вчителя; розрізняє моделі та їх	класифікує об'єкти за їх властивостями, зіставляє ознаки моделей реального і цифрового світу, аналізує вплив подій на властивості,

	відповідники у реальному світі, створює прості моделі [2 ІФО 1.3]	досліджує об’єкти за допомогою створених моделей [4 ІФО 1.3]
Критично оцінює інформацію з різних джерел	розрізняє правдиві та неправдиві твердження, здобуті з різних джерел [2 ІФО 1.4]	висловлює припущення про достовірність інформації, отриманої з цифрових джерел, розрізняє факти і судження [4 ІФО 1.4]
Створення інформаційних продуктів та програм для ефективного розв’язання задач/проблем, творчого самовираження індивідуально та у співпраці, за допомогою цифрових пристроїв та без них		
Розробляє та реалізує алгоритми	створює план дій, наводить приклади повторення та виконання дій за визначеним завданням у повсякденній діяльності [2 ІФО 2.1]	розробляє алгоритми (зокрема, для власної чи групової діяльності) з послідовних дій, умов, повторень [4 ІФО 2.1]
Створює та налагоджує програмні проекти	складає простий план із точних та однозначних вказівок до дій виконавців, виявляє в ньому помилки, оцінює відповідність очікуваному результату [2 ІФО 2.2]	створює згідно з планом або алгоритмом прості програми та налагоджує їх; прогнозує та формулює очікуваний результат створеної програми [4 ІФО 2.2]
Розробляє модульні проекти	складає ціле із запропонованих частин, пояснює, як заміна окремих частин приводить до іншого цілого [2 ІФО 2.3]	розкладає задачі на прості, які виконуються згідно з окремими інструкціями чи послідовністю інструкцій і навпаки (компонує) [4 ІФО 2.3]
Опрацьовує та створює інформаційні продукти з використанням даних різних типів	використовує готові та створює прості інформаційні продукти (текст, зображення, звуки) для отримання, передачі інформації або	створює інформаційні продукти, поєднуючи текст, зображення, звук тощо для представлення ідей та/або результатів діяльності [4 ІФО 2.4]

	представлення власних ідей, результатів діяльності [2 ІФО 2.4]	
Співпрацює в команді для створення інформаційного продукту	самостійно та відповідально виконує визначені завдання; працює в команді з іншими особами для досягнення спільної мети [2 ІФО 2.5]	керує своїми діями та пояснює власний внесок у спільний результат роботи команди, коментує успішні та невдалі кроки у процесі роботи [4 ІФО 2.5]
Усвідомлене використання інформаційних і комунікаційних технологій та цифрових пристроїв для доступу до інформації, спілкування та співпраці, самостійного опанування новими уміннями		
Використовує широкий спектр цифрових пристроїв	використовує цифрові пристрої вдома, у школі, на вулиці та пояснює їх призначення [2 ІФО 3.1]	обирає цифрове середовище, пристрої, засоби для розв'язання життєвої задачі/проблеми, пояснює свій вибір [4 ІФО 3.1]
Організовує власне інформаційне середовище	організовує власне робоче місце за допомогою дорослих; розпізнає та описує прості проблеми та збої, які виникають у роботі доступних цифрових пристроїв, звертається за допомогою та підтримкою [2 ІФО 3.2]	налаштовує для власних потреб відповідне програмне середовище; визначає за допомогою правильної термінології збої у роботі доступних цифрових пристроїв, усуває прості несправності [4 ІФО 3.2]
Спілкується, навчається та співпрацює в мережевих спільнотах	використовує цифрові пристрої, технології для доступу до інформації та спілкування [2 ІФО 3.3]	співпрацює та спілкується в захищених мережевих спільнотах для обміну думками, виконання спільних завдань, пошуку інформації та навчання [4 ІФО 3.3]

Усвідомлення наслідків використання інформаційних технологій для себе, суспільства, навколишнього світу та сталого розвитку, дотримання етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії		
Відповідально використовує інформаційні технології у повсякденному житті, захищає себе та власний інформаційний простір	дотримується правил безпечної роботи; захищає власний інформаційний простір; розповідає про проблеми дорослим [2 ІФО 4.1]	відповідально використовує технології для власної безпеки, регулює власний час роботи з цифровими пристроями, обговорює різні наслідки використання інформаційних технологій у школі, на вулиці, вдома тощо [4 ІФО 4.1]
Дотримується норм соціальної, міжкультурної та міжособистісної взаємодії	зважає на технічні можливості цифрових пристроїв для спілкування, зокрема з людьми з особливими потребами, поважає приватність повідомлень, толерантно ставиться до відмінностей культур, традицій і різних думок [2 ІФО 4.2]	добирає належні засоби для спілкування з іншими особами, зокрема з людьми з особливими потребами, безпосередньо та через Інтернет, усвідомлює відповідальність за свою діяльність в Інтернеті; рекомендує цікаві та безпечні веб-сайти своїм друзям [4 ІФО 4.2]
Дотримується норм правової взаємодії	зазначає авторство власних робіт; виявляє повагу до авторства інших осіб [2 ІФО 4.3]	відвідує тільки корисні і безпечні веб-сайти; дотримується правил використання власних і чужих творів [4 ІФО 4.3]

Розглянемо приклади змістових ліній для 3-го класу з проблемними запитаннями[2].

Цикл: *Цикл 3-4*
Кількість годин: *1.00*
Галузь: *Інформатична*
Назва змістової лінії або тема: *Я і цифрові пристрої*
Короткий опис: *Інтернет (Подорожуємо і відкриваємо світ)*

Проблемне питання: *Чому Інтернет називають павутиною? Чи існує карта Інтернету?*

Опис діяльності: *Поняття про мережі та інтернет. Поняття веб-сторінки та її адреси*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 4-3.1-5	використовує цифрові пристрої для орієнтування в просторі і часі	Завдання
4 ІФО 4-3.3-3	переміщується веб-сторінками з використанням гіперпосилань	Завдання
4 ІФО 4-3.3-6	розрізняє веб-ресурси навчального та іншого призначення	Завдання

Проблемне питання: *Де зберігається Інтернет? Як зберігається інформація на комп'ютері?*

Опис діяльності: *Зберігання інформації у документах та папках. Поняття меню. Дії з інформацією. Переваги опрацювання інформації сучасними пристроями*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 1-1.2-12	складає прості схеми та дає відповіді на запитання, користуючись такими схемами	Завдання
4 ІФО 1-1.3-2	визначає групи об'єктів за їх властивостями, дає їм назви	Завдання
4 ІФО 1-1.3-3	групує об'єкти (та/ або повідомлення, предмети, елементи тощо) за заданими чи самостійно визначеними ознаками	Завдання

4 ІФО 5-4.1-2	дотримується часових обмежень користування цифровими пристроями	Спостереження
4 ІФО 5-4.1-3	дотримується погоджених правил поведінки онлайн вдома та у школі	Спостереження

Назва змістової лінії або тема: *Я у світі інформації*

Короткий опис: *Інформація (Між минулим і майбутнім)*

Проблемне питання: *Звідки береться інформація? Що можна зробити з інформацією, і не можна зробити з яблуком? Яка інформація була в минулому? Як передати інформацію в майбутнє?*

Опис діяльності: *Роль інформації в житті людини. Види інформації за способом подання. Перетворення інформації з одного виду в інший*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 1-1.1-1	наводить приклади інформаційних процесів у близькому для себе середовищі та описує їх сутність	Опитування
4 ІФО 1-1.1-2	визначає учасників інформаційних процесів та описує їхню інформаційну взаємодію	Опитування
4 ІФО 1-1.2-15	упорядковує об’єкти за заданими та самостійно визначеними ознаками	Завдання
4 ІФО 2-2.1-2	ідентифікує об’єкти на основі схем за допомогою запитань із відпо-	Завдання

	відями «Так / Ні» (наприклад, класифікація тварин: має шерсть, має крила, має зуби – кажан)	
4 ІФО 4-3.1-2	збирає інформацію за допомогою цифрових пристроїв (фотографує, записує, диктує тощо)	Спостереження
4 ІФО 4-3.3-8	досліджує різні джерела цифрових даних, напр. онлайнові енциклопедії	Завдання

Назва змістової лінії або тема: ***Моя цифрова творчість***
Короткий опис: *Алгоритм (Чарівні перетворення)*
Проблемне питання: *Фокус, чудо чи алгоритм?*
Які суперсили існують сьогодні?
Опис діяльності: *План дій. Поняття алгоритму. Алгоритми і виконавці. Логічне слідування. Пошук пропущених дій в знайомій послідовності*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 1-1.2-11	знаходить пропущені і / або помилкові дії у знайомій послідовності, виправляє помилки в ній	Завдання
4 ІФО 2-2.1-8	розпізнає алгоритми в різних способах подання під час розв'язання задач у повсякденній діяльності	Опитування
4 ІФО 2-2.1-9	складає лінійні, розгалужені та циклічні алгоритми на основі їх словесного опису для власної чи групової діяльності	Завдання
4 ІФО	створює просту програму в навчаль-	Завдання

2-2.2-1	ному середовищі на основі наданого алгоритму та налагоджує її	
4 ІФО 2-2.2-3	порівнює отриманий результат програми з очікуваним	Завдання
4 ІФО 2-2.3-1	визначає блоки команд, за допомогою яких можна розв'язати задачу	Завдання
4 ІФО 2-2.3-2	укладає блоки команд у правильному порядку для розв'язання задачі	Завдання

Назва змістової лінії або тема: ***Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)***

Короткий опис: *Моделі (Енергія)*

Проблемне питання: *Чи можуть роботи і програми замінити людей? Як створюють роботів? Як працюють роботи?*

Опис діяльності: *Істинні й хибні висловлювання. Середовища програмування для дітей. Віртуальні бібліотеки, довідники, енциклопедії, словники*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 1-1.2-6	заносить дані у попередньо створену та готову до використання базу (щоденник погоди, читацький щоденник чи блог, таблицю тощо)	Завдання
4 ІФО 1-1.3-1	визначає об'єкти, їх властивості та значення	Завдання
4 ІФО 1-1.3-6	називає оригінальні відповідники інформаційних та реальних моделей (глобус як модель Землі, автомобільні моделі, план примі-	Опитування

	щення тощо)	
4 ІФО 2-2.1-1	визначає логічну послідовність подій	Завдання
4 ІФО 2-2.2-4	висловлює припущення щодо причини отримання неочікуваного результату	Опитування
4 ІФО 4-3.2-3	використовує програми, ігри та сайти, зважаючи на свій вік	Спостереження

Назва змістової лінії або тема: ***Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)***

Короткий опис: *Пошуки і знахідки (Невідомий світ)*

Проблемне питання: *Чи все знає Google? Чи все можна знайти в Інтернеті? Чи можна довіряти знайденому в Інтернеті? Чи все правда, що написано в Інтернеті? Навіщо вчитись, якщо все можна знайти в Інтернеті?*

Опис діяльності: *Ключові слова для пошуку. Авторське право та Інтернет. Порівняння текстів з оманливою та правдивою інформацію. Пошук хибних висловлювань у текстах*

Код	**Очікувані результати навчання**	**Інструмент оцінювання**
4 ІФО 1-1.2-2	шукає інформацію за ключовими словами та зберігає результати пошуку	Спостереження
4 ІФО 1-1.2-3	знаходить інформацію, що підтверджує чи спростовує просте твердження	Завдання
4 ІФО	розрізняє істинні та хибні	Завдання

1-1.4-1	висловлювання	
4 ІФО 1-1.4-6	визначає, чи вказаний автор статті	Завдання
4 ІФО 1-1.4-7	ідентифікує час розміщення відомостей	Завдання
4 ІФО 4-3.3-4	виконує простий пошук за ключовими словами, використовуючи пошукові системи у безпечному режимі	Завдання
4 ІФО 5-4.3-1	шанує права творців інформаційних продуктів	Спостереження
4 ІФО 5-4.3-2	цитує та вказує джерела запозичених ідей чи матеріалів	Спостереження
4 ІФО 5-4.3-4	не списує і не дає списувати	Спостереження

Назва змістової лінії або тема: ***Моя цифрова творчість***

Короткий опис: *Текст (Невидимий світ)*

Проблемне питання: *Як навчитись друкувати десятьма пальцями?*

Опис діяльності: *Основні команди редагування. Доповнення текстів зображеннями. Таблиці в тексті: орієнтування в клітинках. Доповнення таблиць*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 1-1.3-8	переводить задачу / проблему з однієї форми представлення в іншу (текстову у графічну, у короткий запис тощо)	Завдання
4 ІФО	створює документи для	Завдання

2-2.4-1	збереження даних, комунікації та поширення результатів діяльності індивідуальної або групової роботи за допомогою цифрових пристроїв та програм	
4 ІФО 2-2.4-4	заповнює, доповнює таблицю інформацією на основі спостережень чи вимірювань	Завдання
4 ІФО 3-2.5-1	складає план виконання роботи з допомогою вчителя / вчительки	Завдання
4 ІФО 5-4.1-3	дотримується погоджених правил поведінки онлайн вдома та у школі	Спостереження

Назва змістової лінії або тема: *Я і цифрові пристрої*

Короткий опис: *Цифрові пристрої (Приховані можливості речей)*

Проблемне питання: *Як працюють комп'ютери та інші пристрої? Що таке "розумний дім"?*

Опис діяльності: *Пристрої для роботи з текстовою, звуковою, відео інформацією. Програми та онлайн середовища для роботи з даними. Цифрові пристрої у сучасному світі*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 4-3.1-1	пояснює роботу комп'ютерної системи, що складається із сукупності взаємопов'язаних пристроїв	Опитування
4 ІФО 4-3.1-4	обирає зручні для себе способи роботи з пристроями введення та	Спостереження

	виведення даних, упевнено користується цими способами роботи	
4 ІФО 4-3.1-6	описує основні функції доступних комп'ютерних пристроїв	Завдання
4 ІФО 4-3.2-1	визначає прості апаратні та програмні збої, які можуть траплятись під час користування технікою	Спостереження

Назва змістової лінії або тема: ***Моя цифрова творчість***

Короткий опис: *Графіка (Погода вдома)*

Проблемне питання: *Як створюються мультфільми?*

Опис діяльності: *Створення зображень з геометричних фігур. Доповнення малюнка підписом чи коментарем. Переміщення текстових вікон/ полів та зображень на слайдах*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 1-1.2-1	робить висновок щодо способу подання інформації (текстова, графічна, числова, звукова, відео тощо)	Опитування
4 ІФО 1-1.2-10	заповнює шаблони, схеми за наведеним зразком	Завдання
4 ІФО 1-1.2-13	представляє якісні дані графічно	Завдання
4 ІФО 1-1.2-14	вирізняє способи графічного представлення кількісних і якісних характеристик (організаційні діаграми – діаграми і графіки)	Опитування
4 ІФО	формулює логічні висловлювання	Завдання

2-2.1-4	з конструкціями «якщо – то...», «що буде, якщо змінити порядок інструкцій?»	
4 ІФО 2-2.4-5	створює прості мультимедійні продукти за підтримки вчителя/ вчительки, членів сім'ї або інших учнів	Завдання

Назва змістової лінії або тема: ***Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві***

Короткий опис: *Взаємодія в групі та онлайн-спільноті (Я - людина)*

Проблемне питання: *Керівник – це той, хто має більше прав, чи більше обов'язків? Що краще: 1 комплімент чи 100 лайків?*

Опис діяльності: *Етапи створення презентації. Утворення нового слайду, текстового вікна/поля. Доповнення презентації текстом, зображенням, схемою. Доповідач/доповідачка та презентація. Культура презентування*

Код	Очікувані результати навчання	Інструмент оцінювання
4 ІФО 3-2.5-4	виконує роль, яку пропонує група в результаті обговорення	Завдання
4 ІФО 5-4.1-4	звертається до дорослих, якщо відчуває занепокоєння під час використання цифрових пристроїв чи програм	Спостереження
4 ІФО 5-4.1-6	розрізняє приватну та публічну інформацію, зокрема ту, якою	Завдання

	можна ділитися онлайн	
4 ІФО 5-4.2-3	ідентифікує прийнятну та неприйнятну поведінку в цифровому середовищі	Завдання
4 ІФО 5-4.2-4	висловлює занепокоєння з приводу сумнівних контактів та змісту в мережі	Спостереження

Аналогічно деякі змістові лінії для 4-го класу[4]
Цикл: *Цикл 3-4*
Кількість годин: *1*
Галузь: *Інформатична*
Назва змістової лінії або тема: *Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)*
Проблемне питання: *Цифрове навчання*

Код	**Очікувані результати навчання**	**Інструмент оцінювання**
4 ІФО 3-2.5-2	визначає відмінності ролей у групі	Спостереження
4 ІФО 3-2.5-3	розподіляє ролі в групі з переліку ролей, які надає вчитель/учителька	Спостереження
4 ІФО 3-2.5-6	надає конструктивний зворотний зв'язок, пояснює, чому важливо працювати разом	Спостереження
4 ІФО 4-3.2-5	розпізнає, де зберігається програма та її дані (на пристрої чи онлайн)	Спостереження
4 ІФО 4-3.2-6	налаштовує відповідне програмне середовище для зручної роботи	Спостереження
4 ІФО	використовує онлайнові ресурси	Спостереження

4-3.3-2	(електронну пошту, форуми, середовища спільної роботи) для спільної діяльності та обміну думками	
4 ІФО 4-3.3-7	доброзичливо та конструктивно коментує навчальні ресурси у захищеному середовищі	Спостереження
4 ІФО 5-4.1-5	узгоджує з дорослими завантаження файлів та програм	Спостереження
4 ІФО 5-4.1-7	порівнює сильні і слабкі паролі	Спостереження
4 ІФО 5-4.2-1	визначає позитивну і негативну соціальну та етичну поведінку щодо використання технологій	Спостереження
4 ІФО 5-4.2-6	використовує відомі йому / їй технології і пристрої для оптимального спілкування з іншими людьми	Спостереження
4 ІФО 5-4.3-5	поважає приватність інформації інших	Спостереження

Проблемне питання: *Інформаційний світ*

Код	**Очікувані результати навчання**	**Інструмент оцінювання**
4 ІФО 1-1.4-2	порівнює тексти з хибною та правдивою інформацію	Спостереження
4 ІФО 1-1.4-3	зважає на те, що в Інтернеті розміщують повідомлення люди з різними намірами, зокрема і з комерційною метою	Спостереження

4 ІФО 1-1.4-4	знаходить інформацію про нові ідеї і поняття, у разі сумніву шукає підтвердження з різних джерел	Спостереження
4 ІФО 1-1.4-5	визначає джерела, потрібні для підтвердження чи спростування інформації	Спостереження
4 ІФО 1-1.4-8	розпізнає надійні і ненадійні джерела інформації за URL-адресою (розпізнає основні доменні імена)	Спостереження
4 ІФО 1-1.4-9	розпізнає факти та судження у життєвих ситуаціях	Спостереження
4 ІФО 4-3.3-5	структурує і впорядковує обрані веб-ресурси	Спостереження
4 ІФО 5-4.2-5	пояснює наслідки поширення інформації в мережі	Спостереження
4 ІФО 5-4.3-3	прогнозує наслідки плагіату в повсякденному житті та онлайн	Спостереження
4 ІФО 5-4.3-6	уникає небезпечних та некорисних сайтів	Спостереження

Проблемне питання: *Алгоритми і програми*

Код	**Очікувані результати навчання**	**Інструмент оцінювання**
4 ІФО 1-1.3-5	висловлює припущення щодо події, яка змінила значення властивості об’єкта, прогнозує зміни значень властивостей залежно від настання події	Спостереження
4 ІФО	розпізнає алгоритмічну і	Спостереження

2-2.1-3	неалгоритмічну послідовність дій і наслідки порушення логіки подій	
4 ІФО 2-2.1-5	формулює логічні висловлювання з конструкціями «не», «і», «або»	Спостереження
4 ІФО 2-2.1-6	розпізнає послідовність повторюваних дій та замінює їх алгоритмічною конструкцією циклу	Спостереження
4 ІФО 2-2.1-7	розрізняє цикли із повторенням заданої кількості разів та до виконання умови	Спостереження
4 ІФО 2-2.2-2	формулює очікуваний результат виконання створеної програми для різних початкових даних / сценаріїв роботи програми	Спостереження
4 ІФО 2-2.3-3	визначає логічні помилки у розбитті алгоритму на блоки чи при компонуванні алгоритму з блоків	Спостереження

Проблемне питання: *Цифрові пристрої*

Код	**Очікувані результати навчання**	**Інструмент оцінювання**
4 ІФО 1-1.2-4	добирає пристрої та інструменти для отримання даних необхідного типу	Спостереження
4 ІФО 1-1.3-7	експериментує з доступними моделями, фіксує зміни, що відбуваються, прогнозує результат експерименту	Спостереження
4 ІФО 4-3.1-3	описує взаємодію пристроїв комп'ютерної системи, їх можли-	Спостереження

	вості та обмеження	
4 ІФО 4-3.1-7	порівнює подібні функції у різних цифрових пристроях	Спостереження
4 ІФО 4-3.1-8	оцінює переваги і обмеження цифрових пристроїв для збирання, зберігання і відображення даних за наданими критеріями	Спостереження
4 ІФО 4-3.2-2	усуває прості несправності (перезавантажити пристрій, перевірити живлення, перевірити наявність мережі, закрити і знову відкрити програму)	Спостереження
4 ІФО 5-4.1-1	дотримується стратегій уникнення проблем, що випливають з необач-ного використання комп'ютерних пристроїв та мереж (вихід з облікового запису, щоб ним не скористались інші, приватність особистої інформації)	Спостереження

Проблемне питання: *Дані та їх представлення*

Код	**Очікувані результати навчання**	**Інструмент оцінювання**
4 ІФО 1-1.1-4	відстежує здійснення інформа-ційного процесу та виявляє порушення (наприклад, момент виникнення шуму)	Спостереження
4 ІФО 1-1.2-7	наводить приклади того, що одні і ті ж дані можна представляти більш ніж одним способом чи	Спостереження

	кодуванням	
4 ІФО 1-1.2-8	обирає спосіб представлення даних для різних життєвих ситуацій	Спостереження
4 ІФО 1-1.2-9	виконує кодування / розкодування повідомлень за запропонованим правилом	Спостереження
4 ІФО 1-1.2-13	представляє якісні дані графічно	Спостереження
4 ІФО 1-1.2-14	вирізняє способи графічного представлення кількісних і якісних характеристик (організаційні діаграми – діаграми і графіки)	Спостереження
4 ІФО 1-1.2-16	пропонує різні способи впорядкування об’єктів (за різними властивостями)	Спостереження
4 ІФО 1-1.3-4	знаходить помилки у групуванні об’єктів та пояснює їх	Спостереження
4 ІФО 2-2.4-6	обирає спосіб та представляє результати індивідуальної або групової роботи	Спостереження
4 ІФО 3-2.5-5	отримує та порівнює відгуки на створений інформаційний продукт для вдосконалення проекту	Спостереження
4 ІФО 4-3.3-1	добирає спосіб передачі інформації	Спостереження
4 ІФО 5-4.2-2	добирає оптимальні форми подання інформації під час спілкування з людьми з особливими потребами та іншої культури безпосередньо і в мережі	Спостереження

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
13 липня 2021 року № 813

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4-х класів закладів загальної середньої освіти

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У методичних рекомендаціях окреслено підходи оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти в умовах особистісно орієнтованого і компетентнісного навчання [3].

Оцінювання рекомендуємо розглядати як процес отримання даних про стан сформованості результатів навчання учнів, аналіз отриманих даних та формулювання на його основі суджень про об'єкт, який оцінюють. Оцінювання доцільно здійснювати з метою створення сприятливих умов для розвитку талантів і здібностей кожного учня/учениці, формування у нього/неї компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей та потреб, а також визначення ступеня якості освітнього процесу та шляхів підвищення його ефективності.

Характерною ознакою оцінювання є рівноправна взаємодія учасників освітнього процесу, спрямована на формування суб'єктної позиції учня/учениці через активне залучення його/її до самооцінювання/взаємооцінювання і прийняття рішень щодо подальшої навчальної діяльності.

Відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту" оцінювання ґрунтується на **принципах** дитино-

центризму, об'єктивності, доброчесності, справедливості, неупередженості, систематичності, критеріальності, гнучкості, перспективності, диференційованості та конфіденційності, а також плановості, чіткості, прозорості, відкритості, доброзичливості.

Основними функціями оцінювання є формувальна, діагностувальна, мотиваційно-стимулювальна, розвивальна, орієнтувальна, коригувальна, прогностична, констатувальна, виховна. Відповідно до мети оцінювання **пріоритетними є формувальна та діагностувальна функції оцінювання**.

Реалізацію **формувальної функції** оцінювання забезпечують відстеженням динаміки навчального поступу учня/учениці, визначенням його/її навчальних потреб та подальшим спрямуванням освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням виявлених результатів навчання.

Діагностувальна функція дає можливість виявити стан набутого учнями досвіду навчальної діяльності відповідно до поставлених цілей, з'ясувати передумови стану сформованості отриманих результатів, причини виникнення утруднень, скоригувати процес навчання, відстежити динаміку формування результатів навчання та спрогнозувати їх розвиток. Обидві функції взаємодоповнюють одна одну і зумовлюють особливості організації оцінювальної діяльності.

Об'єктами оцінювання є результати навчання учня/учениці, у тому числі процес їх досягнення ним/нею. Відповідно до пункту 22 статті 1 Закону України "Про освіту" **результати навчання** – це знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, виміряти і оцінити та які особа

здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Задля здійснення оцінювання з урахуванням вікових особливостей учнів 1-4 класів щодо можливостей оволодіння певними складниками результатів навчання серед них пропонуємо виокремлювати **об'єктивні результати навчання** (знання про предмети і явища навколишнього світу, взаємозв'язки і відношення між ними, уміння та навички оперувати знаннями, уміння застосовувати набутий досвід навчальних дій, досвід творчої діяльності, що відображено в обов'язкових/очікуваних результатах навчання, визначених в освітній програмі закладу загальної середньої освіти) та **особистісні надбання учня/учениці** (активність, ініціативність; старанність, наполегливість; комунікабельність, здатність співпрацювати; самостійність, відповідальність; ціннісні ставлення), які він/вона виявляє у процесі досягнення результату навчання.

Відповідно до пункту 28 Державного стандарту початкової освіти отримання даних, їх аналіз та формулювання суджень про результати навчання учнів здійснюють у процесі:

формувального оцінювання, метою якого відстеження особистісного розвитку учнів й ходу опановування ними навчального досвіду як основи компетентності та побудову індивідуальної освітньої траєкторії особистості;

підсумкового оцінювання, метою якого є співвіднесення навчальних досягнень учнів з обов'язковими/очікуваними результатами навчання, визначеними Державним стандартом / освітньою програмою.

Оцінювання передбачає організацію діяльності учнів задля **отримання даних** про стан сформованості очікуваних

результатів навчання, визначених учителем для певного заняття / системи занять з певної програмової теми на основі освітньої програми закладу освіти.

Залежно від дидактичної мети й пріоритетної функції оцінювання, особливостей змісту навчального предмета / інтегрованого курсу та з урахуванням етапу опанування програмовим матеріалом у цілому та етапу опанування очікуваним результатом навчання, зокрема отримання даних, пропонуємо здійснювати під час різних видів навчально-пізнавальної діяльності учнів, яка може бути: за формою – *індивідуальною, груповою, фронтальною*; за способом виконання – *усною* (бесіда, розповідь, переказ, діалог тощо), *письмовою* (окремі навчальні завдання, у тому числі тестові, компетентнісні завдання, перекази, диктанти тощо, а також діагностувальні роботи), *практичною* (дослід, практична робота, навчальний проект, учнівське портфоліо, спостереження, робота з картами, заповнення таблиць, побудова схем, моделей тощо), *програмованою* (з використанням електронних засобів навчання, дозволених для використання в закладах загальної середньої освіти). З урахуванням опрацьованого програмового матеріалу відповідно до календарно-тематичного плану та готовності учнів виконувати завдання вчитель самостійно може визначати форму, спосіб, зміст, час виконання навчально-пізнавальної діяльності і фіксувати їх у планах-конспектах уроків/занять.

За отриманими даними про результати навчання, на основі їх аналізу залежно від дидактичної мети й пріоритетної функції оцінювання, пропонуємо визначати оцінку як показник досягнень навчально-пізнавальної діяльності учня/учениці.

З урахуванням мети оцінювання змінено підходи до вираження оцінки. На заміну узагальненій бальній оцінці

навчальних досягнень учнів з предмета вивчення / інтегрованого курсу пропонуємо використовувати **вербальну оцінку окремих результатів навчання учня/учениці з предмета вивчення, інтегрованого курсу** (освітньої галузі), яка окрім **оцінювального судження** про досягнення може ще називати і **рівень результату навчання**.

Задля уніфікації термінів та зручності їх використання в практичній діяльності пропонуємо оцінювальне судження називати **вербальною оцінкою**, оцінювальне судження із зазначенням рівня результату – **рівневою оцінкою**.

Вербальну і рівневу оцінки можуть виражати як усно, так і письмово. Рекомендуємо характеризувати процес навчання та його результати доброзичливими, лаконічними, чіткими, об'єктивними, конкретними оцінювальними судженнями. Рівень результату навчання рекомендуємо визначати з урахуванням динаміки його досягнення та позначати буквами: "початковий" (П), "середній" (С), "достатній" (Д), "високий (В)". Пропонуємо враховувати, що оцінка буде допомагати учню/учениці усвідомлювати власні успіхи і шляхи подолання утруднень.

Результат оцінювання **особистісних надбань учня/учениці** у 1-4 класах рекомендуємо виражати **вербальною оцінкою, а об'єктивних результатів навчання учня/учениці** у 1-2 класах – вербальною оцінкою, у 3-4 класах – або **вербальною оцінкою, або рівневою оцінкою** за вибором закладу загальної середньої освіти на підставі рішення його педагогічної ради.

Формулювання оцінювальних суджень, визначення рівня результату навчання пропонуємо здійснювати на основі Орієнтовної рамки оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти (додаток 1). Вона

дозволяє забезпечити **об'єктивність і точність результату оцінювання** та розроблена з урахуванням таких показників:

– якість знаннєвого складника компетентностей (дієвість, гнучкість, міцність, повнота, глибина, узагальненість, системність; до того ж визначальними ознаками є дієвість і гнучкість знаннєвого складника, що виявляються у готовності учня/учениці застосовувати знання в навчальних ситуаціях);

– сформованість діяльнісного складника компетентностей за рівнями реалізації навчальної діяльності: рівень розпізнавання і копіювання зразків, репродуктивний, продуктивний, продуктивно-творчий рівні;

– прояв мотиваційно-ціннісного складника компетентностей, а саме умотивованості, пізнавального інтересу, відповідальності, ініціативності.

Відповідно до Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти, що затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 30.11.2020 № 1480, заклад загальної середньої освіти може розробляти і фіксувати загальні положення щодо оцінювання результатів навчання учня в освітній програмі і конкретизувати їх у частині Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти, що стосується системи оцінювання результатів навчання учня/учениці.

З метою забезпечення вільного вибору педагогічними працівниками методик, технологій навчання підходи до оцінювання у різних класах закладу загальної середньої освіти можуть мати відмінності, що спрямовані на реалізацію обраних освітніх програм. Особливості організації

оцінювання в певному класі можуть ініціюватися вчителем і бути затвердженими на засіданні педагогічної ради закладу загальної середньої освіти.

Оцінка є конфіденційною інформацією, доступною лише для учня/учениці та його/її батьків (або осіб, що їх замінюють). Інформування батьків про результати навчання може відбуватись під час індивідуальних зустрічей, шляхом записів оцінювальних суджень у робочих зошитах учня/учениці, інших носіях зворотного зв'язку з батьками (паперових / електронних щоденниках учнів тощо), фіксації результатів навчання у свідоцтві досягнень учня/учениці (додатки 2, 3).

Учитель може обрати і погодити з батьками учнів форму зворотного зв'язку. Рекомендуємо системно проводити роз'яснювальну роботу з батьками щодо особливостей оцінювання результатів навчання учня та процесу їх досягнення, що сприятиме спрямуванню оцінювання на розвиток дитини, а не на навчання заради оцінки.

ІІ. ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ

Організовуючи освітній процес рекомендуємо враховувати, що **формувальне оцінювання** розпочинається з перших днів навчання у школі і **триває постійно**. Формувальне оцінювання спрямовують на з'ясування індивідуальних проблем в опануванні учнем програмовим матеріалом та запобігання утруднень на подальших етапах навчання. Задля цього учителю пропонується здійснювати постійне спостереження за динамікою розвитку особистісних якостей учня/учениці, рівня сформованості у нього певних навчальних дій, що співвідносяться з очікуваними результатами, сприяє формуванню впевненості щодо власних

можливостей та навичок учіння. За потреби коригує навчальний поступ учня/учениці.

Формувальне оцінювання рекомендуємо здійснювати в психологічно комфортних умовах, що передбачають рівноправний діалог між учнем/ученицею та вчителем. Оцінювальну діяльність, зазвичай, розпочинають із самооцінювання учнем/ученицею власної роботи (або взаємооцінювання результатів навчання учнями) і завершують оцінюванням результату учителем.

Рекомендуємо дотримуватись **алгоритму діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання**.

1. **Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей**. Учитель спільно з учнями розробляє й обговорює цілі уроку (заняття). Ціль має бути **вимірною**, щоб через оцінювання була можливість з'ясувати, на якому рівні вона досягнута.

2. **Визначення разом з учнями критеріїв оцінювання**. Обговорення з учнями критеріїв оцінювання робить оцінювальну діяльність прозорою і зрозумілою та сприяє формуванню позитивного ставлення до неї. Під час добору критеріїв оцінювання для кожного конкретного навчального завдання / системи навчальних завдань слід враховувати, що критерії – це набір якісних характеристик результату навчання, які використовують для формулювання оцінювального судження щодо нього.

3. **Формування суб'єктної позиції учнів у процесі оцінювання**. Для організації самооцінювання і взаємооцінювання можна використовувати різноманітні інструменти зворотного зв'язку. Рекомендуємо, щоб зворотний зв'язок був зрозумілим і чітким, доброзичливим та своєчасним. Важливо не протиставляти дітей одне одному. Доцільно акцентувати

увагу лише на позитивній динаміці досягнень дитини. Труднощі у навчанні пропонуємо обговорювати з учнем індивідуально, аби не створювати ситуацію колективної зневаги до дитини. Під час взаємооцінювання доцільно формувати уміння коректно висловлювати думку про результат роботи однокласника, ділитись досвідом щодо його покращення. Це сприяє розвитку критичного мислення, формуванню адекватного ставлення до зауважень, рекомендацій, зміцнює товариськість та відчуття значущості кожного в колективі.

4. **Створення умов для формування уміння учнів аналізувати власну навчальну діяльність (рефлексія).** Під час навчальної діяльності пропонуємо спрямовувати учнів на спостереження своїх дій та дій однокласників, осмислення своїх суджень, дій, учинків з огляду на їх відповідність меті діяльності й визначення кроків подальшого навчання з метою покращення результатів.

5. **Корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання**. Корекція виконаної роботи буде одним із важливих елементів процесу поетапного формування навчальних дій. Учитель може привернути увагу школяра на алгоритм виконання завдання, зразок, на основі якого виконувалося завдання, поставити орієнтувальне запитання тощо. Вибір інструментів корекції здійснюють з урахуванням психологічних особливостей дитини та рівня опанування нею навчального матеріалу. Під час корекції пропонуємо надавати перевагу індивідуальній роботі.

Привертаємо увагу до **об'єктів формувального оцінювання**. Ними можуть бути як процес навчання учнів, зорієнтований на досягнення визначеного очікуваного результату, так і результат їх навчальної діяльності на

певному етапі навчання. Для співвіднесення навчальних дій учня/учениці з етапами досягнення результату рекомендуємо використовувати Орієнтовну рамку оцінювання, відповідно до яких процес досягнення результату навчання проходить через такі рівні реалізації навчальної діяльності: рівень розпізнавання об'єкта вивчення; репродуктивний рівень навчальних дій у типових навчальних ситуаціях; продуктивний рівень навчальних дій в аналогічних типовим навчальних ситуаціях; продуктивно-творчий рівень навчальних дій у змінених з певним ускладненням (стосовно типової) навчальних ситуаціях.

З огляду на зазначене пропонуємо добирати до уроку, системи уроків, занять навчальні завдання, що забезпечують досягнення очікуваного результату навчання, з урахуванням готовності учнів виконувати його на певному рівні реалізації навчальної діяльності учнями.

Результат виконання кожного з таких завдань може бути оціненим з формувальною метою. При цьому пропонуємо враховувати, що дидактична доцільність формувального оцінювання поточних навчальних завдань уроку/заняття буде виправданою, якщо усі навчальні завдання уроку/заняття і за змістом, і за передбачуваними навчальними діями будуть пов'язаними і взаємозалежними, дібраними з урахуванням поетапності опанування навчальними діями. Окрім того, під час підготовки до уроку/заняття пропонуємо планувати оперативну перевірку роботи над завданням з використанням різних інструментів зворотного зв'язку.

Результати формувального оцінювання рекомендуємо виражати **вербальною оцінкою учителя/учнів**, що характеризують процес навчання та досягнення учнів. При цьому учитель озвучує оцінювальне судження після того, як висло-

вив/ли думку учень/учні. Також пропонуємо врахувати, що оцінювальне судження вчителя слугує зразком для наступних оцінювальних суджень учнів під час самооцінювання і взаємооцінювання.

Основою формулювання оцінювальних суджень може бути Орієнтовна рамка оцінювання результатів навчання та очікувані результати, окреслені в освітній програмі. Учителю пропонується співвідносити результат виконаного завдання з описом характеристики результатів навчання, конкретизувати його відповідно до змісту завдання, передбаченого для досягнення очікуваного результату, та озвучити/записати оцінювальне судження. До прикладу, в Орієнтовній рамці зазначено: визначає спосіб подолання виявленого утруднення за наданими орієнтирами; на його основі учитель формулює судження: "Ти правильно обрав пам'ятку для пояснення способу обчислення, водночас дотримуйся послідовності дій".

В оцінювальному судженні розкривають прогрес учнів та поради щодо подолання утруднень, за їх наявності, у досягненні очікуваних результатів навчання відповідно до програмових вимог. Оцінювальне судження, зазвичай, виражає не лише емоційне сприйняття результату роботи учня, його прогресу (типу "Молодець!", "Чудово!"), а розкриває суть досягнутого учнем результату відповідно до конкретних очікувань (типу "Іменники в тексті визначено правильно, однак перевір написання слів у рядку...", "Дякую за старанність, хід розв'язування задачі обрано правильно, повтори способи обчислень за № 102 на с. 34" тощо). Рекомендуємо *не допускати* формулювання оцінювальних суджень, що *принижують гідність дитини*.

З метою побудови освітнього процесу з урахуванням даних про навчальний поступ учнів рекомендуємо перевіряти кожну

письмову роботу учня як у робочих зошитах, так і в навчальних посібниках з друкованою основою, якщо такі використовуються в освітньому процесі. Під час перевірки письмових робіт доцільно враховувати індивідуальні особливості учнів, їх готовність до самоперевірки та диференційовано виправляти виявлені у роботах учнів помилки. До прикладу, позначити на полі рядок зі словом / числовим значенням тощо, де допущено помилку; підкреслити букву/число тощо, що є помилковим; перекреслити неправильний запис і надписати правильний варіант тощо. У такий спосіб учитель має можливість підготувати учнів до осмисленого сприйняття перевірених робіт і спрямовує їх роботу на коригування досягнутих результатів. Результати виконання письмових завдань учнями вчитель може враховувати під час підготовки до наступного уроку/заняття, передбачати диференційовану, індивідуальну роботу щодо подолання виявлених в учнів утруднень та попередження можливих утруднень, що можуть бути наслідком виявлених.

Під час перевірки письмових робіт учнів учитель пропонує учням дотримуватися культури записів виконаних завдань. З метою формування навички письма, за потреби, подає зразок правильного написання цифри, букви, з'єднань букв у 1 класі у вільних рядках, у 2-4 класах - на полях сторінки зошита.

Учитель разом з учнями може обрати позначення самооцінки учня, оцінки вчителя для фіксації перевірених робіт. Окрім позначень важливими для організації подальшої роботи є записи оцінювальних суджень щодо виконання письмової роботи. Рекомендуємо формувати в учнів уміння опрацьовувати перевірені роботи за позначками вчителя, визначати місця утруднень, виправляти помилки і в

подальшому їх уникати. З цією метою за результатами перевірки на наступних після неї уроках учитель організовує індивідуальну/диференційовану роботу (у 1-2 класах колективну/групову за типовими помилками/утрудненнями; у 3-4 класах – пріоритетно індивідуальну самостійну роботу). У межах уроку така робота може бути короткотривалою. Водночас планується вона системно й спрямовується на формування навичок самонавчання, уміння знаходити способи подолання виявлених утруднень, розвиток мотивації досягнення успіху, виховання відповідальності за виконувану навчальну діяльність.

Інформацію щодо сформованості певних результатів навчання учня/учениці та процесу їх досягнення, які учень/учениця виявляє під час виконання усних завдань, практичних робіт тощо, рекомендації щодо їх покращення учитель може фіксувати на носіях зворотного зв'язку з батьками (паперових/електронних щоденниках учнів тощо). Оцінювальні судження, записані у робочих зошитах, доцільно не дублювати на інших носіях зворотного зв'язку з батьками. Інформування рекомендуємо здійснювати для створення передумов покращення результатів навчання.

У межах формувального оцінювання за результатами опанування певної програмової теми / частини теми (якщо тема велика за обсягом) / кількох тем чи розділу протягом навчального року рекомендуємо проводити *тематичні діагностувальні роботи.*

Тематична діагностувальна робота є засобом зворотного зв'язку стосовно опанування учнями частиною очікуваних/ обов'язкових результатів навчання з метою оперативного регулювання та коригування освітнього процесу задля підвищення його ефективності. Її рекомендуємо проводити з метою:

– визначення якісних і кількісних характеристик оволодіння певною, достатньо завершеною частиною навчального матеріалу відповідно до очікуваних результатів навчання, визначених в освітній програмі;

– виявлення утруднень в навчальній діяльності учнів, коригування освітнього процесу та (за потреби) внесення коректив до календарно-тематичного планування з метою подолання виявлених в учнів утруднень;

– прогнозування результатів навчання на наступному етапі опанування програмовим матеріалом з урахуванням шляхів удосконалення методики навчання.

Змістовим наповненням тематичної діагностувальної роботи є система навчальних завдань, що передбачають різні рівні реалізації навчальної діяльності та за результатами виконання яких можна отримати об'єктивну інформацію про досягнення групи взаємопов'язаних очікуваних результатів навчання учня на певному етапі опанування програмовим матеріалом.

Обсяг завдань у тематичній діагностувальній роботі рекомендуємо визначати з урахуванням вікових можливостей учнів виконати завдання протягом 1 навчальної години, а зміст завдань, види навчальної діяльності добирають з урахуванням специфіки предмета вивчення, готовності учнів виконати завдання для виявлення результату.

Діагностувальні роботи можуть містити завдання, які виконують усно (переказ, власне висловлення тощо), письмово (списування, диктант, тестові завдання тощо), практично (дослід, моделювання/конструювання, виконання практичної роботи тощо) та завдання, що передбачають виконання роботи з допомогою електронних освітніх ресурсів.

Завдання діагностувальних робіт пропонуємо добирати таким чином, щоб результат навчання, який оцінюють на даному етапі навчання, можна було чітко визначити за результатами виконання завдання.

З інтегрованих курсів, змістове наповнення яких охоплює природничу, соціальну і здоров'язбережувальну, громадянську та історичну освітні галузі, тематичні діагностувальні роботи можуть містити тестові завдання закритого і відкритого типів на виявлення стану опанування учнями програмового матеріалу, практичні роботи з картами, приладами, моделями, а також графічні роботи, за допомогою яких перевіряється вміння інтерпретувати інформацію за допомогою моделі, малюнка, схеми тощо.

Система тематичних діагностувальних робіт у 3-4 класах може містити комплексні діагностувальні роботи для кожного класу, зміст яких охоплює мовно-літературну, математичну, природничу освітню галузі.

Тематичні діагностувальні роботи з предметів вивчення таких освітніх галузей, як "Технологічна", "Інформатична", "Мистецька" і "Фізкультурна", а також з курсів за вибором, зазвичай, не проводять.

Кількість і періодичність діагностувальних робіт з предмета вивчення / інтегрованого курсу учитель може визначати самостійно під час складання календарно-тематичного плану. При цьому пропонуємо враховувати навчальні можливості учнів класу, особливості предмета вивчення / інтегрованого курсу, блок обов'язкових результатів навчання, сформованість яких має бути зазначена у свідоцтві досягнень, та відповідні навчальні завдання для оцінювання, на які орієнтує методика навчання предмета, а також кількість навчальних годин, виділених на предмет в освітній програмі.

Водночас пропонуємо врахувати, що загальна кількість тематичних діагностувальних робіт з різних предметів вивчення / інтегрованих курсів має бути дидактично обґрунтованою. Зазвичай, їх планують через кожні 16-20 навчальних годин опрацювання програмового матеріалу.

Під час складання календарно-тематичного плану рекомендовано дотримуватись санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти (розділ V). Пропонуємо планувати проведення тематичних діагностувальних робіт з урахуванням розкладу уроків і передбачати не більше 1 тематичної діагностувальної роботи на навчальний день.

Результатами оцінювання тематичних діагностувальних робіт є оцінювальні судження з висновком про сформованість кожного результату навчання, який діагностується на даному етапі навчання. Оскільки тематична діагностувальна робота може містити завдання різних рівнів реалізації навчальної діяльності, то для формулювання оцінювального судження рекомендуємо характеристику результату навчання співвідносити з Орієнтовною рамкою оцінювання з урахуванням видів діяльності, водночас рівня результату навчання учня не визначати. Усно учитель може деталізувати характеристику роботи та коротко зорієнтувати учня або визначити разом з ним перспективу подальшої навчальної діяльності.

Оцінювальні судження за результатами тематичного оцінювання рекомендуємо фіксувати у зошитах для тематичних діагностувальних робіт, на аркушах з роботами учнів до наступного уроку з того предмета вивчення, на якому виконували роботу, і повідомляти учням та їхнім батькам.

Якщо учня не було в школі в день проведення діагностувальної роботи, то після повернення він не пише діагностувальної роботи.

Пропонуємо наступний після виконання тематичної діагностувальної роботи урок проводити з метою встановлення зворотного зв'язку щодо якості учіння, зокрема виявлення прогресу здобувача освіти відносно себе самого, створення умов для усунення виявлених утруднень у досягненні очікуваних результатів навчання. На такому уроці рекомендуємо організовувати аналіз виконаних завдань та роботу над виправленням і попередженням помилок. Під час зворотного зв'язку з учнями за результатами тематичного оцінювання учитель має можливість зорієнтувати їх на успіх, спрямувати на саморозвиток і самовдосконалення. Ця робота може бути фронтальною під керівництвом учителя, груповою чи індивідуальною залежно від кількості виявлених типових утруднень у досягненні результатів навчання, які підлягали діагностуванню, та готовності учнів самостійно їх опрацьовувати.

З метою підготовки до наступного після діагностувальної роботи уроку рекомендуємо учителю у зручний для себе спосіб узагальнити виявлені результати навчання учнів класу, визначити їх досягнення та утруднення, спланувати форми і зміст диференційованої та індивідуальної роботи учнів, визначити шляхи подальшої роботи з метою покращення результатів. Форму аналізу діагностувальної роботи вчитель може дібрати на власний розсуд. Такі документи є робочими матеріалами вчителя, необхідними лише йому для організації освітнього процесу. Тому робочі матеріали вчителя, у тому числі плани-конспекти уроків оформленню за певними зразками не підлягають.

ІІІ. ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

Об'єктом підсумкового оцінювання є результати навчання учня/учениці за рік. Під час підсумкового оцінювання рекомендуємо зіставляти навчальні досягнення учнів з очікуваними результатами навчання, визначеними в освітніх програмах закладів загальної середньої освіти, з урахуванням Орієнтовної рамки оцінювання.

Основою для підсумкового оцінювання результатів навчання за рік можуть бути результати виконання тематичних діагностувальних робіт, записи оцінювальних суджень про результати навчання, зафіксовані на носіях зворотного зв'язку з батьками, спостереження вчителя у процесі формувального оцінювання. Рекомендуємо визначати підсумкову оцінку за рік з урахуванням динаміки досягнення того чи іншого результату навчання.

Підсумкове оцінювання за рік з предметів вивчення таких освітніх галузей, як "Технологічна", "Інформатична", "Мистецька" і "Фізкультурна" пропонуємо здійснювати шляхом узагальнення даних, отриманих під час формувального оцінювання, з урахуванням динаміки формування результату навчання.

З метою реалізації індивідуального підходу до учнів під час підсумкового оцінювання результатів навчання та створення можливостей кожному учню/учениці виявляти відповідальність за власне учіння і досягати максимально можливих результатів навчання пропонуємо за 10-15 днів до кінця навчального року узагальнити результати навчання учнів з предметів вивчення / інтегрованих курсів за кожним блоком обов'язкових результатів навчання, який окреслений у свідоцтві досягнень, та визначити стан сформованості / рівень результатів навчання учня/учениці з урахуванням

динаміки їх формування. Учитель за рішенням педагогічної ради закладу освіти може фіксувати в класному журналі або лише на носії зворотного зв'язку з батьками попередню оцінку за результатами підсумкового оцінювання. Пропонуємо дотримуватись конфіденційності під час інформування учнів та їхніх батьків про результати оцінювання. У разі висловлення бажання учнів (їхніх батьків) покращити отримані результати, учитель може запропонувати їм індивідуалізовану діагностувальну роботу з виявлення стану сформованості тільки тих результатів, які учень хоче покращити. Таку роботу учні, зазвичай, виконують в межах індивідуальної роботи під час уроку.

Підсумкову (річну) оцінку рекомендуємо визначати з урахуванням індивідуалізованої діагностувальної роботи (якщо така проводилась) за умови, якщо виконання індивідуалізованої діагностувальної роботи засвідчує покращення результату навчання. Підсумкову (річну) оцінку фіксують у класному журналі і свідоцтвах досягнень учнів.

На лівій сторінці останнього розвороту журналу для записів уроків з певного предмета / інтегрованого курсу пропонуємо записувати номери показників характеристик результатів навчання, що подані у свідоцтві досягнень з відповідної освітньої галузі, а на правій сторінці розвороту журналу – записувати ці показники характеристики результатів навчання у тому порядку, як вони записані у свідоцтві досягнень.

У кожній колонці пропонуємо фіксувати стан сформованості обов'язкових результатів навчання (Сформовано – √; ще формується – нічого не записувати). Якщо в 3-4 класах використовують рівневу оцінку, то замість позначки √

пропонуємо записувати першу букву назви рівня, якому відповідає результат навчання.

У частині класного журналу "Зведений облік навчальних досягнень учнів" рекомендуємо записувати лише рішення педагогічної ради про переведення учня до наступного класу.

Відповідно до пункту 8 статті 12 Закону України "Про освіту" наприкінці 4 класу, з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та/або якості освіти проводять **державну підсумкову атестацію** здобувачів початкової освіти, результати якої не впливають на підсумкову оцінку за рік.

Особливості проведення, вимоги до змісту та критерії оцінювання державної підсумкової атестації Міністерство освіти і науки України визначає в установленому законодавством порядку.

У **свідоцтві досягнень учня** пропонуємо надавати розгорнуту характеристику результатів навчання учня/учениці, здобутих протягом навчального року. Для здобувачів початкової освіти пропонуються розроблені два примірні зразки свідоцтв досягнень, окремо для кожного циклу навчання. Обидва примірні зразки свідоцтв досягнень містять такі частини: "Характеристика навчальної діяльності", "Характеристика результатів навчання з окремих освітніх галузей", "Рекомендації вчителя", "Побажання батьків".

Привертаємо увагу, що подані в додатках 1, 2 примірні зразки свідоцтв досягнень учнів можуть бути доповненими з урахуванням особливостей освітньої програми закладу загальної середньої освіти.

У першій частині примірного зразка свідоцтва досягнень учня пропонуємо надати характеристику навчальної діяльності учня, показники якої підлягають лише

вербальному оцінюванню з висновком: показник виявляється під час навчальної діяльності, що у графі "Сформовано (√) / ще формується" позначати √; виявлення показника потребує спонукання/розвитку, про що у цій графі позначень не робити, щоб надати перспективу для виявлення даного показника на наступних етапах навчання.

У другій частині примірного зразка свідоцтва досягнень учня пропонуємо фіксувати оцінку щодо сформованості того чи іншого результату навчання за освітніми галузями. За умов використання вербальної оцінки у графі "Сформовано (√) / ще формується // Рівень результату навчання" стан сформованості результату навчання рекомендуємо позначати √, або позначень не робити (якщо результат ще формується), що як і в попередньому випадку надає перспективу для подальшого формування результату навчання. За умов використання рівневої оцінки у графі "Сформовано (√) / ще формується // Рівень результату навчання" пропонуємо позначати буквами В/Д/С/П рівень сформованості результату навчання.

У частині "Рекомендації вчителя" доцільно словесно конкретизувати сформованість результатів навчання учнів та окреслити орієнтири індивідуальної траєкторії навчання учня/учениці.

У частині "Побажання батьків / осіб, що їх замінюють" батьки / особи, що їх замінюють можуть записувати власну думку щодо результатів навчання їхніх дітей, висловлювати побажання щодо подальшої співпраці із закладом загальної середньої освіти з питання навчання дитини.

Свідоцтво досягнень учня (примірний зразок № 1, примірний зразок № 2, що є відповідно додатком 2 та 3 до цих методичних рекомендацій) можуть підписувати учитель класу, батьки учня, керівник закладу загальної середньої

освіти. Оригінал документа пропонується зберігати батькам учня/учениці чи особам, що їх замінюють. Копію документа з відміткою "Згідно з оригіналом", що закріплено печаткою, рекомендуємо зберігати в особовій справі учня. Пропонуємо не переписувати інформацію із свідоцтва досягнень учня до особової справи. В особовій справі доцільно лише зазначати рішення про переведення до наступного класу.

Підставою для зарахування учнів до 5 класу є свідоцтво досягнень учня, у якому результати навчання можуть бути схарактеризовані вербальною або рівневою оцінкою, що залежить від вибору вербального або рівневого оцінювання закладом загальної середньої освіти, що затверджене рішенням педагогічної ради.

Ураховуючи, що кожен учень / кожна учениця мають певні обдарування до хоча б одного виду навчальної діяльності, за підсумками навчального року рекомендуємо нагороджувати учнів відзнаками (грамотами, дипломами тощо) школи за індивідуальні досягнення.

Ці методичні рекомендації з питань оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів мають рекомендаційний характер. Відповідно до статті 54 Закону України "Про освіту" щодо академічної свободи педагогічних працівників заклад загальної середньої освіти може розробити власну систему оцінювання результатів навчання учнів, дотримуючись таких її ключових показників:

– система оцінювання дозволяє реалізувати принцип дитиноцентризму в оцінювальній діяльності, що передбачає відкриття учню/учениці перспектив постійного розвитку відповідно до власних можливостей щодо опанування навчальним досвідом;

– система оцінювання не повинна призводити до розподілу учнів на групи за індивідуальними навчальними можливостями;

– система оцінювання має відповідати концептуальним засадам Нової української школи та сприяти досягненню обов'язкових результатів навчання учня, визначених у Державному стандарті початкової освіти.

ОРІЄНТОВНА РАМКА
оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти

Рівень результатів навчання	Характеристика рівня результатів навчання учня/учениці
Високий	Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивно-творчому рівні реалізації навчальної діяльності у змінених з певним ускладненням (стосовно типової) навчальних ситуаціях за допомогою таких навчальних дій: визначає самостійно об'єкти, про які йдеться в завданнях, називає їх та взаємопов'язані з ними об'єкти; характеризує об'єкти, визначає їх спільні й відмінні ознаки, властивості; установлює причиново-наслідкові зв'язки між об'єктами; класифікує об'єкти; застосовує й комбінує для досягнення результатів завдань набуті складники компетентностей; знаходить за власною ініціативою необхідну

	додаткову інформацію з доступних джерел, узагальнює її; оцінює достовірність інформації; перетворює почуту/побачену/прочитану інформацію у графічну (малюнок, таблицю, схему, діаграму) / текстову; прогнозує можливий результат, пропонує/випробовує різні способи виконання завдання; за потреби ставить запитання, що стосуються об'єктів завдань, і пропонує відповіді на них; підтримує дискусію щодо способів та результатів виконання завдань; співвідносить результати виконання завдань з припущеннями, робить висновок про досягнення результатів; обґрунтовує способи виконання завдань та їх результати; аналізує й оцінює їх, самостійно визначає раціональний спосіб/способи подолання виявленого утруднення, планує подальші навчальні дії
Достатній	Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивному рівні реалізації навчальної діяльності в аналогічних типовим навчальних ситуаціях за допомогою таких навчальних дій: визначає самостійно об'єкти, про які йдеться в завданнях, називає їх; називає самостійно істотні ознаки об'єктів, визначає спільні й відмінні ознаки, властивості об'єктів; угруповує об'єкти; установлює причиново-наслідкові зв'язки

	між об'єктами; застосовує для досягнення результатів завдань набуті складники компетентностей; знаходить за власною ініціативою необхідну інформацію; перетворює почуту/побачену/прочитану інформацію у графічну (малюнок, таблицю, схему)/текстову; пояснює спосіб/способи виконання навчальних дій; дотримується послідовності пояснення; за потреби ставить запитання, що стосуються об'єктів завдань; ілюструє розуміння прикладами; контролює дотримання алгоритму дій, перевіряє результати виконання завдань можливими способами, робить висновок про досягнення результатів; визначає утруднення/помилки, знаходить спосіб подолання виявленого утруднення за наданими орієнтирами, самостійно виправляє помилки
Середній	Учень/учениця виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні реалізації навчальної діяльності у типових навчальних ситуаціях за допомогою таких навчальних дій: визначає об'єкти, про які йдеться в завданнях, називає їх; для досягнення результату потребує уточнень завдання; називає істотні ознаки об'єктів, установлює спільні й відмінні ознаки, властивості об'єктів, угруповує об'єкти відповідно до

	умови за наданими орієнтирами/уточненнями в процесі діалогу з учителем/однокласниками; відтворює навчальні дії за алгоритмом/схемою, водночас потребує роз'яснень для досягнення результату; знаходить інформацію у запропонованих джерелах; перетворює почуту/побачену/прочитану інформацію у графічну (малюнок, таблицю)/текстову за зразками/за допомогою вчителя; коментує навчальні дії короткими реченнями з опорою на орієнтири (пам'ятку, зразок тощо); наводить приклади; перевіряє спосіб і результат виконання завдань за зразком, констатує правильність/неправильність результату; визначає утруднення/помилки, долає виявлене утруднення / виправляє помилки з допомогою вчителя/однокласників.
Початковий	Учень/учениця виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків після детального кількаразового їх пояснення учителем за допомогою таких навчальних дій: розпізнає і називає об'єкти, про які йдеться в завданнях, за наданими орієнтирами; називає окремі ознаки об'єктів; відтворює окремі операції навчальних дій для досягнення результату, зокрема копіює зразок; знаходить інформацію у запропонованому

	джерелі за наданим орієнтиром (малюнком, ключовим словом, порядковим номером речення тощо); відтворює частини почутої/побаченої/прочитаної інформації усно / за допомогою малюнка; коментує окремі операції короткими репліками на основі пропонованих запитань; співвідносить результат виконання завдання із зразком; констатує за підказкою правильність/неправильність результату

Контрольні запитання та завдання

1. Яка мета оцінювання знань здобувачів освіти?
2. Сформулюйте основні функції оцінювання знань здобувачів освіти.
3. Розкрийте суть діагностувальної функції оцінювання знань.
4. Поясніть суть формувальної функції оцінювання знань.
5. Як впливають формувальне та підсумкове оцінювання на результати навчання учнів?
6. Які суть та основні завдання формувального оцінювання?
7. Розкрийте суть та основні завдання підсумкового оцінювання
8. Охарактеризуйте кожен з рівнів результатів навчання (високий, достатній, середній, початковий).

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., 1 - 2 клас

Вона затверджена наказом Міністерства освіти України від 12.08.2022 року [4].

Пояснювальна записка

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій .

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Типову освітню програму для 1-2 класів закладів загальної середньої освіти розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

– дитиноцентрованості і природовідповідності (врахування багатогранної природи людини, особливостей анатомо-фізіологічного розвитку з погляду віку і статі) ;

- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання

іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного

використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного 3 здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Типової освітньої програми або Освітніх програм рекомендується використовувати **внутрішньопредметні** і **міжпредметні зв'язки**, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Період життя дитини від п'яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довільності поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – *фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої.*

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до

держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Згідно із Законом України «Про освіту», на основі Державного стандарту й Типової освітньої програми заклади освіти, наукові установи та інші суб'єкти освітньої діяльності можуть розробляти освітні програми – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів, індивідуальних проектів, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання. Освітні програми можуть відрізнятися від Типової освітньої програми послідовністю викладання навчального матеріалу, обсягом його вивчення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні програми можуть мати корекційно-розвивальний складник для осіб з особливими освітніми потребами. Для дітей з особливими потребами тривалість здобуття початкової освіти може бути подовжена.

Програми інваріантного складника Базового навчального плану є обов'язковими для використання в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру.

Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 1-2 класах підлягають вербальному, формувальному оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудовувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях. До формувального оцінювання є багато запитань. Особливо у молодих вчителів.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та (або) якості освіти.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Інформатична освітня галузь. Інформатика

Пояснювальна записка

Метою навчання інформатиці є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій, формування інформатичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;
- формування вмінь описувати об'єкти реальної та віртуальної дійсності різноманітними засобами подання інформації;
- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема вмінь опрацьовувати текстову та графічну інформацію;
- формування у дітей початкового досвіду використання комп'ютерної техніки для розв'язування навчальних, творчих і практичних задач;
- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об'єктно-орієнтованого мислення учнів.

За результатами формування предметної компетентність випускники початкової школи повинні використовувати початкові знання вміння та навички для:

- доступу до інформації (знання де шукати і як отримувати інформацію);
- опрацювання інформації;
- перетворення інформації із однієї форми в іншу;
- створення інформаційних моделей;
- оцінки інформації за її властивостями.

Програма побудована лінійно-концентрично (з горизонтальним поглибленням):

Рівні навчання / Засоби та об'єкти навчання / Змістові лінії	2 клас	3 клас	4 клас
	Графічний редактор	Текстовий редактор	Середовище програмування
Інформація. Дії з інформацією	+	+	зокрема пошук інформації у мережі Інтернет
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	+	+	+
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	+	+	+
Об'єкт. Властивості об'єкта	+	+	+
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	+	+	+
Алгоритми	+	+	+

2 клас

Програмне забезпечення, яке використовується: графічний редактор (офлайн та онлайн версії), зокрема графічний редактор середовища Scratch

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Інформація. Дії з інформацією	
пояснює значення інформації для життя людини, наводить приклади із власного досвіду; [2 ІФО 1.1] *наводить приклади* значення інформації для себе особисто; [2 ІФО 1.1] *називає* органи чуття, якими людина отримує інформацію із навколишнього середовища; [2 ІФО 1.1] *наводить приклади* інформації у різних видах: текстовій, графічні, звуковій тощо; [2 ІФО 1.1] *розрізняє* правдиву і неправдиву інформацію, припущення і фантазію; [2 ІФО 1.4] *використовує* мережі для отримання інформації та спілкування під контролем дорослих; [2 ІФО 3.3] *оцінює* результати своїх навчальних досягнень[2 ІФО 2.2]	Навколишній світ та інформація. Види інформації за способом подання.
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	
розуміє, що комп'ютер та інші комп'ютерні пристрої це інструменти для виконання дій з інформацією; [2 ІФО 1.1] *наводить приклади* технічних засобів, що допомагають передавати інформацію, поширювати інформацію; [2 ІФО 1.1] *використовує* цифрові пристрої у близькому для себе середовищі; [2 ІФО 3.1] *пояснює,* чому і як потрібно захищати себе і цифрові пристрої; [2 ІФО 4.1] *звертається* за допомогою у випадку	Комп'ютерна техніка, як засіб здійснення дій з інформацією.

наявності проблем та збоїв у роботі комп'ютера; [2 ІФО 3.2] *оцінює* результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]	
Об'єкт. Властивості об'єкта	
Учень/учениця: *називає* об'єкти навколишнього світу, властивості конкретних об'єктів та значення властивостей; [2 ІФО 1.3] *описує* об'єкт називаючи його властивості та їх значення; [2 ІФО 1.3] *порівнює* об'єкти за значеннями властивостей; [2 ІФО 1.3] *спостерігає* за об'єктами, *визначає* спільні та відмінні ознаки/властивості; [2 ІФО 1.3] *наводить приклади* об'єктів, що відповідають заданим властивостям *оцінює* результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]	Створення простих геометричних моделей об'єктів за описом їх властивостей. Зміна значень властивостей об'єкта (колір контуру, колір фону, форма об'єкта)
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	
запускає знайомі програми; [2 ІФО 2.4] *завершує* роботу з програмою; [2 ІФО 2.4] *називає* інструменти малювання у графічному редакторі; [2 ІФО 2.4] *обирає* інструмент малювання для досягнення конкретного результату; *створює* не складні малюнки за зразком; [2 ІФО 2.4] *створює* зображення об'єктів що складаються з геометричних фігур та *змінює* значення властивостей; [2 ІФО 2.4] *вміє* змінити колір контуру або тла об'єкта обравши зразком колір іншого об'єкта за допомогою відповідних інструментів графічного редактора; [2 ІФО 2.4] *виконує* завдання із розфарбування або перефарбування малюнків; [2 ІФО 2.4]	Меню комп'ютерної програми. Огляд різних прикладів меню. Інструменти комп'ютерних програм. Графічний редактор. Інструменти графічного редактора та їх налаштування. Створення та редагування не складних малюнків. Добір кольорової гами малюнка Збереження малюнків

пропонує власні кольорові рішення малюнка; [2 ІФО 2.4] *пояснює* добір кольорів; [2 ІФО 2.4] *оцінює* результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]	
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
об'єднує об'єкти за їх властивостями або значеннями властивостей; [2 ІФО 1.3] *створює* візуальну відповідь простих та складених геометричних задач; [2 ІФО 2.4] *виділяє* та *переносить* фрагменти малюнка; [2 ІФО 2.4] *створює* графічні відповіді до навчальних завдань; [2 ІФО 2.4] *знаходить* приклади повторення і послідовності дій у повсякденній діяльності, близькому для себе середовищі; [2 ІФО 2.1] *визначає* закономірність об'єктів; [2 ІФО 1.3] *відтворює* послідовність об'єктів із заданою закономірністю; [2 ІФО 2.1] *оцінює* результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]	Перенесення фрагментів малюнка. Виділення і впорядкування даних за певною ознакою. Прості та складені сюжетні геометричні задачі. Копіювання фрагментів малюнку.
Лінійні алгоритми	
Учень/учениця: *визначає* послідовність кроків для виконавців; [2 ІФО 2.1] *знаходить помилки* у алгоритмах; [2 ІФО 2.2] *визначає* результат виконання лінійного алгоритму побудови простого геометричного зображення; [2 ІФО 2.2] *створює* малюнок за лінійним алгоритмом; [2 ІФО 2.4] *пропонує* власні алгоритми створення не складних геометричних зображень; [2 ІФО 2.4] *оцінює* результати своїх навчальних досягнень [2 ІФО 2.2]	Створення малюнків за готовими алгоритмами Складання власних графічних алгоритмів

Додаткові теми: онлайн графічні редактори, редагування малюнків за допомогою програмного забезпечення смартфонів

У квадратних дужках вказано клас, ІФО—інформатична освітня галузь.

Контрольні запитання та завдання

1. На основі яких документів розроблена Типова освітня програма?
2. Сформулюйте мету початкової освіти згідно з Типовою освітньою програмою.
3. Із врахуванням яких принципів побудовано цю програму?
4. Які ключові компетентності формуються у здобувачів відповідно до вказаної Типової навчальною програми?
5. Чим освітні програми, розроблені закладами освіти, науковими установами та іншими суб'єктами освітньої діяльності, можуть відрізнятися від Типової освітньої програми?
6. Які види оцінювання навчальних досягнень здобувачів у 1-2 класах передбачені цією програмою?
7. Сформулюйте мету та завдання навчання інформатиці учнів 1-2 класів згідно з вказаною Типовою освітньою програмою.
8. Які змістові лінії вивчення інформатики висвітлено у Типовій освітній програмі?
9. Яке програмне забезпечення пропонується до використання в Типовій освітній програмі?
10. Створіть список основних очікуваних результатів навчання здобувачів освіти.

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., 3- 4 клас

Ця програма затверджена наказом Міністерства освіти України від 12.08.2022 року [5].

Пояснювальна записка

Початкова освіта – це перший рівень повної загальної середньої освіти, який відповідає першому рівню Національної рамки кваліфікацій.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей; розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Типову освітню програму для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти. У програмі визначено змістові лінії; очікувані результати навчання та відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу. Типовий навчальний план визначає тижневий обсяг навчального навантаження здобувачів освіти.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей:**

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному

житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення,

творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими людьми.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Типової освітньої програми або Освітніх програм рекомендується використовувати **внутрішньопредметні** і **міжпредметні зв'язки**, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Вимоги до дітей, які розпочинають навчання у початковій школі, мають враховувати досягнення попереднього етапу їхнього розвитку.

Період життя дитини від п'яти до шести (семи) років (старший дошкільний вік) визначається цілісною зміною її особистості, готовністю до нової соціальної ситуації розвитку. Пріоритетом цього процесу є формування і розвиток базових особистісних якостей дітей: спостережливості, допитливості, довільності поведінки, міжособистісної позитивної комунікації, відповідальності, діяльнісного і різнобічного освоєння навколишньої дійсності та ін. Потенційно це виявляється у певному рівні готовності дитини до систематичного навчання – *фізичної, соціальної, емоційно-ціннісної, пізнавальної, мовленнєвої, творчої.*

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Згідно із Законом України «Про освіту», на основі Державного стандарту й Типової освітньої програми заклади освіти, наукові установи та інші суб'єкти освітньої діяльності можуть розробляти освітні програми – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів, індивідуальних проектів, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання. Освітні програми можуть відрізнятися від Типової освітньої програми послідовністю викладання навчального матеріалу, обсягом його вивчення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітні програми можуть мати корекційно-розвивальний складник для осіб з особливими освітніми потребами. Для них тривалість здобуття початкової освіти може бути подовжена.

Програми інваріантного складника Базового навчального плану є обов'язковими для використання в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із

досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення здобувачів у 3-4 класах підлягають формувальному та підсумковому (тематичному і завершальному) оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудовувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та (або) якості освіти.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних

досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації мети і завдань початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Інформатична освітня галузь. Інформатика

Пояснювальна записка

Метою інформатичної освітньої галузі є формування у здобувача освіти інформаційно-комунікаційної та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання завдань з використанням цифрових пристроїв та інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку критичного, аналітичного, синтетичного, логічного мислення, реалізації творчого потенціалу, формування активної, відповідальної, безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Головними завданнями є формування умінь

- знаходити та опрацьовувати інформацію із використанням пошукових систем;
- створювати інформаційні об'єкти та опрацьовувати їх у програмних середовищах;
- здійснювати індивідуальну й колективну діяльність в інформаційному середовищі;
- критично оцінювати інформацію для розв'язання життєвих проблем;
- дотримуватися етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії;
- дотримуватися правил безпечної роботи з комп'ютерними пристроями.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за змістовими лініями «Інформація. Дії з інформацією», «Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією», «Об'єкт. Властивості об'єкта», «Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання» «Алгоритми»

Змістова лінія **«Інформація. Дії з інформацією»** базується на розумінні дитиною поняття «інформація». Здобувачі освіти мають уміти наводити приклади інформації, властивостей інформації, форм подання та дій з інформацією з повсякденного застосування, ефективно використовувати інформацію. Поняття інформації, її властивостей, форм подання та використання у навчальному процесі розширюється і доповнюється на кожному етапі навчання. Таким чином забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Змістова лінія **«Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією»** передбачає формування уявлення про те, що людина в житті постійно зустрічається з інформацією, працює з нею та може використовувати при цьому сучасні засоби ІТ з умінням захистити свій інформаційний простір. Для практичних робіт використовуються програми (онлайн-середовища Інтернету, додатки для мобільних пристроїв).

У ході реалізації змістової лінії **«Об'єкт. Властивості об'єкта»** розглядаються поняття об'єкта, властивостей об'єктів і значень цих властивостей. Діти мають наводити із власного життя приклади різних об'єктів, їхніх властивостей і значень цих властивостей, впорядковувати та групувати об'єкти на основі значень властивостей, мати уявлення про

вплив значень властивостей об’єктів на подальше їх використання та опрацювання. Навчаються будувати складні об’єкти із запропонованих частин, в тому числі самостійно доповнюючи з відсутніх компонентів, представляти інформацію про них різними способами - у вигляді чисел, тексту, зображень, схем, таблиць, презентацій; змінювати значення властивостей текстових та графічних об’єктів; досліджувати об’єкти за допомогою створених моделей. Об’єктний підхід має пронизувати навчання теоретичного та практичного матеріалу всіх змістових ліній курсу.

Змістова лінія **«Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання»** забезпечує розвиток навичок створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах, зокрема у табличній формі; початкових навичок використання різноманітних засобів інформаційних технологій для вирішення навчальних завдань; сприймати та представляти інформацію у вигляді тексту: читати та змінювати тексти, визначати ключові слова в тексті, створювати та опрацьовувати текст; сприймати різноманіття графічних даних; створювати власні зображення у вигляді малюнків та творчо опрацьовувати готові зображення; презентувати інформацію у вигляді слайдів.

Змістова лінія «**Алгоритми»** спрямована на розвиток розуміння поняття виконавця, його середовища, команди, системи команд виконавця алгоритму, основних алгоритмічних структур, зокрема, слідування, розгалуження та повторення; умінь виконувати готові алгоритми, а також складати прості алгоритми для виконавців, які працюють у певному зрозумілому для відповідної вікової категорії середовищі, використовуючи просту систему їхніх команд; навичок шукати помилки в послідовності команд, аналізувати зміст

завдань на складання алгоритму для виконавців; вміння розв'язувати задачі з повсякденного життя, застосовуючи алгоритмічний підхід: уміння планувати послідовність дій для досягнення мети, передбачати можливі наслідки.

Курс розрахований на 105 годин: по 35 годин у кожному класі з розрахунку 1 година на тиждень

Програма побудована лінійно-концентрично. Зміст понять поступово розширюється і доповнюється. Забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Учитель може змінювати порядок вивчення тем та самостійно визначає обсяг (кількість годин) на вивчення кожної теми курсу, а також на повторення, узагальнення та систематизацію під час вивчення кожної теми, вибудовуючи найбільш доречну для конкретного класу траєкторію навчання.

Важливо щоб здобувачі освіти зрозуміли головні особливості безпечної роботи з інформаційними джерелами та почали використовувати відповідні навички та знання при вивченні інших навчальних предметів. Важливим є задоволення пізнавальних інтересів здобувачів освіти, підтримка їх творчої ініціативи та прагнення до освоєння нових інформаційно-комунікаційних технологій, що створюватиме відчуття доступності в постійному оновленні своїх компетентностей.

Особливості організації навчально-виховного процесу: для дотримання норм безпеки дитини рекомендується організовувати навчання у закритому захищеному інформаційному середовищі. Облікові записи для електронного листування та співпраці в мережі створює адміністратор навчального закладу.

Оцінювання якості підготовки здобувачів освіти з предмету здійснюється в таких аспектах: 1) рівень володіння теоретичними знаннями; 2) здатність до застосування вивченого матеріалу у практичній діяльності; 3) свідоме та відповідальне ставлення до етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії; 4) вміння співпрацювати; 5) використання матеріалу із повсякденного життя, навчальних предметів; 6) свідоме знання правил безпечної праці.

3 клас

Програмне забезпечення, яке використовується: графічний редактор (офлайн та онлайн версії), текстовий редактор

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Інформація. Дії з інформацією	
пояснює значення інформації для життя людини, наводить приклади із власного досвіду; [3 ІФО 1.1] *розрізняє* види інформації за способом подання; [3 ІФО 1.1] *уміє* перетворювати одну форму подання інформації в іншу: (текстове – в графічне, числове – в текстове тощо); [3 ІФО 1.2] *створює* папку та документи в ній; [3 ІФО 1.2] *пояснює* поняття «комп'ютерна мережа»; [3 ІФО 1.1] *розуміє* призначення програми-браузера; [3 ІФО 3.2] *вміє* використовувати гіперпосилання; [3 ІФО 3.2] *використовує* мережі для отримання достовірної інформації та спілкування; [3 ІФО 3.3] *висловлює* припущення про достовірність інформації, отриманої з цифрових та інших	Роль інформації в житті людини. Перетворення інформації з одного виду в інший. Способи подання повідомлень, носії повідомлень, символи, кодування і декодування. Структурування інформації. Поняття про мережу Інтернет, програма-браузер, веб-сторінка, веб-сайт, гіперпосилання. Авторське право. Безпечна робота в Інтернеті

джерел; [3 ІФО 1.4] *дотримується* правил використання власних і чужих творів; [3 ІФО 4.3] *виявляє* повагу до авторства інших осіб [3 ІФО 4.3]	
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	
розповідає про історію виникнення пристроїв для роботи з інформацією; [3 ІФО 1.1] *називає* носії інформації; [3 ІФО 1.1] *розрізняє* технічні засоби для передавання, зберігання інформації; [3 ІФО 1.1] *використовує* пристрої для передавання інформації; [3 ІФО 1.2] *наводить приклади* пристроїв для введення та виведення інформації; [3 ІФО 1.1] *висловлює* припущення про достовірність інформації; [3 ІФО 1.4] *пояснює наслідки* для власного здоров'я надмірного використання цифрових пристроїв [3 ІФО 4.1], [3 СЗО 1.1]	Історія виникнення пристроїв для роботи з інформацією. Джерело інформації. Носії інформації. Пристрої введення та виведення інформації. Введення текстових даних. Правила введення та редагування текстових даних
Об'єкт. Властивості об'єкта	
описує текстові і графічні об'єкти; [3 ІФО 1.3] *порівнює* властивості текстових і графічних об'єктів за спільними і відмінними ознаками; [3 ІФО 1.3] *визначає* об'єкти, які відповідають заданим властивостям; [3 ІФО 1.3] *вміє* змінювати значення властивостей текстових та графічних об'єктів; [3 ІФО 1.3] *досліджує* об'єкти за допомогою створених моделей [3 ІФО 1.3]	Види об'єктів: текстові, графічні. Інформаційний об'єкт. Властивості об'єкта. Створення моделі об'єкта за заданими властивостями. Зміна значень властивостей об'єкта (колір тексту, шрифт, накреслення)
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	
розрізняє сучасні пристрої для роботи з інформацією; [3 ІФО 1.1] *уміє* увімкнути та вимкнути комп'ютер та інші пристрої (за умови їх використання); [3	Текстові редактори. Середовища для читання текстів. Закладки в тексті, цитати тощо.

ІФО 1.2] *використовує* необхідні значки на Робочому столі для запуску і роботи в програмах; [3 ІФО 1.2] *орієнтується* в середовищах для перегляду зображень, читання текстів, слухання музики, завершує роботу з ними; [3 ІФО 3.2] *створює* зображення освітніх об'єктів [3 ІФО 2.4]	Віртуальні бібліотеки, довідники, енциклопедії, словники. Основні команди редагування: вирізати, копіювати, вставити, видалити. Уведення символів за допомогою клавіатури. Доповнення текстів зображеннями
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
створює інформаційні продукти, поєднуючи текст, зображення, звук тощо для представлення ідей та/або результатів діяльності; [3 ІФО 2.4] *створює* та *змінює* прості зображення; *опрацьовує* та *використовує* інформацію з різних джерел; [3 ІФО 2.4] *вміє* заповнювати таблицю ознак для предметів з однієї групи (класу); [3 ІФО 1.3] *розробляє* презентацію за логічною послідовністю; [3 ІФО 2.4] *доповнює* презентацію текстом, зображенням, схемою; [3 ІФО 2.4] *редагує* і *форматує* презентацію залежно від її призначення, змінює фон слайду; *застосовує* режим показу презентацій [3 ІФО 2.4]	Етапи створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах. Створення текстових інформаційних моделей, зокрема у табличні формі. Комп'ютерні презентації, редагування презентацій. Утворення нового слайду, текстового вікна/поля. Доповнення презентації текстом, зображенням, схемою. Форматування презентації. Режим показу презентації
Лінійні алгоритми	
визначає алгоритмічні структури; [3 ІФО 2.1] *виконує*, *створює* та *записує* алгоритми; [3 ІФО 2.1] *вміє* діяти за інструкцією; [3 ІФО 1.3] *впорядковує* об'єкти за певними ознаками; [3 ІФО 1.3] *пояснює* наслідки порушення плану,	Команди і виконавці, алгоритми, способи подання алгоритму. Запис лінійних алгоритмів. Створення зображень за власними алгоритмами.

алгоритму послідовності дій у близькому середовищі, готових програмах, іграх; [3 ІФО 1.2] *розрізняє* істинні та хибні висловлювання [3 ІФО 1.4]	Знаходження та виправлення помилок у алгоритмах. Логічні висловлювання

4 клас

Програмне забезпечення, яке використовується – середовище програмування

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Інформація. Дії з інформацією	
вміє здійснювати простий пошук інформації у мережі Інтернет; [4 ІФО 1.2] *знає* адреси деяких сайтів, зокрема електронних бібліотек, сайтів з навчальним контентом; [4 ІФО 3.1] *висловлює* припущення про достовірність інформації, отриманої з різноманітних джерел; [4 ІФО 1.4] *розрізняє* факти і судження; [4 ІФО 1.4] *добирає* належні засоби для спілкування з іншими особами, зокрема з людьми з особливими потребами безпосередньо та через Інтернет; [4 ІФО 4.2] *пояснює* наслідки використання інформаційних технологій, відповідальність за свою діяльність в Інтернеті; [4 ІФО 4.1] дотримується правил використання власних і чужих творів [4 ІФО 4.3]	Пошук інформації у мережі Інтернет. Інформаційна взаємодія. Критичне оцінювання інформації
Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією	
наводить приклади сучасних різновидів комп'ютерних пристроїв; [4 ІФО 1.1] *зберігає* дані на цифрових носіях; [4 ІФО 1.2] *пояснює*, як організована робота з даними у будь-якому цифровому пристрої; [4 ІФО 1.2]	Сучасні носії інформації. Організація роботи цифрового пристрою (введення, збереження, опрацювання, збереження

має уявлення про процес створення роботів; [4 ІФО 1.1] *контролює* час використання цифрових пристроїв [4 ІФО 4.1]	або виведення даних). Збереження інформації. Пам'ять комп'ютера (внутрішня та зовнішня) Огляд конструкторів з робототехніки
Об'єкт. Властивості об'єкта	
класифікує об'єкти за їх властивостями; *зіставляє* ознаки моделей реального і цифрового світу; [4 ІФО 1.3] *аналізує* вплив подій на властивості об'єкта; [4 ІФО 1.3] *досліджує* об'єкти за допомогою створених моделей; [4 ІФО 1.3] *вміє* створювати просту анімацію [4 ІФО 2.4]	Об'єкти для створення моделей. Форматування та редагування об'єктів. Додавання анімаційних ефектів до об'єктів
Комп'ютерні програми. Меню та інструменти	
вміє відкривати та завершувати роботу у знайомих середовищах для програмування (офлайн та онлайн); [4 ІФО 1.2] *називає* інструменти середовища та пояснює їх призначення; [4 ІФО 3.2] *описує* порядок створення проектів; [4 ІФО 2.3] *вміє* відкривати готові та зберігати створені проекти [4 ІФО 2.4]	Середовище програмування. Команди та інструменти. Проекти
Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання	
називає складові об'єкта; [4 ІФО 1.3] *називає* які дії можна виконувати над об'єктом, які дії може виконувати об'єкт; [4 ІФО 1.3] *наводить приклади* необхідності моделювання для розв'язування конкретних задач; [4 ІФО 1.3] *називає* етапи створення інформаційної моделі; [4 ІФО 1.3] *створює* математичні моделі; [4 ІФО 1.3] *прогнозує* та *формулює* очікуваний результат;	Складові частини об'єктів. Дії об'єктів. Математичні моделі. Розв'язування задач з використанням математичного моделювання

[4 ІФО 2.2] *коментує* успішні та невдалі кроки у процесі роботи [4 ІФО 2.5]	
Лінійні алгоритми	
визначає алгоритмічні структури; [4 ІФО 2.1] *створює* алгоритми з розгалуженням у середовищі програмування; [4 ІФО 2.1] *розробляє* алгоритми (зокрема, для власної чи групової діяльності) з послідовних дій, умов, повторень; [4 ІФО 2.1] *аналізує* та впорядковує послідовності; [4 ІФО 1.2] *знаходить* помилки в алгоритмах та виправляє їх; [4 ІФО 2.2] *вміє* розробляти спільний із однокласниками проект під керівництвом вчителя; [4 ІФО 2.5] *наводить приклади* ігор та стратегій перемоги; [4 ІФО 2.5] *оцінює* результати своїх навчальних досягнень та результати своїх однокласників [4 ІФО 1.4]	Середовище виконання алгоритму. Алгоритми з розгалуженням, складання алгоритмів з повторенням. Створення програмованих проектів, зокрема анімаційних історій. Ігри та стратегії перемоги

Контрольні запитання та завдання

1. На основі яких документів розроблена Типова освітня програма?
2. Які ключові компетентності формуються у здобувачів згідно з вказаною Типовою навчальною програмою?
3. Сформулюйте основні вміння по кожній змістовій лінії вивчення інформатичної освітньої галузі у 3-4 класі згідно з цією Типовою освітньою програмою.
4. На чому наголошується у програмі про дотримання норм безпеки дитини при роботі в інформаційному середовищі на уроках інформатики?

5. У яких аспектах здійснюється оцінювання якості підготовки здобувачів освіти з предмета «Інформатика»?
6. Яке програмне забезпечення у Типовій програмі рекомендовано використовувати на уроках інформатики у 3-му та 4-му класах?
7. Які вміння роботи в тестовому редакторі мають учні після закінчення 3-го класу?
8. Проаналізуйте програму з точки зору вивчення моделювання у 3-му та 4-му класах.
9. Як реалізовується в програмі змістова лінія «Алгоритми» у 3-му та 4-му класах?
10. Чи передбачено у програмі використання проєктної технології?

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., 1-2 клас

Дана освітня програма затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 року [6].

Типова освітня програма *початкової освіти* (*далі* типова освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями *обов'язкових результатів навчання*, визначених Державним стандартом початкової освіти.

Типова освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження та *очікувані результати навчання* здобувачів освіти, подані в рамках освітніх галузей;
- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, укладений за змістовими лініями;
- орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо, зокрема їхньої інтеграції, а також логічної послідовності їхнього вивчення;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою.

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін визначено у типовому навчальному плані.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних *навчальних програмах*.

Перелік та пропонований зміст освітніх галузей. Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мовно-літературна, у тому числі:

Рідномовна освіта (українська мова та література; мови та літератури корінних народів та національних меншин) (МОВ)

Іншомовна освіта (ІНО)

Математична (МАО)

Природнича (ПРО)

Технологічна (ТЕО)

Інформатична (ІФО)

Соціальна і здоров'язбережувальна (СЗО)

Громадянська та історична (ГІО)

Мистецька (МИО)

Фізкультурна (ФІО)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної галузі. *Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено за допомогою індексів2 з обов'язковими результатами навчання першого циклу, визначеними Державним стандартом початкової освіти.*

Змістові лінії кожної освітньої галузі в межах І циклу реалізовуються паралельно та розкриваються через «Пропонований зміст», який окреслює можливий навчальний мате-

ріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання.

Оскільки Типова освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми/тези рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам'ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань та формування умінь, уявлень через досвід практичної діяльності.

Вимірювання результатів навчання здобувачів освіти відбувається шляхом:

– формувального оцінювання, яке допомагає відстежувати особистісний розвиток здобувачів освіти і хід опанування ними навчального досвіду як основи компетентності, вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію особистості;

– підсумкового (тематичного та завершального) оцінювання, під час якого навчальні досягнення здобувачів освіти співвідносяться з очікуваними результатами навчання, визначеними цією Типовою освітньою програмою.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми і методи навчання – дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно-рольові ігри, інсценізації, моделювання, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти. Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не

виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, якщо їм виповниться шість років до 1 грудня поточного року. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Заклад початкової освіти формує власну освітню програму на основі типової освітньої програми або безпосередньо на основі Державного стандарту початкової освіти.

Освітня програма закладу початкової освіти має передбачати досягнення здобувачами освіти результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом початкової освіти.

Освітня програма закладу початкової освіти, сформована на основі типової освітньої програми, не потребує окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти. Її схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його керівник. Обов'язковим компонентом освітньої програми закладу освіти є навчальний план, що конкретизує організацію освітнього процесу. Окрім освітніх компонентів для вільного вибору здобувачів освіти, які є обов’язковими, за рішенням закладу вона може містити інші компоненти, зокрема корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами.

Освітня програма закладу освіти та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднюються на веб-сайті закладу освіти (у разі його відсутності – на веб-сайті його засновника).

Типовий навчальний план для 1-2 класів початкової школи з українською мовою навчання

Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах		
	1	**2**	**Разом**
Українська мова	5	5	10
Іноземна мова	2	3	5
Математика	3	3	6
Я досліджую світ	7	8	15
Мистецтво	2	2	4
Фізична культура	3	3	6
Усього	20+3	21+3	41+6
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	1	1	2
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	20	22	42
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	23	25	48

Інформатична освітня галузь. Інформатика
Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;
- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;
- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за ***змістовими лініями*** "Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)", "Моя цифрова творчість", "Комунікація та співпраця", "Я і цифрові пристрої", "Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві".

У рамках змістової лінії ***"Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)"*** формуються початкові вміння

розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізовуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія ***"Моя цифрова творчість"*** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії ***"Комунікація та співпраця"*** – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнового чи офлайнового середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія ***"Я і цифрові пристрої"*** реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з

їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/ учениці.

Змістову лінію ***"Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві"*** спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Результати навчання і пропонований зміст
1 – 2-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1. Змістова лінія «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)»	
Пояснює сприйняття інформації різними органами чуття на основі власних спостережень	**Учень / учениця:** - *досліджує* сприйняття інформації різними органами чуття [2 ІФО 1-1.1-1]; - *робить* висновок щодо виду інформації та способу її сприйняття [2 ІФО 1-1.1-2]; - *формулює* прості інформаційні запити [2 ІФО 1-1.1-3]
Розрізняє та фіксує дані, аналізує та впорядковує прості послідовності	**Учень / учениця:** - *відображає* відповіді на запитання за допомогою спеціальних знаків і символів [2 ІФО 1-1.2-1]; - *групує* повідомлення за типами даних, що в них містяться (зображення, тексти, відео, звук тощо) [2 ІФО 1-1.2-2]; - *зберігає*, *змінює* та *видаляє* дані на одному з відомих носіїв [2 ІФО 1-1.2-3]; - *розрізняє* носії за їх призначенням [2 ІФО 1-1.2-4]; - *читає* та *пояснює* запропоновані прості схеми і / або інформаційні знаки й табло в місцях перебування [2 ІФО 1-1.2-5]; - *відповідає* на запитання за даними таблиці, схеми [2 ІФО 1-1.2-6]; - *знаходить* зайві чи пропущені елементи, помилки у послідовності [2 ІФО 1-1.2-7]; - *впорядковує* предмети за заданими ознаками (наприклад, впорядкування списку учнів за датою народження, прізвищ за алфавітом тощо) [2 ІФО 1-1.2-8]
Визначає об'єкти, їх властивості та значення властивостей за підтримки вчителя; розрізняє моделі та їх	**Учень / учениця:** - *користується* готовими моделями для пояснення і розв'язання проблем [2 ІФО 1-1.3-1]; - *визначає* з допомогою вчителя / вчительки найістотніші властивості об'єктів для побудови

відповідники у реальному світі, створює прості моделі	моделей [2 ІФО 1-1.3-2]; - *знаходить* схожі і відмінні властивості об'єктів [2 ІФО 1-1.3-3]; - *поділяє* властивості за значущістю (істотні та неістотні) [2 ІФО 1-1.3-4]; - *створює* об'єкти за зразком [2 ІФО 1-1.3-5]; - *групує* об'єкти, *дає* назву групі [2 ІФО 1-1.3-6]; - *переводить* проблему з однієї форми представлення в іншу за запропонованим шаблоном / інструкцією [2 ІФО 1-1.3-7]; - *створює* модель об'єкта [2 ІФО 1-1.3-8]
Розрізняє правдиві та неправдиві твердження, здобуті з різних джерел	**Учень / учениця:** - *цікавиться* походженням інформації [2 ІФО 1-1.4-1]; - *виокремлює* факти в текстах і повідомленнях [2 ІФО 1-1.4-2]; - *розпізнає* в тексті хибні чи правдиві висловлювання [2 ІФО 1-1.4-3]; - *розрізняє* припущення і фантазію, правду і неправду у простих медіатекстах [2 ІФО 1-1.4-4]; - *робить* власні припущення стосовно розвитку подій [2 ІФО 1-1.4-5]

Пропонований зміст

Поняття про інформацію.

Сприймання інформації людиною. Види інформації за способом сприйняття (зорова, слухова, дотикова, нюхова, смакова).

Властивості інформації (без називання термінів). Джерела отримання інформації людиною та машиною.

Формулювання запитань (типу "так / ні", відкриті, уточнювальні) до розповідей, текстів, завдань. Формулювання запитів для пристроїв і людей.

Головні/ ключові слова для пошуку інформації в навколишньому середовищі та мережах ("про що я хочу дізнатися?"). Як запит сформулювати одним словом / словосполученням?

Читання інформаційних знаків. Створення власних. Орієнтування за допомогою інформаційних знаків та позначок на цифрових пристроях і у доступному середовищі. Розпізнавання та зчитування інформації різного виду на носіях та в доступному середовищі.

Приклади фіксування інформації людиною і машиною (алфавіт, кольори, цифри, спеціальні знаки / символи) . Кодування відповідей "так–ні"

спеціальними знаками (0–1, червоний – зелений, жестами) тощо. Емотикони, інформаційні знаки, схеми як закодована інформація. Просте впорядкування даних. Використання і пояснення готових схем, таблиць, понятійних карт для організації зібраної інформації. Збирання даних (фото-, відео-, аудіо-, текстових, тощо), в тому числі цифровими пристроями, їх фіксування на носіях (папір, флешка тощо). Збереження даних та інформації на носіях. Приклади доступних носіїв. Впорядкування простих послідовностей для розв'язування проблем, виявлення закономірностей і помилок у послідовностях. Створення найпростіших моделей (із підручних матеріалів, конструктора тощо та за допомогою цифрових пристроїв). Властивості об'єктів і їх моделей. Групи об'єктів за одною спільною ознакою. Правдиві та хибні висловлювання. Факти та вигадка. Припущення і фантазія. Прогнозування розвитку подій (казки, мультфільми, готові програми, ігри), порівняння результатів відповідно до висловлених припущень	
2. Змістова лінія «Моя цифрова творчість»	
Створює план дій, наводить приклади повторення та виконання дій за визначеним завданням у повсякденній діяльності	**Учень / учениця:** - *встановлює* логічну послідовність подій або дій [2 ІФО 2-2.1-1]; - *переказує* послідовність подій та дій (у тексті, явищах тощо) [2 ІФО 2-2.1-2]; - *оцінює* ризик порушення послідовності дій (наприклад, під час переходу дороги на перехресті) [2 ІФО 2-2.1-3]
Складає простий план із точних та однозначних вказівок до дій виконавців, виявляє в ньому помилки, оцінює відповідність очікуваному результату	**Учень / учениця:** - *діє* за запропонованим планом, вирізняє пункти плану [2 ІФО 2-2.2-1]; - *укладає* послідовність дій (алгоритм), які потрібно виконати для досягнення мети у повсякденній діяльності [2 ІФО 2-2.2-2]; - *укладає* план дій для виконавця із точними та однозначними вказівками [2 ІФО 2-2.2-3]; - *формулює* очікуваний результат [2 ІФО 2-2.2-4]; - *змінює* послідовності дій для отримання іншого результату [2 ІФО 2-2.2-5]; - *погоджується* або *спростовує* факт досягнення результату [2 ІФО 2-2.2-6]; - *виправляє* помилки у плані [2 ІФО 2-2.2-7]

Складає ціле із запропонованих частин, пояснює, як заміна окремих частин приводить до іншого цілого	**Учень / учениця:** - *виокремлює* частини від цілого [2 ІФО 2-2.3-1]; - *складає* ціле із запропонованих частин [2 ІФО 2-2.3-2]; - *виокремлює* у складному завданні прості завдання, *пропонує* порядок їхнього розв'язування [2 ІФО 2-2.3-3]; - *експериментує* із заміною частин [2 ІФО 2-2.3-4]; - *ризикує* під час виконання незнайомих завдань [2 ІФО 2-2.3-5]
Використовує готові та створює прості інформаційні продукти (текст, зображення, звуки) для отримання, передачі інформації або представлення власних ідей, результатів діяльності	**Учень / учениця:** - *використовує*, *створює*, *змінює* текст за допомогою цифрових пристроїв та програм [2 ІФО 2-2.4-1]; - *створює* прості малюнки за допомогою цифрових пристроїв та програм [2 ІФО 2-2.4-2]; - *презентує* ідеї та / або результати своєї діяльності за допомогою малюнків, текстів, музики тощо [2 ІФО 2-2.4-3]; - *читає* електронні тексти, *додає* до них позначки і закладки [2 ІФО 2-2.4-4]; - *заповнює* пропуски в таблиці, виконуючи прості розрахунки [2 ІФО 2-2.4-5]; - *робить* фотографії, *знімає* відео, *фіксує* звуки, *слухає* тексти з альтернативних джерел (аудіокниги) [2 ІФО 2-2.4-6]; - *використовує* основні інструменти для створення та редагування простих інформаційних продуктів [2 ІФО 2-2.4-7]

Пропонований зміст

Подія, послідовність подій.

Укладання послідовності кроків.

Наслідки порушення плану (алгоритму), послідовності подій у близькому середовищі, готових програмах, іграх.

Складання простих алгоритмів для виконавця. Виконавець і його система команд.

Що можуть і не можуть виконати машини і люди. Очікуваний результат.

Виправлення помилок у планах і алгоритмах.

Завдання прості і складні. Послідовність розв'язування складного завдання. Конструювання.
Програми та інструменти для створення простих зображень, текстів, музики, запису голосових повідомлень та пісень. Перегляд та використання простих інформаційних продуктів (зображень, текстів, звуків , відео та їх поєднання).
Аудіо- та інтерактивні книжки.
Заповнення таблиць на пристроях і без них, прості розрахунки.
Програми та пристрої для простих розрахунків.
Електронні тексти. Створення простих електронних текстів методом набору і голосовим. Виокремлення ключових слів та фрагментів. Шрифти. Їхня роль. Кольори і оздоблення. Оформлення текстів. Електронний дизайн.
Збереження інформаційних продуктів на пристроях. Редагування створених чи готових електронних документів. Презентування власних ідей, думок, готових чи створених інформаційних продуктів перед аудиторією

3. Змістова лінія «Комунікація та співпраця»

Самостійно та відповідально виконує визначені завдання; працює в команді з іншими особами для досягнення спільної мети	**Учень / учениця:** - *перевіряє* результати праці, своєї та інших, за запропонованими критеріями [2 ІФО 3-2.5-1]; - *обґрунтовує* причини своїх рішень [2 ІФО 3-2.5-2]; - з допомогою інших *формулює* висновки щодо розв'язання чи нерозв'язання проблеми [2 ІФО 3-2.5-3]; - *діє* за узгодженими правилами під час спільної роботи з інформацією [2 ІФО 3-2.5-4]; - *встановлює послідовність* із запропонованих дій для виконання роботи у групі [2 ІФО 3-2.5-5]; - *виконує* різні ролі у групі [2 ІФО 3-2.5-6]

Пропонований зміст

Правила і необхідність їхнього дотримання. Групова робота і лідерство.

Оцінювання досягнутого результату власної і групової праці.

Спостереження за розвитком подій, експериментів, досягнення результату.

Висновок про досягнення / недосягнення результату.

Допомога інших під час пошуку рішення.

Комунікація (однокласники, учитель, батьки, довідники, словники тощо) для пошуку необхідних ресурсів

4. Змістова лінія «Я і цифрові пристрої»	
Використовує цифрові пристрої вдома, в школі, на вулиці та пояснює їх призначення	**Учень / учениця:** - самостійно *добирає* необхідні цифрові пристрої для навчання [2 ІФО 4-3.1-1]; - *досліджує* можливості пристроїв [2 ІФО 4-3.1-2]; - *експериментує* з їхніми функціями [2 ІФО 4-3.1-3]; - *визначає* переваги цифрових пристроїв для збирання, зберігання і відображення даних [2 ІФО 4-3.1-4]; - *описує* призначення доступних цифрових пристроїв [2 ІФО 4-3.1-5]; - *вмикає* / вимикає, перезавантажує доступні пристрої [2 ІФО 4-3.1-6]
Організовує власне робоче місце за допомогою дорослих; розпізнає та описує прості проблеми та збої, які виникають у роботі доступних цифрових пристроїв, звертається за допомогою та підтримкою	**Учень / учениця:** - *підтримує* порядок на робочому місці [2 ІФО 3.2-1]; - бережливо *ставиться* до своїх і чужих речей, зокрема цифрових пристроїв [2 ІФО 4-3.2-2]; - *використовує* програмні середовища для навчальної діяльності та в побутових ситуаціях [2 ІФО 4-3.2-3]; - запускає програми, відкриває файли та програми на знайомому пристрої [2 ІФО 4-3.2-4]; - *розрізняє* випадки, коли потрібно звернутися по допомогу, а коли впоратися самому при збоях програм і несправностях пристроїв [2 ІФО 4-3.2-5]
Використовує цифрові пристрої, технології для доступу до інформації та спілкування	**Учень / учениця:** - *пояснює*, у який спосіб люди спілкуються через мережі [2 ІФО 4-3.3-1]; - *оцінює* переваги і обмеження спілкування через мережі [2 ІФО 4-3.3-2]; - *використовує* цифрові пристрої для пошуку інформації, творчості та співпраці [2 ІФО 4-3.3-3]; - *користується* різними джерелами інформації (книги, альбоми, запитання до друга тощо) [2 ІФО 4-3.3-4]; - *застосовує* інформацію з веб-джерела для навчальних потреб [2 ІФО 4-3.3-5]

Пропонований зміст Люди і машини. Інтелектуальна поведінка машин. Передавання інформації від людини до пристрою і навпаки. Цифрові пристрої для навчання, побуту, гри, безпеки, розвитку та збору інформації. Можливості цифрових пристроїв, призначення, вмикання / вимикання , перевантаження. Робоче місце для роботи з цифровими пристроями. Елементарне налагодження програмного середовища під власні потреби. Розпізнавання та усування елементарних несправностей пристроїв і програм, прості заходи збереження пристроїв. Цифрові пристрої як приватна власність іншої особи, колективу, організації. Передавання інформації в сучасному суспільстві. Програми та пристрої для спілкування в інтернеті, у безпечних онлайнових і офлайнових середовищах. Спілкування, пошук інформації через відео- або звуковий (голосовий) режим або передавання простого тексту, зображення тощо. Перегляд навчального відео, анімацій, схем, пошук та навігація у безпечних мережах та інтернеті за допомогою цифрових пристроїв

5. Змістова лінія «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві»	
Дотримується правил безпечної роботи; захищає свій інформаційний простір; розповідає про проблеми дорослим	**Учень / учениця:** - *дотримується* безпечного режиму роботи з цифровими пристроями [2 ІФО 5-4.1-1]; - *повідомляє* про своє самопочуття дорослим [2 ІФО 5-4.1-2]; - *аргументує* необхідність конфеденційності паролів [2 ІФО 5-4.1-3]; - *дотримується* правил безпечної роботи з цифровими пристроями та в мережах [2 ІФО 5-4.1-4]; - *зберігає* конфіденційність особистої інформації та пояснює необхідність цього [2 ІФО 5-4.1-5]; - *розпізнає* інформацію небезпечного змісту та *повідомляє* про це дорослих [2 ІФО 5-4.1-6]; - *звертається* по допомогу, коли є сумніви з приводу змісту чи співрозмовника в мережах і реальному житті [2 ІФО 5-4.1-7]

Зважає на технічні можливості цифрових пристроїв для спілкування, зокрема з людьми з особливими потребами, поважає приватність повідомлень, толерантно ставиться до відмінностей культур, традицій і різних думок	**Учень / учениця:** - коректно *реагує* на висловлювання, з яким не погоджується [2 ІФО 5-4.2-1]; - *розрізняє* приватну та публічну інформацію [2 ІФО 5-4.2-2]; - *виявляє* доброзичливе ставлення до інших – безпосередньо та через мережі [2 ІФО 5-4.2-3]; - *повідомляє* дорослих про образи і цькування [2 ІФО 5-4.2-4]
Зазначає авторство власних робіт; виявляє повагу до авторства інших осіб	**Учень / учениця:** - *зазначає* авторство власних робіт (прізвище, ім'я, дату), *доводить* його [2 ІФО 5-4.3-1]; - *не списує і не дає списувати*, аргументовано доводячи, чому [2 ІФО 5-4.3-2]; - *вказує* авторів тих матеріалів, які використовує у своїх роботах [2 ІФО 5-4.3-3]

Пропонований зміст

Правила власної та взаємної безпеки з цифровими пристроями. Організація робочого місця та особистого режиму роботи з цифровими пристроями. Саморегуляція під час роботи з цифровими пристроями.

Засоби та способи збереження особистої інформації. Пін-коди і паролі (текстові, графічні, цифрові, тактильні, фотопаролі, паролі-зображення тощо), їх призначення та доцільне використання.

Вікові обмеження на перегляд сторінок та створення акаунтів.

Безпека в мережах. Небезпечні співрозмовники та теми.

Виявлення проблем і джерела допомоги.

Етика спілкування в мережах та в реальному житті, особливості цифрового спілкування. Як уникнути цькування і діяти у випадку образ у цифровому спілкуванні.

Програми та засоби, які полегшують спілкування з людьми з особливими потребами.

Інформація для дітей і дорослих, приватна, особиста, сімейна, колективна, публічна.

Авторство контенту, зокрема електронного (власне і чуже)

Контрольні запитання та завдання

1. Перерахуйте освітні галузі, за якими укладено Типову освітню програму.
2. Які шляхи вимірювання результатів навчання здобувачів освіти пропонуються в цій Типовій освітній програмі?
3. Які форми організації освітнього процесу рекомендовані в даній Типовій освітній програмі?
4. Перерахуйте викладені в Типовій освітній програмі вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти.
5. Який порядок затвердження освітньої програми закладу початкової освіти?
6. Сформулюйте мету початкової освіти згідно із цією Типовою навчальною програмою. Чи відрізняються вони від мети і завдань, сформульованих у програмі, розробленій під керівництвом О. Я. Савченко?
7. Які змістові лінії вивчення інформатики вказуються в Типовій освітній програмі?
8. Сформулюйте основні вміння по кожній змістовій лінії вивчення інформатичної освітньої галузі.
9. Проаналізуйте, які програмні засоби слід використати на уроках інформатики для опанування матеріалу з інформатики, пропонованого у Типовій навчальній програмі.
10. Що сказано в зазначеній програмі даній програмі про інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями?

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., 3- 4 клас

Освітня програма затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 року [7].

Пояснювальна записка

Типова освітня програма *початкової освіти* (*далі* типова освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями *обов'язкових результатів навчання*, визначених Державним стандартом початкової освіти.

Типова освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження та *очікувані результати навчання* здобувачів освіти, подані в рамках освітніх галузей;
- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, укладений за змістовими лініями;
- орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін тощо, зокрема їхньої інтеграції, а також логічної послідовності їхнього вивчення;
- рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою.

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін визначено у типовому навчальному плані, що пропонує інтегровано-предметний підхід до організації освітнього процесу).

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних *навчальних програмах.*

Перелік та пропонований зміст освітніх галузей. Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мовно-літературна, зокрема:

Рідномовна освіта (українська мова та література; мови та літератури корінних народів та національних меншин) (МОВ)

Іншомовна освіта (ІНО)

Математична (МАО)

Природнича (ПРО)

Технологічна (ТЕО)

Інформатична (ІФО)

Соціальна і здоров'язбережувальна (СЗО)

Громадянська та історична (ГІО)

Мистецька (МИО)

Фізкультурна (ФІО)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти. Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/ вчителька у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовими лініями і співвіднесено за допомогою індексів 2 з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом початкової освіти.

Змістові лінії кожної освітньої галузі в межах циклу реалізовуються паралельно та розкриваються через «Пропонований зміст», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть реалізовані очікувані

результати навчання та відповідні обов’язкові результати навчання.

Оскільки Типова освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми / тези рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам’ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань, розвиток умінь та формування уявлень через досвід практичної діяльності.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу. Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми – кооперативне навчання, дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти; сюжетно-рольові ігри, ситуаційні вправи, екскурсії, дитяче волонтерство тощо.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти. Початкова освіта здобувається, як правило, із шести років. Діти, яким 1-го вересня виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

Заклад початкової освіти формує власну освітню програму на основі типової освітньої програми або безпосередньо на основі Державного стандарту початкової освіти.

Освітня програма закладу початкової освіти має передбачати досягнення здобувачами освіти обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти, через реалізацію окреслених у цьому документі очікуваних результатів навчання.

Освітня програма закладу початкової освіти передбачає досягнення здобувачами освіти результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом початкової освіти. Вона містить:

- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою;
- навчальний план закладу освіти, який визначає загальний обсяг навчального навантаження на відповідному рівні (циклі) загальної середньої освіти (в годинах), його розподіл між галузями знань та навчальними предметами за роками навчання, послідовність їх вивчення;
- опис очікуваних результатів навчання учнів;
- перелік навчальних програм із предметів, що вивчаються за інваріантним і варіативним складниками;
- форми організації освітнього процесу;
- інструментарій для формувального та підсумкового оцінювання;
- інші освітні компоненти (за вибором закладу освіти).

Освітня програма закладу початкової освіти, створена на основі типової освітньої програми, не потребує окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти. Її схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його керівник. Окрім освітніх компонентів для вільного вибору здобувачів освіти, які є обов'язковими, за рішенням закладу вона може містити інші компоненти, зокрема корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами.

Освітня програма закладу освіти та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою

програмою, оприлюднюються на веб-сайті закладу освіти (у разі його відсутності – на веб-сайті його засновника).

Форми оцінювання здобувачів початкової освіти. Навчальні досягнення учнів у 3–4-му класах підлягають формувальному та підсумковому (тематичному та завершальному) оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті:

- відстежувати навчальний поступ учнів;
- вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку дитини;
- діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання;
- вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню;
- аналізувати реалізацію освітньої програми та Державного стандарту початкової освіти, ухвалювати рішення щодо корегування навчальної програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини;
- запобігати побоюванням дитини помилитися;
- плекати впевненість у власних можливостях і здібностях.

Орієнтирами для оцінювання навчальних досягнень учнів (формувального і підсумкового) є окреслені в цьому документі *очікувані результати навчання*, об'єднані за галузями та проіндексовані відповідно до *обов'язкових результатів навчання* Державного стандарту початкової освіти.

Очікувані результати навчання слід використовувати для:

- встановлення цілей уроку, окремих видів діяльності учнів, вправ тощо;

– постійного спостереження за навчальним поступом учня/ учениці3 з боку вчителів, батьків і самих учнів;
– поточного, зокрема й формувального, оцінювання;
– підсумкового оцінювання (для другого циклу навчання).

На основі поданих нижче очікуваних результатів навчання вчитель/учителька може формулювати індивідуальні результати навчання учня/ учениці відповідно до опанування ним/ нею конкретного вміння (напр*., намагається визначати* ключові слова, *визначає* ключові слова, *впевнено* визначає ключові слова тощо), таким чином відстежуючи поступ учня за конкретний проміжок часу (напр., за два місяці).

Спостереження за навчальним поступом учнів та оцінювання цього поступу розпочинається з перших днів навчання дитини у школі і триває постійно. Невід'ємною частиною цього процесу є формування здатності учнів самостійно оцінювати свій поступ.

Типовий навчальний план для 3-4 класів початкової школи з навчанням українською мовою

Навчальні предмети	**Кількість годин на тиждень у класах**		
	3	**4**	**Разом**
Українська мова	5	5	10
Іноземна мова	3	3	6
Математика	4	4	8
Я досліджую світ	7	7	14
Інформатика	1	1	2
Мистецтво	2	2	4
Фізична культура	3	3	6
Усього	22+3	22+3	44+6
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором,	1	1	2

проведення індивідуальних консультацій та групових занять			
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня	23	23	46
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)	26	26	52

Інформатична освітня галузь. Інформатика

Пояснювальна записка

Освітню програму цієї галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою інформатичної освітньої галузі для загальної середньої освіти є формування в учня/ учениці здатності до вирішення проблем із використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту; безпечна та відповідальна діяльність в інформаційному суспільстві.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** інформатичної освітньої галузі у початковій школі є:

- формування відповідальної позиції цифрового громадянина, навичок безпечного й етичного користування цифровими пристроями та мережами;
- формування початкових умінь розрізняти інформацію різних видів та працювати з нею за допомогою цифрових пристроїв чи без них;
- формування початкових умінь визначати, знаходити та зберігати інформацію, необхідну для розв'язання життєвих проблем (навчання, гри тощо), за

допомогою цифрових пристроїв, мереж та без них, самостійно та під час групової взаємодії; розрізняти правдиву і неправдиву інформацію різних видів;

- налагодження комунікації за допомогою цифрових пристроїв та мереж для спільної творчості, співпраці, навчання, гри;
- формування початкових умінь створювати електронні тексти (зображення, відео, звуки, програми тощо) за допомогою цифрових пристроїв;
- формування вмінь презентувати себе, власну творчість, ідеї, створені продукти та інші результати індивідуальної та групової діяльності за допомогою цифрових пристроїв.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за ***змістовими лініями*****:** "Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)", "Моя цифрова творчість", "Комунікація та співпраця", "Я і цифрові пристрої", "Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві". У рамках змістової лінії ***"Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)"*** формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізовуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія ***"Моя цифрова творчість"*** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі

створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії ***"Комунікація та співпраця"*** – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнового чи офлайнового середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія ***"Я і цифрові пристрої"*** реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/ учениці.

Змістову лінію ***"Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві"*** спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Результати навчання і пропонований зміст 3–4-й класи

Обов'язкові результати навчання	**Очікувані результати навчання**
1. Змістова лінія «Я у світі інформації»	
Пояснює основні інформаційні процеси у близькому для себе середовищі (дім, школа, вулиця) на основі власних спостережень	**Учень / учениця:** - *наводить* приклади інформаційних процесів у близькому для себе середовищі та *описує* їх сутність [4 ІФО 1-1.1-1]; - *визначає* учасників інформаційних процесів та *описує* їхню інформаційну взаємодію [4 ІФО 1-1.1-2]; - *пояснює* переваги і обмеження цифрових

	пристроїв та інформаційних технологій для опрацювання інформації [4 ІФО 1-1.1-3]; - *відстежує* здійснення інформаційного процесу та *виявляє* порушення (наприклад, момент виникнення шуму) [4 ІФО 1- 1.1-4]
Знаходить інформацію, зберігає дані на цифрових носіях, перетворює інформацію з однієї форми в іншу за допомогою поданих шаблонів, порівнює різні способи представлення інформації, аналізує та впорядковує послідовності	**Учень / учениця:** - *робить* висновок щодо способу подання інформації (текстова, графічна, числова, звукова, відео тощо) [4 ІФО 1- 1.2-1]; -*шукає* інформацію за ключовими словами та *зберігає* результати пошуку [4 ІФО 1-1.2-2]; - *знаходить* інформацію, що підтверджує чи спростовує просте твердження [4 ІФО 1-1.2-3]; - *добирає* пристрої та інструменти для отримання даних необхідного типу [4 ІФО 1-1.2-4]; - *обирає* спосіб збереження інформації та відповідний носій даних [4 ІФО 1-1.2-5]; - *заносить* дані у попередньо створену та готову до використання базу (щоденник погоди, читацький щоденник чи блог, таблицю тощо) [4 ІФО 1-1.2-6]; - *наводить* приклади того, що одні і ті ж дані можна представляти більш ніж одним способом чи кодуванням [4 ІФО 1-1.2-7]; - *обирає* спосіб представлення даних для різних життєвих ситуацій [4 ІФО 1-1.2-8]; - *виконує* кодування / розкодування повідомлень за запропонованим правилом [4 ІФО 1-1.2-9]; - *заповнює* шаблони, схеми за наведеним зразком [4 ІФО 1-1.2- 10]; - *знаходить* пропущені і / або помилкові дії у знайомій послідовності, *виправляє* помилки в ній [4 ІФО 1-1.2-11];

	- *складає* прості схеми та *дає* відповіді на запитання, користуючись такими схемами [4 ІФО 1-1.2-12]; - *представляє* якісні дані графічно [4 ІФО 1-1.2-13]; - *вирізняє* способи графічного представлення кількісних і якісних характеристик (організаційні діаграми – діаграми і графіки) [4 ІФО 1-1.2-14]; - *упорядковує* об’єкти за заданими та самостійно визначеними ознаками [4 ІФО 1-1.2-15]; - *пропонує* різні способи впорядкування об’єктів (за різними властивостями) [4 ІФО 1-1.2-16]
Класифікує об’єкти за їх властивостями, зіставляє ознаки моделей реального і цифрового світу, аналізує вплив подій на властивості, досліджує об’єкти за допомогою створених моделей	**Учень / учениця:** - *визначає* об'єкти, їх властивості та значення [4 ІФО 1-1.3-1] ; - *визначає* групи об’єктів за їх властивостями, *дає* їм назви [4 ІФО 1-1.3-2]; - *групує* об’єкти (та/ або повідомлення, предмети, елементи тощо) за заданими чи самостійно визначеними ознаками [4 ІФО 1-1.3-3]; - *знаходить* помилки у групуванні об’єктів та пояснює їх [4 ІФО 1-1.3-4] ; - *висловлює* припущення щодо події, яка змінила значення властивості об’єкта, *прогнозує* зміни значень властивостей залежно від настання події [4 ІФО 1-1.3-5] ; - *називає* оригінальні відповідники інформаційних та реальних моделей (глобус як модель Землі, автомобільні моделі, план приміщення тощо) [4 ІФО 1-1.3-6] ; - *експериментує* з доступними моделями, *фіксує* зміни, що відбуваються, *прогнозує* результат експерименту [4 ІФО 1-1.3- 7];

	- *переводить* задачу / проблему з однієї форми представлення в іншу (текстову у графічну, у короткий запис тощо) [4 ІФО 1- 1.3-8]
Висловлює припущення про достовірність інформації, отриманої з цифрових джерел, розрізняє факти і судження	**Учень / учениця:** - *розрізняє* істинні та хибні висловлювання [4 ІФО 1-1.4-1]; - *порівнює* тексти з хибною та правдивою інформацію [4 ІФО 1-1.4-2]; - зважає на те, що в Інтернеті розміщують повідомлення люди з різними намірами, зокрема і з комерційною метою [4 ІФО 1- 1.4-3]; - знаходить інформацію про нові ідеї і поняття, у разі сумніву *шукає* підтвердження з різних джерел [4 ІФО 1-1.4-4]; - *визначає* джерела, потрібні для підтвердження чи спростування інформації [4 ІФО 1-1.4-5]; - *визначає,* чи вказаний автор статті [4 ІФО 1-1.4-6]; - *ідентифікує* час розміщення відомостей [4 ІФО 1-1.4-7]; - *розпізнає* надійні і ненадійні джерела інформації за URL- адресою (*розпізнає* основні доменні імена) [4 ІФО 1-1.4-8]; - *розпізнає* факти та судження у життєвих ситуаціях [4 ІФО 1- 1.4-9]
Пропонований зміст Інформаційні процеси. Спотворення інформації. Пошук відомостей та збереження результатів пошуку. Перетворення (конвертування, кодування) даних та інформації для збереження на різних носіях. Види носіїв. Види інформації за формою подання (текстова, графічна, числова, звукова, відео тощо). Властивості інформації. Істинні та хибні висловлювання. Порівняння текстів з правдивою та неправдивою інформацією. Пошук хибних висловлювань у текстах (зображеннях, математичних записах	

тощо). Фейкова інформація в текстах, зображеннях, на відео тощо. Прості критерії оцінювання надійності інтернет-сайтів. Факти та судження, способи їх розпізнавання. Визначення URL-адреси інформаційного ресурсу (джерела інформації), поняття про авторство матеріалу. Групи об'єктів за декількома спільними ознаками. Структурування елементів за категоріями (зокрема створення / заповнення структури папок). Упорядкування різних послідовностей для вирішення задач/ проблем, виявлення закономірностей і помилок у послідовностях. Прості схеми та діаграми для представлення якісних та кількісних характеристик. Експериментування з готовими та складеними моделями. Створення моделей за допомогою цифрових пристроїв і програм.	
2. Змістова лінія «Моя цифрова творчість»	
Розробляє алгоритми (зокрема для власної чи групової діяльності) з послідовних дій, умов, повторень	**Учень / учениця:** - *визначає* логічну послідовність подій [4 ІФО 2-2.1-1]; - *ідентифікує* об'єкти на основі схем за допомогою запитань із відповідями «Так / Ні» (наприклад, класифікація тварин: має шерсть, має крила, має зуби – кажан) [4 ІФО 2-2.1-2]; - *розпізнає* алгоритмічну і неалгоритмічну послідовність дій і наслідки порушення логіки подій [4 ІФО 2-2.1-3]; - *формулює* логічні висловлювання з конструкціями «якщо – то...», «що буде, якщо змінити порядок інструкцій?» [4 ІФО 2- 2.1-4]; - *формулює* логічні висловлювання з конструкціями «не», «і», «або» [4 ІФО 2-2.1-5]; - *розпізнає* послідовність повторюваних дій та *замінює* їх алгоритмічною конструкцією циклу [4 ІФО 2-2.1-6]; - *розрізняє* цикли із повторенням заданої кількості разів та до виконання умови [4 ІФО 2-2.1-7]; - *розпізнає* алгоритми в різних способах

	подання під час розв'язання задач у повсякденній діяльності [4 ІФО 2-2.1-8]; - *складає* лінійні, розгалужені та циклічні алгоритми на основі їх словесного опису для власної чи групової діяльності [4 ІФО 2-2.1-9]
Створює згідно з планом або алгоритмом прості програми та налагоджує їх; прогнозує і формулює очікуваний результат створеної програми	**Учень / учениця:** - *створює* просту програму в навчальному середовищі на основі наданого алгоритму та налагоджує її [4 ІФО 2-2.2-1]; - *формулює* очікуваний результат виконання створеної програми для різних початкових даних / сценаріїв роботи програми [4 ІФО 2-2.2-2]; - *порівнює* отриманий результат програми з очікуваним [4 ІФО 2-2.2-3]; - *висловлює* припущення щодо причини отримання неочікуваного результату [4 ІФО 2-2.2-4]
Розкладає задачі на прості, які виконуються згідно з окремими інструкціями чи послідовністю інструкцій і навпаки (компонує)	**Учень / учениця:** - *визначає* блоки команд, за допомогою яких можна розв'язати задачу [4 ІФО 2-2.3-1]; - *укладає* блоки команд у правильному порядку для розв'язання задачі [4 ІФО 2-2.3-2]; - *визначає* логічні помилки у розбитті алгоритму на блоки чи при компонуванні алгоритму з блоків [4 ІФО 2-2.3-3]
Створює інформаційні продукти, поєднуючи текст, зображення, звук тощо для представлення ідей та /або результатів діяльності	**Учень / учениця:** - *створює* документи для збереження даних, комунікації та поширення результатів діяльності індивідуальної або групової роботи за допомогою цифрових пристроїв та програм [4 ІФО 2-2.4-1]; - *налаштовує* основні інструменти комп'ютерної програми для створення простих зображень [4 ІФО 2-2.4-3]; - *заповнює*, *доповнює* таблицю інформацією

	на основі спостережень чи вимірювань [4 ІФО 2-2.4-4]; - *створює* прості мультимедійні продукти за підтримки вчителя/ вчительки, членів сім'ї або інших учнів [4 ІФО 2-2.4- 5]; - *вдосконалює* зовнішній вигляд створених інформаційних продуктів, використовуючи можливості комп'ютерних програм [4 ІФО 2-2.4-2]; - *обирає* спосіб та *представляє* результати індивідуальної або групової роботи [4 ІФО 2-2.4-6]
Пропонований зміст Події, послідовність подій. Інструкції щодо обробки подій для їх подання та виконання виконавцями. Комбіновані задачі. Послідовність розв'язання комбінованої задачі. Лінійні, розгалужені та циклічні алгоритми. Логічне слідування. Створення програм у простих дитячих середовищах. Створення програм за наданим алгоритмом. Очікуваний результат. Різні шляхи його досягнення. Перевірка результату. Прості і складні проблеми. Конструювання. Прості та складені алгоритми. Логічні та алгоритмічні помилки у скомпонованій програмі. Комп'ютерні програми для створення інформаційних продуктів, інструменти та їх налаштування. Створення простих текстів, зображень, відео тощо та документів з їх поєднанням. Прості операції з таблицями. Презентування створених продуктів.	
3. Змістова лінія «Комунікація та співпраця»	
Керує своїми діями та пояснює власний внесок у спільний результат роботи команди, коментує успішні та невдалі кроки у процесі роботи	**Учень / учениця:** - *складає* план виконання роботи з допомогою вчителя / вчительки [4 ІФО 3-2.5-1]; - *визначає* відмінності ролей у групі [4 ІФО 3-2.5-2]; - *розподіляє* ролі в групі з переліку ролей, які надає вчитель / учителька [4 ІФО 3-2.5-3]; - *виконує* роль, яку пропонує група в

	результаті обговорення [4 ІФО 3-2.5-4]; - *отримує* та *порівнює* відгуки на створений інформаційний продукт для вдосконалення проекту [4 ІФО 3-2.5-5]; - *надає* конструктивний зворотний зв'язок, *пояснює*, чому важливо працювати разом [4 ІФО 3-2.5-6]
Пропонований зміст Групова взаємодія. Групові ролі. Зворотний зв'язок. Аргументовані відповіді. Планування групової діяльності. Лідер і виконавець. Відповідальність виконавця та свобода дій. Рефлексія щодо власної діяльності.	
4. Змістова лінія «Я і цифрові пристрої»	
Обирає цифрове середовище, пристрої, засоби для розв'язання життєвої задачі/ проблеми, пояснює свій вибір	**Учень / учениця:** - *пояснює* роботу комп'ютерної системи, що складається із сукупності взаємопов'язаних пристроїв [4 ІФО 4-3.1-1]; - *збирає* інформацію за допомогою цифрових пристроїв (фотографує, записує, диктує тощо) [4 ІФО 4-3.1-2]; - *описує* взаємодію пристроїв комп'ютерної системи, їх можливості та обмеження [4 ІФО 4-3.1-3]; - *обирає* зручні для себе способи роботи з пристроями введення та виведення даних, упевнено *користується* цими способами роботи [4 ІФО 4-3.1-4]; - *використовує* цифрові пристрої для орієнтування в просторі і часі [4 ІФО 4-3.1-5]; - *описує* основні функції доступних комп'ютерних пристроїв [4 ІФО 4-3.1-6]; - *порівнює* подібні функції у різних цифрових пристроях [4 ІФО 4-3.1-7]; - *оцінює* переваги і обмеження цифрових пристроїв для збирання, зберігання і відображення даних за наданими критеріями [4 ІФО 4-3.1-8]

Налаштовує для власних потреб відповідне програмне середовище; визначає за допомогою правильної термінології збої у роботі доступних цифрових пристроїв, усуває прості несправності	**Учень / учениця:** - *визначає* прості апаратні та програмні збої, які можуть траплятись під час користування технікою [4 ІФО 4-3.2-1]; - *усуває* прості несправності (перезавантажити пристрій, перевірити живлення, перевірити наявність мережі, закрити і знову відкрити програму) [4 ІФО 4-3.2-2]; - використовує програми, ігри та сайти, зважаючи на свій вік [4 ІФО 4-3.2-3]; - *досліджує* комп'ютерні програми для того, щоб дізнатися про їх можливості [4 ІФО 4-3.2-4]; - *розпізнає*, де зберігається програма та її дані (на пристрої чи онлайн) [4 ІФО 4-3.2-5]; - *налаштовує* відповідне програмне середовище для зручної роботи [4 ІФО 4-3.2-6]
Співпрацює та спілкується в захищених мережевих спільнотах для обміну думками, виконання спільних завдань, пошуку інформації та навчання	**Учень / учениця:** - *добирає* спосіб передачі інформації [4 ІФО 4-3.3-1]; - *використовує* онлайнові ресурси (електронну пошту, форуми, середовища спільної роботи) для спільної діяльності та обміну думками [4 ІФО 4-3.3-2]; - *переміщується* веб-сторінками з використанням гіперпосилань [4 ІФО 4-3.3-3]; - *виконує* простий пошук за ключовими словами, використовуючи пошукові системи у безпечному режимі [4 ІФО 4-3.3-4]; - *структурує* і *впорядковує* обрані веб-ресурси [4 ІФО 4-3.3-5]; - *розрізняє* веб-ресурси навчального та іншого призначення [4 ІФО 4-3.3-6]; - доброзичливо та конструктивно *коментує* навчальні ресурси у захищеному середовищі [4 ІФО 4-3.3-7];

	- *досліджує* різні джерела цифрових даних, напр. онлайнові енциклопедії [4 ІФО 4-3.3-8]
Пропонований зміст Цифрові пристрої, їх призначення і взаємодія. Комп'ютерні системи. Використання цифрових пристроїв для розв'язування усталених та творчих завдань. Переваги, можливості та обмеження цифрових пристроїв різних видів. Правила експлуатації цифрових пристроїв. Основні несправності цифрових пристроїв, збої у роботі програм, шляхи їх усунення. Вікові обмеження і свідомий вибір програм для роботи. Налаштування програм під власні потреби. Пошук інформації. Види пошуку. Пошукові системи. Порівняння інформаційних ресурсів. Освітні веб-ресурси і правила роботи з ними. Засоби і методи міжособистої комунікації в мережевих спільнотах. Етика спілкування в мережах і її дотримання. Спільне та відмінне між реальним та віртуальним спілкуванням. Поняття про гіпертекст, гіперпосилання. Навігація в мережах.	
5. Змістова лінія «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві»	
Відповідально використовує технології для власної безпеки, регулює власний час роботи з цифровими пристроями, обговорює різні наслідки використання інформаційних технологій у школі, на вулиці, вдома тощо	**Учень / учениця:** - *дотримується* стратегій уникнення проблем, що випливають з необачного використання комп'ютерних пристроїв та мереж (вихід з облікового запису, щоб ним не скористались інші, приватність особистої інформації) [4 ІФО 5-4.1-1]; - *дотримується* часових обмежень користування цифровими пристроями [4 ІФО 5-4.1-2]; - *дотримується* погоджених правил поведінки онлайн вдома та у школі [4 ІФО 5-4.1-3]; - *звертається* до дорослих, якщо відчуває занепокоєння під час використання цифрових пристроїв чи програм [4 ІФО 5- 4.1-4]; - *узгоджує* з дорослими завантаження файлів

	та програм [4 ІФО 5-4.1-5]; - *розрізняє* приватну та публічну інформацію, зокрема ту, якою можна ділитися онлайн [4 ІФО 5-4.1-6]; - *порівнює* сильні і слабкі паролі [4 ІФО 5-4.1-7]
Добирає належні засоби для спілкування з іншими особами, зокрема з людьми з особливими потребами безпосередньо та через Інтернет, усвідомлює відповідальність за свою діяльність в Інтернеті; рекомендує цікаві та безпечні сайти своїм друзям	**Учень / учениця:** - *визначає* позитивну і негативну соціальну та етичну поведінку щодо використання технологій [4 ІФО 5-4.2-1]; - *добирає* оптимальні форми подання інформації під час спілкування з людьми з особливими потребами та іншої культури безпосередньо і в мережі [4 ІФО 5-4.2-2]; - *ідентифікує* прийнятну та неприйнятну поведінку в цифровому середовищі [4 ІФО 5-4.2-3]; - *висловлює* занепокоєння з приводу сумнівних контактів та змісту в мережі [4 ІФО 5-4.2-4]; - *пояснює* наслідки поширення інформації в мережі [4 ІФО 5- 4.2-5]; - *використовує* відомі йому / їй технології і пристрої для оптимального спілкування з іншими людьми [4 ІФО 5-4.2-6]
Відвідує тільки корисні і безпечні сайти; дотримується правил використання власних і чужих творів	**Учень / учениця:** - *шанує* права творців інформаційних продуктів [4 ІФО 5-4.3- 1]; - *цитує* та *вказує* джерела запозичених ідей чи матеріалів [4 ІФО 5-4.3-2]; - *прогнозує* наслідки плагіату в повсякденному житті та онлайн [4 ІФО 5-4.3-3]; - *не списує* і *не дає списувати* [4 ІФО 5-4.3-4]; - *поважає* приватність інформації інших [4 ІФО 5-4.3-5]; - *уникає* небезпечних та некорисних сайтів [4 ІФО 5-4.3-6]

Пропонований зміст Наслідки небезпечної та некоректної роботи з цифровими пристроями і програмами безпосередньо та в мережах. Етика та безпека цифрової поведінки, цифрова репутація та цифровий слід. Відповідальна поведінка онлайн. Конфіденційність даних, приватність інформації. Сильні і слабкі паролі. Джерела отримання допомоги в прикрих і тривожних ситуаціях. Культура в мережах, особливості комунікації з людьми іншої культури та з особливими потребами. Відповідальність за порушення правил взаємодії. Модель адекватного реагування в сумнівних ситуаціях. Способи визначення і позначення авторства інформаційних продуктів. Поняття про захист авторських прав. Наслідки та ризики використання плагіату (списування).	

Контрольні запитання та завдання

1. Які форми оцінювання здобувачів початкової освіти у 3-4 класі вказані вТиповій освітній програмі?
2. Опишіть мету формувального оцінювання у 3-4 класі згідно з цією Типовою освітньою програмою.
3. Які змістові лінії вивчення інформатики вказуються в Типовій освітній програмі?
4. Сформулюйте основні вміння по кожній змістовій лінії вивчення інформатичної освітньої галузі.
5. Чи передбачена у цій програмі інтеграція інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями?
6. Чи може учень після вивчення інформатики у 3-4-х класах відрізняти фейкову інформацію в текстах, зображеннях, на відео тощо? Відповідь обґрунтуйте на підставі змісту навчання інформатики за програмою, розробленою під керівництвом Р.Б. Шияна.
7. Вивчення яких алгоритмічних структур передбачено цією програмою?

8. Чи розглядають учні поняття авторського права та плагіату на уроках інформатики у 3-4 класах (за цією освітньою програмою)?
9. Як у програмі враховується групова взаємодія здобувачів освіти?

Навчальна програма з інформатики для загальноосвітніх навчальних закладів 2-4 класів

Для молодого вчителя, який розпочинає трудову діяльність, потрібно вміти скласти календарний план і допоможе йому в цьому навчальна програма. Прикладом такої навчальної програми є складена з досвіду викладання інформатики програма Оксани Пасічник, вчительки-методистки ліцею "Сихівський" (м. Львів).

Пояснювальна записка

Мета і завдання навчального курсу

Оновлення змісту вивчення предмету "Інформатика" у загальноосвітніх навчальних закладах пов'язано зі змінами стратегічних напрямків освіти – орієнтація на діяльнісний підхід та формування в учнівства важливих життєвих компетенцій. Лише з поширенням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) навчання може мати форми особистісно-орієнтованого, гнучкого динамічного процесу. Розповсюдження нових цифрових медіа й навчальних середовищ обумовлюють зростаючу важливість ІКТ-компетенцій, які сьогодні майже всюди визнаються одними з ключових в системі освіти.

Головна мета навчального предмету "Інформатики" у відповідності з вимогами Державного стандарту початкової загальної освіти – ознайомлення учнів з інформаційно-комунікаційними технологіями та формування у дітей ключових компетентностей для реалізації їх творчого потенціалу і соціалізації в суспільстві.

Зміст навчального предмету «Інформатика» в початковій школі являє собою узагальнений і скорочений виклад основ інформаційно-комунікаційних технологій, адаптованим до можливостей і особливостей дітей молодшого шкільного віку.

Основними завданнями навчального предмета є формування в дітей молодшого шкільного віку:

- початкових навичок використовувати інформаційно-комунікаційні технології;
- основних навичок роботи з різними пристроями для вивчення інших предметів, а також для розв'язування практичних соціальних, комунікативних завдань;
- початкових уявлень про інформацію, її властивості, особливості опрацювання, передавання та зберігання;
- початкових навичок використовувати інформацію з навчальною метою;
- алгоритмічного, логічного та критичного мислення.

Ключова та предметна ІКТ-компетентності навчального курсу

Вивчення пропедевтичного курсу «Інформатика» сприяє формуванню і розвитку у молодших школярів/школярок *ключових компетентностей*, серед яких можна виділити предметну ІКТ-компетентність, міжпредметні, комунікативні та соціальні компетентності.

ІКТ-компетентність, як предметна, передбачає впевнене критичне та безпечне використання ІТ-засобів у навчанні й повсякденному житті.

У контексті початкового навчання предметна ІКТ-компетентність розглядається як здатність учня сприймати,

обмінюватись та використовувати інформацію в конкретній життєвій або навчальній ситуації.

Предметна ІКТ–компетентність учнів виявляється у таких ознаках: в умінні

- усвідомлювати власні інформаційні потреби;
- виявляти джерела інформації та здійснювати результативний пошук;
- здійснювати аналіз й оцінку якості інформації;
- організовувати та структурувати інформацію;
- ефективно використовувати інформацію;
- створювати й обмінюватись новими знаннями.

Діяльнісний вимір предметної ІКТ-компетентності пов'язаний з такими вміннями дітей молодшого шкільного віку:

технологічними:

- сприймати інформацію від вчителя/вчительки, з підручників, електронних джерел; обмінюватися інформацією в спілкуванні між собою;
- отримати початкові навички використання різноманітних засобів інформаційних технологій для вирішення навчальних завдань;
- сприймати та представляти інформацію у вигляді тексту: читати та змінювати тексти, визначати ключові слова в тексті, створювати та опрацьовувати текст;
- сприймати різноманіття графічних даних: зображення, фото, піктограми, карти, схеми, діаграми;
- створювати власні зображення у вигляді малюнків та творчо опрацьовувати готові зображення;
- презентувати інформацію у вигляді слайдів;
- представляти одну і ту ж інформацію в різних формах; вміння описувати об'єкти реальної дійсності, представ-

ляючи інформацію про них різними способами – у вигляді чисел, тексту, зображень, схем, таблиць, презентацій;

телекомунікаційними:

- усвідомлювати свої інформаційні потреби та прагнути до їх задоволення через пошук;
- вміння сприймати та використовувати різноманітні інформаційні ресурси з дотриманням основних принципів авторського права та власної безпеки;
- розрізнити приватне і публічне середовище з розумінням основних принципів свободи слова;
- безпечно спілкуватись з використанням ІКТ, а також співпрацювати, допомагати одноліткам, навчатись разом з іншими;
- сприймати різні точки зору, брати участь у дискусії, розуміти чужу точку зору, прислухатись до неї, в тому числі в Інтернеті з дотриманням моральних та етичних норм спілкування;
- розуміти соціальні наслідки, що виникають у цифровому світі, в тому числі й питання безпеки, недоторканності приватного життя;
- виражати свою індивідуальність у процесі створення та публікації інформаційних продуктів;

алгоритмічними та логічними:

- формулювати команди для виконавця, складати алгоритми за зразком, шукати помилки в послідовності команд, аналізувати зміст завдань на складання алгоритму для виконавців;
- шукати різні варіанти виконання завдань, обирати та обґрунтовувати найефективніший варіант виконання;
- розрізняти алгоритмічні структури: слідування, цикли, розгалуження;

- створювати та виконувати алгоритми у визначеному середовищі;
- розрізняти істинні та хибні висловлювання, формулювати висловлювання з логічним слідуванням.

У результаті засвоєння предметного змісту пропедевтичного курсу «Інформатика» учні мають виявляти такі складові предметної та ключових компетентностей:

- усвідомлювати ключові поняття, що описують його потреби в інформації;
- використовувати різні джерела, щоб задовольнити свої потреби в інформації;
- використовувати різні способи опрацювання відібраної інформації;
- знаходити способи для розв'язування різних типів навчальних і життєвих задач, вирішення проблем;
- співпрацювати у різних групах для виконання навчальних завдань, готовності до продуктивної праці.

Структура навчальної програми

Курс «Інформатика» розрахований на 105 годин: по 35 годин у кожному класі з розрахунку 1 година на тиждень за рахунок інваріантної складової навчального плану.

Програма побудована лінійно-концентрично. Зміст понять поступово розширюється і доповнюється. Концентричність передбачає повернення до подання та опрацювання тем у кожному класі початкової школи. Лінійність має за мету ознайомити учнівство у пропедевтичному курсі "Інформатика" з деякими простими середовищами, що забезпечують навчальну необхідність за змістом програм курсів початкової освіти. Поняття інформації, її властивостей, форм подання та використання у навчальному процесі розширюється і доповнюється на кожному етапі навчання.

Таким чином забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Програмою встановлена послідовність тем курсу, яка дозволяє при вивченні кожного з розділів використовувати знання і вміння, набуті під час вивчення попередніх розділів. Учитель може змінювати порядок вивчення тем та самостійно визначає обсяг (кількість годин) на вивчення кожної теми курсу, а також на повторення, узагальнення та систематизацію під час вивчення кожної теми, вибудовуючи найбільш доречну для конкретного класу траєкторію навчання.

Характеристика змісту навчання

На початковому етапі програмою передбачається ознайомлення учнів з різноманіттям *засобів інформаційно-комунікаційних технологій* для сприймання, створення, опрацювання та обміну інформацією.

Другокласники/другокласниці практично знайомляться з різноманіттям засобів комп'ютерної техніки: портативними та стаціонарними комп'ютерами, мобільними пристроями, що наявні у школі та вдома.

У 3 класі – поглиблюють знання про їх різноманіття й призначення та вдосконалюють навички їх використання. У 4 класі – розширюють уявлення про застосування їх для зберігання, опрацювання та передавання інформації.

За допомогою підібраних учителем/учителькою вправ учні опановують навичками впевненої роботи маніпуляторами (миша або тачскрин, тачпад), вчаться використовувати клавіатуру в середовищах, необхідних для навчання з усіх інших предметів. Систематичну роботу з формування нави-

чок роботи з клавіатурою слід передбачити на кожному уроці інформатики, підбираючи для цієї мети ігри, вправи з дотриманням дидактичних принципів наступності, послідовності.

Розкриття тем програми про *інформацію*, її властивостей та дій з інформацією базується на розумінні дитиною поняття ”інформація”. Учні та учениці мають вміти наводити приклади інформації, властивостей інформації, форм подання та дій з інформацією з повсякденного застосування.

Під час ознайомлення учнівства з властивостями, видами інформації, діями з нею спочатку пропонується розглянути ті, що зустрічаються у житті людини, а потім називати й такі, що відбуваються з використанням засобів інформаційних технологій.

Програмою передбачено сформувати в учнівства уявлення про те, що людина в житті постійно зустрічається з інформацією, працює з нею та може використовувати при цьому сучасні засоби ІТ з умінням захистити свій інформаційний простір.

Демонстрація переваг використання засобів ІТ для опрацювання різної інформації у навчальних ситуацій сприятиме формуванню цілісної картини навколишнього світу.

Вивчення змісту програми про *використання інформаційних технологій* починається з прикладів використання різноманітних засобів ІТ для навчання з інших предметів, як наприклад, перегляд навчальних відео, картин художників, слухання музичних творів, читання художніх творів, вдосконалення навичок усного рахунку в математичних тренажерах.

Практичні дії зі створення учнями/ученицями власних продуктів починається під час ознайомлення з середовищами для створення та змінювання зображень. Під час практичних

занять у графічних та текстових редакторах, редакторах презентацій, (як і спеціального програмного забезпечення, інстальованого на комп'ютер, так і в онлайн середовищах Інтернету), формуються навички створювати та змінювати зображення, тексти, презентації для навчання.

Передбачається, що учні та учениці матимуть вибір у визначенні зручних саме для їх віку середовищ обробки зображень, текстів, презентацій з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом.

У ході реалізації цієї змістової лінії учнівство навчиться змінювати та створювати найпростіші зображення, презентації, текстові документи; працювати зі схемами, діаграмами, картами; перетворювати інформацію з однієї форми подання в іншу (текстову, графічну, числову, звукову).

Сформовані базові навички створення презентацій дозволить демонструвати результати своєї навчальної діяльності з інших навчальних предметів.

Комунікаційні технології опановуються учнями у процесі практичного ознайомлення з мережею Інтернет та практичним використанням упродовж усіх тем вивчення курсу. Основну увагу приділено опануванню початковими практичними навичками використання мережі Інтернет для перегляду, сприймання та пошуку інформації у вигляді тексту, зображень, відео; виконання інтерактивних завдань онлайн для підтримки навчальних предметів, електронного листування при дотриманні вимог безпечної роботи в Інтернеті. На основі початкових кроків роботи в браузері пропонується ознайомити учнівство зі складовими частинами вікна програми, поняттям "папка", як середовище зберігання закладок.

Важливо щоб учні та учениці зрозуміли головні особливості безпечної роботи з інформаційними джерелами та почали використовувати відповідні навички та знання при вивченні інших навчальних предметів. Зміст пропонованих практичних завдань, що використовуються в курсі «Інформатика», відображає потреби навчання учнівства з читання, математики, мов, природознавства, мистецтв та інших навчальних предметів. Важливим є задоволення пізнавальних інтересів учнів та учениць, підтримка їх творчої ініціативи та прагнення до освоєння нових інформаційно-комунікаційних технологій, що створюватиме відчуття доступності в постійному оновленні своїх компетентностей.

Для формування міжпредметних компетенцій, у рамках пропедевтичного курсу, програмою передбачено вивчення питань, пов'язаних з алгоритмами та їх виконавцями. У результаті ознайомлення з ними учні та учениці повинні розуміти поняття виконавця, його середовища, команди, системи команд виконавця алгоритму, отримати перші уявлення про основні алгоритмічні структури, зокрема, слідування, розгалуження та повторення, навчитися виконувати готові алгоритми, а також складати прості алгоритми для виконавців, які працюють у певному зрозумілому для відповідної вікової категорії середовищі, використовуючи просту систему їхніх команд. Головною метою вивчення алгоритмів є вміння розв'язувати значущі для учнівства задачі з їх повсякденного життя, застосовуючи алгоритмічний підхід: уміння планувати послідовність дій для досягнення мети, передбачати можливі наслідки.

У програмі передбачено під час вивчення кожної теми використовувати матеріали інших навчальних предметів, постійно здійснювати підтримку вивчення цих предметів. Доцільно організовувати навчання у захищених закритих середовищах з можливістю учнів співпрацювати між собою для розвитку як ІКТ, так і комунікативних та соціальних компетенцій; навчальні завдання створювати й з метою розвитку логічного та критичного мислення, пам'яті, просторової та творчої уяви учнівства**.**

Характеристика умов навчання

Психічний розвиток дитини молодшого шкільного віку має свої особливості. У 7-8 років лише починають розвиватися основні психічні новоутворення: довільність психічних процесів, внутрішній план дій, уміння організовувати навчальну діяльність, рефлексія, як результат активної навчальної діяльності у 1 класі. Продовжують своє становлення й основні пізнавальні процеси: сприймання, увага, пам'ять, уява, мислення і мовлення. До кінця молодшого шкільного віку вони мають перетворитися на вищі психічні функції, яким властива довільність і опосередкованість. До кінця навчання у 4 класі має сформуватись усвідомлення своїх власних розумових операцій, що надає допомогу в самоконтролі. У 2-3 класах переважає наочно-образне мислення, а елементи абстракції починають розвиватись в 9-10 років. У 2 класі для виникнення образу необхідна опора на конкретний предмет, наприклад, опора на зображення при розповіді, далі розвивається опора на слово, яке є перед-

умовою мисленнєвого створення нового образу. Тому психологи радять не пропонувати для запам'ятовування та використання абстрактні поняття учням та ученицям у 2-3 класі, не використовувати вправи та завдання, котрі вимагають виконання складних аналітичних процесів.

При ознайомленні учнівства з основами ІКТ використовується комп'ютерна техніка: стаціонарні, портативні комп'ютери, мобільні пристрої та інші.

Для практичних робіт використовуються програми (онлайн-середовища Інтернету, додатки для мобільних пристроїв).

Перелік рекомендованих програмних засобів:

- операційна система;
- браузер;
- програми (сервіси, розширення, додатки, служби та інші інструменти Інтернету) для організації навчання, взаємодії учнів між собою;
- середовища для сприймання, створення та змінювання текстів, зображень, презентацій, графічні та текстові редактори, редактори презентацій;
- середовища для перегляду навчальних відео, слухання музики, роботи з картами;
- середовища програмування для дітей, для вправ з алгоритмами.

У початковій школі для дотримання норм безпеки дитини рекомендується організовувати навчання у закритому захищеному інформаційному середовищі. Облікові записи для електронного листування та співпраці в мережі створює адміністратор навчального закладу.

2 клас

35 годин (1година на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	**Державні вимоги до навчальних досягнень учня/учениці**
Інформація Поняття про інформацію. Зміст та завдання курсу «Інформатика». Сприймання людиною інформації. Властивості інформації. Види інформації за способом сприймання: зорова, слухова, нюхова, смакова, дотикова. Приватна та публічна інформація. Захист особистої приватної інформації. Безпека використання інформації. Пристрої для роботи з інформацією. Правила безпечної поведінки у кабінеті інформатики.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про інформацію; ***розуміє*** за допомогою яких органів чуття людина сприймає інформацію; для чого вивчають інформатику; ***розрізняє*** приватну та публічну інформацію; ***наводить приклади*** видів інформації за способом сприймання; властивостей інформації (без називання терміну) на конкретних прикладах; ***називає*** правила безпечної поведінки в кабінеті інформатики; ***дотримується*** правил безпечного користування пристроями у кабінеті інформатики; ***використовує у своєму мовленні*** слова *інформація, інформатика, приватна, публічна інформація* та називає 3 сучасних пристрої для роботи з інформацією.

Комп'ютери та інші пристрої Комп'ютер та інші пристрої для роботи з інформацією. Увімкнення та вимкнення комп'ютера та інших пристроїв. Робочий стіл. Значки робочого столу. Використання миші та інших маніпуляторів для вибору та переміщення об'єктів. Використання пристроїв для навчання: перегляд зображень (образотворче мистецтво), читання текстів (літературне читання, мови), слухання мелодій (музичне мистецтво). Виділення обраного тексту в середовищах для читання. Клавіатура. Уведення окремих символів. Зміна мовних режимів.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про різноманіття сучасних пристроїв для роботи з інформацією; ***наводить приклади*** використання пристроїв для роботи з інформацією у школі, вдома; ***уміє*** увімкнути та вимкнути комп'ютер та інші пристрої (за умови їх використання); ***уміє знаходити*** необхідні для роботи значки на *Робочому столі* та ***розпочинає*** роботу в програмах; ***орієнтується в середовищах*** для перегляду зображень, читання текстів, слухання музики та ***завершує*** роботу з ними; ***уміє використовувати*** маніпулятори для вибору та переміщення об'єктів; ***уміє*** змінити мовні режими на клавіатурі та ввести окремі символи; ***уміє відшукати*** необхідну інформацію в тексті та виділити частину тексту; ***прагне*** використовувати пристрої з навчальною метою; ***володіє*** навичками раціональної організації робочого місця;

Організація робочого місця під час навчання з різними пристроями. **Інтернет** Початкові уявлення про Інтернет. Поняття браузера, як програми для роботи в Інтернеті. Вікно браузера. Кнопки керування вікном. Маніпуляції з вікном. Вкладки браузера. Посилання. Закладка. Правила безпечної роботи в Інтернеті. Інформація для дітей та для дорослих. Приватна (особиста, сімейна) та публічна інформація. Вікові обмеження на перегляд вмісту сторінок. Ігри для вдосконалення навичок роботи з маніпуляторами, клавіатурою.	***використовує у своєму мовленні*** слова *робочий стіл, програма, комп'ютер, ноутбук, смартфон, клавіатура, мишка, тачпад* (за умови використання). Учень/учениця: ***має загальні уявлення*** про Інтернет; ***пояснює*** призначення програми-браузера; ***уміє*** розпочати роботу в браузері, додавати вкладки, закривати вкладки, завершувати роботу з браузером; відкривати необхідні для навчання сторінки через закладки, переходити за посиланнями, переглядати навчальне відео чи його заданий фрагмент; змінити розмір вікна браузера, згорнути, розгорнути вікно; ***розрізняє*** дитячу інформацію та інформацію для дорослих; ***розуміє*** про існування вікових обмежень на перегляд вмісту сторінок; ***наводить при клади*** приватної та публічної інформації; ***наводить приклади*** приватної інформації, яку не повідомляють незнайомцям в Інтернеті;

Перегляд навчальних відео, картин художників, читання текстів, вдосконалення навичок усного рахунку в математичних тренажерах.	***дотримується*** правил безпеки в Інтернеті щодо нерозголошення приватної (особистої та сімейної) інформації; ***має уявлення*** про початкові норми авторського права щодо використання інформації; ***використовує у своєму мовленні*** слова *браузер, Інтернет, вікно, вкладка, відкрити, закрити браузер, посилання, закладка, відео.*
Графіка Поняття комп'ютерної графіки. Програми для створення за змінювання графічних зображень. Створення зображень. Зображення з геометричних фігур. Змінювання готових зображень. Доповнення зображень підписами чи коментарями у вигляді кількох слів. Сервіси для перегляду зображень картин художників.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про комп'ютерну графіку та способи її подання; ***впізнає*** значки та назви середовищ для створення та змінювання графічних зображень; ***уміє*** створювати найпростіші зображення та змінювати їх, використовує для цього інструменти графічних редакторів; додавати підписи чи коментарі з кількох слів до зображень; ***уміє*** відшукати та переглядати в Інтернеті картину художника (задане зображення тварини, рослини тощо) та додати до закладок в браузері; ***прагне*** поважного ставлення до

Віртуальні мистецькі галереї, екскурсії до музеїв. Пристрої для створення та опрацювання графічних зображень. Пошук зображень в Інтернеті для природознавства (музичного та образотворчого мистецтв, читання тощо). Право на зображення. Розрізнення дозволів на використання чужих зображень.	особистої інформації інших людей; ***називає*** 3-5 пристроїв, що використовуються для створення та опрацювання графічних зображень; ***використовує у своєму мовленні*** слова *зображення, картина, фото, палітра, дозвіл на використання.*
Команди та виконавці Поняттям команди. Порівняння команди й спонукального речення. Команди й виконавці. Послідовність дій. Приклади послідовності дій у природі. Виконання послідовних дій.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про команду, виконавців; послідовність дій; ***відрізняє*** команди від спонукальних речень; **вміє *надавати команди*** виконавцю в середовищах програмування; ***шукати*** помилки в послідовності команд; ***наводить*** приклади послідовних дій в побуті;

Пошук помилок в послідовності дій. Ігрові вправи з надання команд виконавцям у середовищах програмування. Порівняння двох або більше предметів. Об'єднання предметів у групи за певними заданими ознаками. Назви групи однорідних предметів. Визначення ознак предметів, впізнавання предметів за даними ознаками. Складові частини предметів. Ігри на змінювання послідовності дій, пошук помилок в послідовностях; об'єднання предметів у групи, вилучення зайвого за певними ознаками.	***знаходить*** повторюваність подій в казках, повторювані стани у природі; ***знаходить*** помилки в поданих записах послідовних дій; ***дотримується*** певного порядку дій в іграх; ***об'єднує*** предмети в групу за певними ознаками, придумує назву групі; ***вилучає зайві*** предмети з групи за ознаками, впізнає предмети за даними ознаками та обирає з групи; ***об'єднує*** складові частини одного предмета в ігрових середовищах; ***використовує у своєму мовленні*** слова *команда, виконавець, порядок дій, послідовні дії.*

3 клас

35 годин (1година на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	**Державні вимоги до навчальних досягнень учня/учениці**
Інтернет Поняття про мережі. Поняття про мережу Інтернет. Складові вікна програми-браузера. Поняття веб-сторінки, її адреси. Пошук зображень, текстів, відео, карт в Інтернеті для навчальних предметів. Пошук з різних джерел. Додавання найкращих результатів у закладки браузера. Структурування закладок у папки. Ключові слова для пошуку (на прикладах знайомих текстів з природознавства, літературного читання, інших предметів). Авторське право та Інтернет. Безпечна	Учень/учениця: ***має уявлення*** про мережі, мережу Інтернет, веб-сторінки, адресу веб-сторінки; ***пояснює*** порядок пошуку в мережі Інтернет; ***використовує*** посилання для переходу між веб-сторінками; ***вміє знайти*** додаткову інформацію для навчальних предметів та додати обрані сторінки у закладки браузера; структурувати свої закладки у папки; ***визначити*** ключові слова знайомих текстів (з інших предметів); ***знає*** та ***дотримується*** правил безпечної роботи в Інтернеті; ***вміє*** налаштувати безпечний пошук та безпечний перегляд відео; ***використовує у своєму мовленні*** слова *мережа Інтернет, адреса сторінки, ключові слова, перейти*

робота в Інтернеті. Налаштування безпечного пошуку та безпечного перегляду відео.	*за посиланням, додати у закладки, папка, авторське право.*
Людина та інформація Роль інформації в житті людини. Види інформації за способом подання: текстовий, графічний, числовий, звуковий, відео. Перетворення інформації з одного виду в інший. Пристрої для роботи з текстовою, звуковою, відео інформацією. Дії з інформацією: передавання, пошук, перетворення, використання. Переваги опрацювання інформації сучасними пристроями. Структурування інформації в документах, папках. Поняття меню.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про роль інформації в житті людини; про різноманіття дій з інформацією; ***називає*** види інформації за способом подання; ***розуміє,*** що інформацію можна шукати, передавати, перетворювати, використовувати; ***знає,*** що одну і ту ж інформацію можна представити різними способами; ***уміє*** перетворювати одну форму подання інформації в іншу: (текстове - в графічне, числове - в текстове тощо); створити папку та документи в ній; ***називає*** 3-5 пристроїв для роботи з текстом, звуком, відео; ***використовує у своєму мовленні*** слова: *текстова, графічна, звукова інформація, документ, меню.*

Графіка Програми та онлайн середовища для роботи з графічними даними. Перегляд карт. Пошук рідного краю на картах. Середовище графічного редактора. Панель інструментів. Палітра кольорів. Колір фігури і колір фону. Створення та змінювання простих зображень. Доповнення малюнка підписом чи коментарем. Створення зображень з геометричних фігур.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про середовища обробки графічних даних; ***пояснює*** призначення графічних редакторів; ***орієнтується*** в середовищі графічного редактора; ***вміє*** знайти рідний край на карті; ***обирає і використовує*** потрібні інструменти середовища графічного редактора для створення зображення за зразком та за власним задумом; ***задає і змінює*** колір фігури і колір фону; ***створює*** підпис чи коментар до малюнка; ***використовує у своєму мовленні*** слова *графічний редактор, палітра, фон, інструменти.*
Алгоритми і виконавці План дій. Поняття алгоритму. Алгоритми і виконавці. Складання алгоритмів для виконавців.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про алгоритми та виконавців алгоритмів; ***виконує*** прості алгоритми та складає алгоритми за прикладом; ***складає*** план дій, що приводить до заданої мети;

Середовища програмування для дітей: створення та змінювання послідовності команд у вигляді словесних, символьних блоків. Порядок виконання команд виконавцем. Пошук пропущених дій в знайомій послідовності. Складові частини об’єктів. Схема складу. Зв’язки у схемах. Істинні й хибні висловлювання. Логічне слідування. Використання логічних висловлювань з *«не», «і», «або»*.	***складає алгоритми*** для виконавців до певної ситуації у середовищах програмування для дітей; ***розуміє*** запис алгоритмів у вигляді блоків; ***визначає*** правильний порядок подання команд виконавцю у знайомому алгоритмі; ***знаходить*** пропущену команду в знайомій послідовності ; ***оцінює*** прості висловлювання як істині чи хибні; ***розрізняє*** завідомо хибні фрази; називає протилежні за змістом твердження; ***формулює*** речення з логічним слідуванням; ***розуміє*** складові частини об’єктів, представлених у вигляді простих схем, графів; ***будує висловлювання*** з використанням зв'язок *«не», «і», «або»*, «складається з»; ***використовує у своєму мовленні*** слова *план дій, алгоритм, істинне, хибне, схема.*

Текст Середовища для читання текстів. Закладки в тексті, цитати тощо. Віртуальні бібліотеки, довідники, енциклопедії, словники. Текстові редактори. Переміщення в текстовому документі. Виділення частин тексту. Змінювання та вдосконалення текстів. Основні команди редагування: вирізати, копіювати, вставити, видалити. Уведення символів за допомогою клавіатури. Доповнення текстів зображеннями. Таблиці в тексті: орієнтування в клітинках. Доповнення таблиць. Порівняння текстів з оманливою та правдивою інформацію.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про особливості роботи в середовищах для читання та змінювання текстів; ***розуміє*** призначення віртуальних бібліотек та текстових редакторів; ***орієнтується*** в середовищі для читання навчальної та художньої літератури; ***уміє*** здійснювати переміщення по тексту; виділяти фрагменти тексту; змінювати шрифт тексту: розмір, колір, накреслення символів; доповнювати текстовий документ графічними зображеннями; ***використовує*** основні команди редагування: “копіювати, вирізати, вставити, видалити”; ***орієнтується*** у простій таблиці, доданій у текст; ***уміє*** доповнити таблицю текстом чи зображенням; ***шукає*** в текстах інформацію з хибними твердженнями та доводить істину; ***використовує у своєму мовленні*** слова *текстовий документ, змінити шрифт, копіювати, вирізати, вставити, видалити,*

Пошук хибних висловлювань у текстах (на основі інформації з інших предметів).	*таблиця.*
Презентації Доповідач/доповідачка та презентація. Культура презентування. Слайд-шоу із зображень як вид презентування. Середовище створення презентацій. Переміщення слайдами презентації. Режим показу презентації та режим змінювання слайдів. Переміщення текстових вікон/полів та зображень на слайдах. Утворення нового слайду, текстового вікна/поля. Доповнення презентації текстом, зображенням, схемою.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про особливості виступу в ролі доповідача/доповідачки; ***знає,*** що презентації створюються для усного виступу; ***уміє*** презентувати свою роботу; ***орієнтується*** у середовищі редактора презентацій; ***розрізняє, переміщує та додає*** текстові вікна/поля, графічні зображення до слайду; ***створює*** кілька слайдів презентації та наповнює їх; ***Використовує у своєму мовленні*** слова *презентувати, доповідач, презентація, слайд-шоу, слайди.*

4 клас

35 годин (1 година на тиждень)

Зміст навчального матеріалу	**Державні вимоги до навчальних досягнень учня/учениці**
Графіка Електронні карти. Режими перегляду карт. Віртуальні подорожі сузір'ями, планетами, материками, океанами. Доповнення власної карти мітками (за матеріалами природознавчого характеру рідного краю). Схеми, діаграми на матеріалі інших предметів. Робота в середовищі графічного редактора: змінювання зображень з використання функцій обертання, зміна кольору фігур та кольору фону. Обробка фото: інструменти освітлення, кольору, обертання, обрізання тощо. Створення колажу із зображень.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про електронні карти; ***орієнтується*** в електронних навчальних картах для перегляду сузір'їв, Сонячної системи, материків та океанів Землі, України; у схемах та діаграмах; ***уміє*** доповнити власну карту міткою; доповнює пропущені дані в простих схемах, діаграмах; ***використовує*** схеми та діаграми для усних виступів; ***створює*** в середовищі графічного редактора зображення; ***уміє змінити*** та ***вдосконалити*** зображення з використанням функцій обертання, зміни освітлення, кольору, поворотів, вирізання; ***уміє*** створити колаж з кількох зображень; ***використовує у своєму мовленні*** слова *колаж, обертання, освітлення, діаграма.*

Текст Орієнтування в списку книг електронної бібліотеки. Пошук літератури за назвою, автором/авторкою, мітками. Зміст твору. Закладки, коментар (помітки) у творі. Середовище текстового редактора. Поєднання елементів на аркуші текстового документа: взаємне розміщення тексту, зображень, схем. Абзаци, посилання, заголовки, зміст. Вдосконалення текстів через виділення кольором, шрифтами фрагментів тексту, окремих слів. Списки. Послідовні списки у текстах. Таблиці. Доповнення готових таблиць. Змінювання та доповнення текстів з таблицями, зображеннями, схемами.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про різноманіття електронних книг та бібліотек; ***володіє*** початковими навичками пошуку в бібліотеках за автором/авторкою, назвою; ***має уявлення*** про гармонійне розміщення об'єктів на аркуші текстового документу; ***знає*** призначення заголовків, абзаців, посилань; ***орієнтується*** у змісті текстового документу; ***вміє*** самостійно створити текст з 3-4 речень по 20 символів у кожному реченні; поєднувати текст, зображення, схеми на аркуші текстового документа; розташовувати текст лінійно, у вигляді списку, дотримуючись закономірності, даної в прикладі; доповнювати таблиці даними, знайомих з інших предметів; створювати на основі текстів таблиці та схеми (з готовим шаблоном таблиці чи схеми); ***використовує у своєму мовленні*** слова: *текстовий редактор, мітка, список, коментар.*

Співпраця в Інтернеті Правила безпечного користування Інтернетом. Мережевий етикет. Різниця між реальним та віртуальним спілкуванням. Електронна пошта. Захист облікового запису. Культура листування. Інформаційні ресурси Інтернету. Пошук навчальних матеріалів в мережі. Навчальна діяльність учня в Інтернеті. Рівні доступу до навчальних матеріалів. Співпраця в мережі (спільні документи, презентації, карти, колажі тощо). Коментування та відгуки до створених однокласниками/однокласницями продуктів. Служби для обміну знаннями,	Учень/учениця: ***уміє*** увійти у особистий обліковий запис поштової служби; ***надіслати*** лист вчителеві/вчительці та однокласникам/однокласницям; ***здійснювати навчальну діяльність*** в Інтернеті за підтримкою та під контролем педагогів у закритому захищеному середовищі в тому числі й разом з іншими учнями/ученицями; ***обрати*** служби для задоволення власних навчальних, творчих потреб серед запропонованих вчителем/вчителькою; ***знає*** засоби захисту власного облікового запису; ***розрізняє*** особливості віртуального спілкування; ***надає доступ*** однокласникам/однокласницям до власних навчальних матеріалів за електронною адресою; ***коментує*** продукти діяльності однокласників/однокласниць у мережі; ***уміє*** захищати свій інформаційний простір під час віртуального спілкування;

задоволення творчих потреб школярів. Сучасні пристрої для співпраці. **Алгоритми з розгалуженням і повторенням** Алгоритми з розгалуженням. Цикли: повторення задану кількість разів. Повторення до виконання умови. Алгоритми з циклами. Створення та виконання алгоритмів з розгалуженням та циклами для виконавців у середовищі програмування для дітей. Сортування та впорядкування об'єктів за деякою ознакою. Використання логічних висловлювань з *«якщо - то...»*.	***використовує у своєму мовленні*** слова *віртуальний, мережевий етикет, електронна пошта, пароль, обліковий запис, доступ.* Учень/учениця: ***уміє*** виконувати, створювати та записувати алгоритми з розгалуженням та циклами; ***впорядкувати*** об'єкти за деякою ознакою; ***будує висловлювання*** з використанням зв'язки *«якщо - то»* у заданій ситуації; ***використовує у своєму мовленні*** слова *розгалуження, цикл.*

Інформація Перетворення інформації. Перетворення інформації з текстової у графічну форму з використанням схем, діаграм. Перетворення інформації у вигляді тексту в таблицю з числами. Передавання інформації. Пристрої для передавання інформації. Джерело інформації. Приймач інформації. Пристрої введення та виведення інформації. Зберігання інформації. Носії інформації. Кодування інформації. Кодування та декодування інформації. Складові комп'ютера. Історія виникнення пристроїв для роботи з інформацією.	Учень/учениця: ***має уявлення*** про те, що людина може здійснювати різні дії з інформацією; ***перетворює*** інформацію: текстової та числової форми в графічну у вигляді схем, діаграм за допомогою поданих учителем/учителькою шаблонів; ***називає*** спосіб подання інформації; ***наводить приклади*** інформації, поданої різними способами; ***має уявлення*** про передавання, зберігання, кодування інформації; про носії інформації; ***називає*** 3-5 пристрої для передавання інформації; ***розрізняє та наводить приклади*** пристроїв для введення та виведення інформації (3-5); ***описує*** способи ***та наводить приклади*** кодування і декодування інформації; ***розуміє,*** що інформацію можна зберігати, опрацьовувати та передавати на великі відстані в закодованому вигляді; ***використовує у своєму мовленні*** слова *передавання, зберігання, кодування, декодування інформації, носії інформації, джерело, приймач інформації, пристрої введення, пристрої виведення.*

Контрольні запитання та завдання

1. У чому головна мета навчального предмета “Інформатика”?
2. Які основні завдання навчального предмета “Інформатика”?
3. З якими вміннями дітей молодшого шкільного віку пов'язаний діяльнісний вимір предметної ІКТ-компетентності? Проаналізуйте їх.
4. Які складові предметної та ключових компетентностей мають виявляти учні у результаті засвоєння предметного змісту пропедевтичного курсу «Інформатика»?
5. Яка структура навчальної програми?
6. Охарактеризуйте зміст навчання.
7. Наведіть характеристику умов навчання.

Кожен майбутній вчитель має знати, що МОН видає методичні рекомендації з викладання того чи іншого предмету та загалом на початку кожного навчального року.

Наведемо, наприклад, ті, що стосуються 2022-2023 навчального року [8].

Додаток
до листа Міністерства освіти
і науки України
від 19.08.2022 р. №1/9530-22

Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу у 2022/2023 навчальному році

Організація освітнього процесу

Нормативне забезпечення

Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в 2022/2023 навчальному році здійснюватиметься відповідно до:

- **Законів України** «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про внесення змін до деяких законів України в сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану» (№7325 від 28.04.2022), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та інших;

- **Указу Президента України** від 16 березня 2022 року № 143 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України»;

- **постанови** Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року №711 «Про початок навчального року під час дії правового режиму воєнного стану в Україні»;

- розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988- р «Про схвалення **Концепції** реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти **«Нова українська школа»** на період до 2029 року»;

- **Санітарного регламенту** для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за № 1111/35394;

- **Державних стандартів** повної загальної середньої освіти:

на рівні початкової освіти (**в 1 – 4 класах**) – Державного стандарту початкової освіти (затвердженого Постановою КМУ від 21 лютого 2018 року № 87);

на рівні базової середньої освіти: **в 5 класах** – Державного стандарту базової середньої освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898); в 6 – 9 класах – Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти (затвердженого Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року №1392);

на рівні профільної середньої освіти (**в 10 – 11/12 класах**) – Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти (затвердженого Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року №1392);

- **Типових освітніх програм** для закладів загальної середньої освіти **– на рівні початкової освіти:**

Типової освітньої програми для учнів 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743),

Типової освітньої програми для учнів 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743),

Типової освітньої програми для учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743),

Типової освітньої програми для учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743),

Освітньої програми початкової освіти за вальдорфською педагогікою (автори Косенко Д. Ю., Мезенцева О. І.) (лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01- 23/1044),

Освітньої програми «Світ чекає крилатих» (науковий керівник Цимбалару А. Д .) (лист ДСЯО від 22.09.2020 № 01/01-23/1115),

Освітньої програми за педагогічною технологією «Росток» (науковий керівник Пушкарьова Т. О.) (лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1045),

Освітньої програми «Інтелект України» (науковий керівник Гавриш І. В.) (лист ДСЯО від 06.08.2020 № 01/01-23/929),

Освітньої програми за системою розвивального навчання Д. Б. Ельконіна, В. В. Давидова та ін. (автори Старагіна І. П., Захарова Г. М. та ін.) (лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1043),

Освітньої програми І циклу (1-2 класи) та ІІ циклу (3-4 класи) закладів загальної середньої освіти, які працюють за системою розвивального навчання (Центр психології і методики розвивального навчання) (лист ДСЯО від 28.08.2021 № 01/01-23/1283);

на рівні базової середньої освіти:

у 5 класах – Типової освітньої програми для 5 – 9 класів закладів загальної середньої освіти (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02. 2021 № 235),

у 6 – 9 класах – Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІ ступеня (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04. 2018 № 405);

на рівні профільної середньої освіти – Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04. 2018 № 408 у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 № 1493 зі змінами);

- **Наказів Міністерства освіти і науки України:**

від 28.03.2022 № 274 «Про деякі питання здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану»;

від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів

(ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 6 березня 2002 р. за № 229/6517 (зі змінами);

від 02.07. 2014 № 780 «Про затвердження Типових навчальних планів Вальдорфських загальноосвітніх навчальних закладів І-ІІІ ступенів» (на рівні базової, 5 – 9 класи, і профільної, 10 – 11 класи, середньої освіти);

- Положення про інституційну та дуальну форми здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 23 квітня 2019 року № 536 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2021 року № 160), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22 травня 2019 р. за № 547/33518;

- Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 12.01.2016 № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2021 року № 160), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 р. за № 184/28314;

- Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09. 2020 № 1115, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 р. за № 941/35224);

- Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для

здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 16.04.2018 № 367, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 05 травня 2018 р за № 564/32016;

- Порядку переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 № 762 (у редакції наказів Міністерства освіти і науки України № 621 від 08.05.2019, № 268 від 01.03.2021), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.07.2015 за № 924/27369;

- **Листів** Міністерства освіти і науки України:

від 30.06.2022 № 1/7322-22 «Про організацію 2022/2023 навчального року»;

від 16.03.2022 №1/3472-22 «Про виконання Указу Президента України Володимира ЗЕЛЕНСЬКОГО від 16.03.2022 №143/2022».

Перелік навчальної літератури та навчальних програм, що мають грифи «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», «Схвалено для використання в освітньому процесі» або висновок «Схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах» (далі – Перелік), постійно оновлюється і доступний на офіційному вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Відповідно до Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам (далі – Порядок), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 20 липня 2020 р. № 931, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 11 жовтня 2020 р. за № 1119/35402, зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і

науки від 08 листопада 2021 р. № 1203, гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» надається модельним навчальним програмам. Навчальним програмам, розробленим не на основі модельних навчальних програм, навчальним програмам з позашкільної освіти надається гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі». Навчальні програми, розроблені на основі модельних навчальних програм, згідно із Законом України «Про повну загальну середню освіту» (пункт 8 частини першої статті 1), затверджується педагогічною радою закладу освіти.

Для реалізації варіативної складової навчальних планів на підставі рішення педагогічної ради заклад освіти може використовувати в освітньому процесі навчальні програми факультативів та курсів за вибором, які раніше мали відповідний гриф МОН і були включені до Переліків навчальної літератури та навчальних програм у попередні роки.

Контрольні запитання та завдання

1. Яке нормативне забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти?
2. Опишіть структуру навчального року.
3. Вкажіть форми організації освітнього процесу.
4. Як здійснюється наповнюваність класів і поділ класів на групи?
5. Поясніть, як оцінюються результати навчання здобувачів освіти?

Методичні рекомендації щодо заповнення класного журналу учнів початкових класів нової української школи

Молоді вчителі з острахом приступають до заповнення класного журналу. Наступні методичні рекомендації допоможуть майбутньому вчителю [9].

Класний журнал (далі - журнал) учнів початкових класів, які здобувають освіту відповідно до Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87, ведеться в закладах освіти незалежно від форм власності для:

систематизації інформації про учнів класу;

контролю реалізації освітньої програми, фіксації домашнього завдання (у разі його надання) та результатів підсумкового (семестрового, річного) оцінювання учнів другого циклу початкової освіти;

обліку відвідування учнями навчальних занять, заміщення тимчасово відсутніх у зв'язку з хворобою вчителів, проведення консультацій, додаткових психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) тощо.

Журнал може заповнюватися в електронній або паперовій формі.

Заклади освіти можуть створювати документи лише в електронній формі за умови наявності відповідного технічного забезпечення, що відповідає вимогам законодавства. Журнал в електронній формі є інформаційно-телекомунікаційною системою, інформація в якій має бути захищена від

несанкціонованого знищення або змінення (модифікації). Обробка персональних даних при веденні журналу здійснюється із забезпеченням захисту персональних даних відповідно до законодавства.

Журнал заповнюють класний керівник та вчителі, які викладають окремі предмети. На них покладена особиста відповідальність за своєчасність, стан та достовірність записів.

Записи в журналі ведуться державною мовою. Допускаються окремі записи у темах навчальних занять, домашнього завдання мовою навчального предмета (іноземною, мовою корінного народу чи національної меншини).

Назви навчальних предметів у журналі мають відповідати їх назвам у робочому навчальному плані. Запис навчального предмета «Іноземна мова» уточняється назвою мови, яка вивчається.

Якщо для вивчення окремих предметів клас ділиться на групи, то для кожної з них у журналі відводяться окремі сторінки і після назви навчального предмета у дужках записують номер групи (I група; II група). Для кожної групи відводяться окремі сторінки для запису уроків.

Типовими освітніми програмами визначається реалізація змісту освітніх галузей у навчальних предметах та інтегрованих курсах.

Зміст інформатичної освітньої галузі за типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом О. Я. Савченко, вивчається як окремий предмет (1 година на тиждень) або інтегрується з технологічною освітньою галуззю.

За типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Р. Б. Шияна, включається до інтегрованого курсу «я досліджую світ» у 2 класі, на що виділяється

1 навчальна година на тиждень, вивчається як окремий навчальний предмет «Інформатика» у 3-4 класах, на що виділяється 1 навчальна година на тиждень.

Учитель має право на вільний вибір освітніх програм, форм навчання, самостійно переносити теми уроків відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем.

У разі організації освітнього процесу з використанням дистанційних технологій навчання:

у графі «Зміст» можуть зазначатися форми роботи (дистанційні онлайнконсультації, відеоуроки, скайп-конференції, діагностичне тестування та ін.);

у графі «Дата» зазначається дата навчальних занять відповідно до календарно-тематичного планування.

У початкових класах здійснюється формувальне та підсумкове оцінювання результатів навчання учнів.

Підсумкове оцінювання здійснюється у 1-2 класах із застосуванням вербальної характеристики особистих досягнень, а його результати фіксуються тільки у свідоцтві досягнень.

У 3-4 класах підсумкове оцінювання здійснюється за рівневою шкалою. Результати навчання можуть зазначатися на відповідних сторінках навчальних предметів (окремих сторінках зведеного обліку результатів навчання) згідно з характеристиками результатів навчання, визначених у свідоцтві досягнень за рівнями, використовуючи такі позначення:

П – початковий рівень;

С – середній рівень;

Д – достатній рівень;

В – високий рівень.

За рівнями оцінюється кожне загальне уміння учня, набуте з певного навчального предмета/інтегрованого курсу. Узагальнений рівень із навчального предмета або інтегрованого курсу не визначається.

До журналу записуються лише результати підсумкового оцінювання: за І семестр (І і ІІ триместр) та рік (здійснюється на підставі результатів оцінювання за ІІ семестр або ІІІ триместр).

Інформація щодо оцінювання у зведеному обліку результатів навчання та у свідоцтві досягнень має бути тотожною.

Використання та поширення у відкритому доступі зведеного обліку результатів навчання дозволяється на умови його знеособлення.

Інформація щодо оцінювання у зведеному обліку результатів навчання та у свідоцтві досягнень має бути тотожною.

Використання та поширення у відкритому доступі зведеного обліку результатів навчання дозволяється на умови його знеособлення.

У 1 класі домашнє завдання не задається та відповідно не фіксується у журналі. У 2 класі домашнє завдання є необов'язковим, проте на непарній сторінці розвороту журналу в графі «Завдання додому» можуть зазначатися пошуково-дослідницькі та творчі завдання.

У 3-4 класах домашні завдання, у разі їх надання, обов'язково фіксуються у журналі. У відповідній графі стисло записуються зміст (сторінки підручника, номери задач тощо) та/або спосіб виконання завдання (вивчити напам'ять, повторити, розв'язати тощо). Допускається запис домашнього завдання (назва тексту тощо) мовою навчального предмета (іноземною, національної меншини).

На вихідні, святкові та канікулярні дні домашнє завдання не задається та відповідно не фіксується у журналі.

Контрольні запитання та завдання

1. У якій формі та яку інформацію записують у класний журнал?
2. Хто робить записи у класний журнал?
3. Яке здійснюється оцінювання результатів навчання учнів у початкових класах?
4. Поясніть, які позначення використовуються для визначення результатів навчання учнів?
5. Вкажіть, у якій формі записується та як задається домашнє завдання в залежності від класу?

Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти

Кожен вчитель розуміє, що найбільшим скарбом людини є її здоров'я. Заклади освіти як дошкільної, так і шкільної мають функціонувати на збереження фізичного та морального здоров'я маленького громадянина України. Виявляється, що на здоров'я здобувача освіти впливають багато факторів. Найважливіші з них сформульовані у Санітарному регламенті для закладів загальної середньої освіти [10].

Загальні положення

1. Цей Санітарний регламент визначає медичні вимоги безпеки (правила і норми) щодо освітнього середовища у всіх типах закладів загальної середньої освіти (далі - заклади освіти), а також структурних підрозділах інших юридичних осіб, що забезпечують здобуття загальної середньої освіти (крім спеціальних закладів освіти) усіх форм власності.

Вимоги цього Санітарного регламенту обов'язкові для врахування при влаштуванні і обладнанні приміщень закладів освіти, що будуються та експлуатуються.

2. У закладі освіти дозволяється використовувати матеріали, обладнання, устаткування, засоби, інвентар, витратні матеріали тощо, що відповідають вимогам Закону України "Про загальну безпечність нехарчової продукції", відповідних технічних регламентів та санітарного законодавства.

3. Учні, які проживають на відстані від закладу освіти понад 2 км, забезпечуються підвезенням у порядку, визначеному засновником (засновниками) закладу освіти відповідно до законодавства.

4. Підвезення організовується з попередньо визначеними зупинками. Відстань від місця проживання учнів до місця збору на зупинці не повинна перевищувати 500 м.

5. Засновник (засновники) закладу освіти забезпечує своєчасне проведення ремонтних робіт на території закладу освіти, приміщень та інженерних мереж закладу освіти; заходів з дезінфекції, дезінсекції, дератизації, вивезення снігу, побутових відходів, у тому числі люмінесцентних ламп, знятих з обліку обладнання та меблів, належне утримання території, у тому числі коронування дерев, очищення їх від пошкоджень, омели, видалення сухостійних дерев і чагарників і рослин, зазначених у пункті 3 розділу II цього Санітарного регламенту.

6. Усі працівники закладів освіти, в тому числі працівники їдальні (харчоблоку), буфету повинні проходити обов'язкові профілактичні медичні огляди відповідно до законодавства, результати проходження яких вносяться до особистих медичних книжок (форма первинної облікової документації N 1-ОМК "Особиста медична книжка", затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21 лютого 2013 року N 150, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 23 квітня 2013 року за N 662/23194).

7. Особисті медичні книжки зберігаються у медичного працівника або в особи, яка визначена наказом керівника закладу освіти, як відповідальна за їх зберігання.

8. Керівник закладу освіти контролює наявність проходження попереднього та своєчасне проходження періодичних медичних оглядів працівниками закладу освіти у терміни, що передбачені законодавством України.

9. Працівники, у тому числі працівники їдальні (харчоблоку), буфету які своєчасно не пройшли обов'язковий медичний огляд, а також ті, що не ознайомлені з цим Санітарним регламентом, до роботи не допускаються.

10. Засновник (засновники) та керівник закладу освіти є відповідальними за дотримання вимог цього Санітарного регламенту.

11. Щоденний контроль за дотримання регламенту здійснюють керівник та медичний працівник закладу освіти (за його відсутності - особа (особи), яка визначена наказом керівника закладу освіти).

12. Здача в оренду території, будівель, приміщень, обладнання державних та комунальних закладів освіти підприємствам, установам, організаціям іншим юридичним та фізичним особам для використання не за освітнім призначенням, крім випадків передбачених законодавством, не дозволяється.

Гігієнічні вимоги до приміщень
Вимоги до кабінетів інформатики

1. Навчальні приміщення, призначені для роботи з персональними комп'ютерами повинні мати природне та штучне освітлення. Штучне освітлення у приміщеннях повинно здійснюватися системою загального освітлення. Норми освітленості на робочих місцях повинні відповідати вимогам: на екрані - не менш 200 лк; на клавіатурі, робочому столі учня - не менш 400 лк. Забороняється перевищувати рівень освітленості на робочому місці та на екрані ПК більше 600 лк.

2. Поверхня підлоги повинна мати антистатичне покриття та бути зручною для вологого прибирання.

3. Для виконання практичної частини навчального заняття дозволено обладнувати кожне робоче місце учня персональним комп'ютером форм-фактора десктоп у такому складі: монітор, системний блок, відокремлена клавіатура,

відокремлений маніпулятор типу "миша", стіл, стілець (крісло). Дозволяється використання моніторів (екранів) з діагоналлю не менш 38,1 см (15 дюймів).

4. Вимоги до комп'ютерного обладнання, яким комплектуються навчальні приміщення, призначені для роботи з персональними комп'ютерами визначені у Типовому переліку комп'ютерного обладнання для закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 02 листопада 2017 року N 1440, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 15 січня 2018 року за N 55/31507.

5. Допускається співвідношення сторін відеомонітора (екрана) 3:4 та використання сучасних моделей відеомоніторів (екранів) (рідкокристалічний, плазмовий тощо). Відеомонітор (екран) повинен знаходитись на відстані 1,5 діагоналі екрану від очей учня таким чином, щоб його верхня половина знаходилась на рівні очей учня. Ширина і глибина робочої поверхні робочого столу учня повинна забезпечувати виконання учнем операцій в межах зони досяжності - шириною та глибиною не менше 0,50 м.

6. У разі відсутності можливості обладнання робочих місць учнів персональними комп'ютерами форм-фактора десктоп допускається використання портативних персональних комп'ютерів (ноутбуків) з діагоналлю відеомоніторів (екранів) не менше 35,56 см (14 дюймів) за умови використання відокремленої клавіатури (учнями 1 - 7 класів) та використання відокремленого маніпулятору типу "миша" (учнями 1 - 11(12) класів), а також обов'язкового чередування практичної та теоретичної частин навчального заняття.

7. Для проведення лабораторних та практичних робіт (дослідження фізичних, хімічних, біологічних явищ та явищ в географічній оболонці), проєктної діяльності, навчальних занять з робототехніки, військово-польових зборів допускається використання учнями 7 - 11(12) класів персонального комп'ютера форм-фактора планшетний ПК з діагоналлю екранів не менше 25,4 см (10 дюймів).

8. Протягом навчального заняття, після роботи з комп'ютерною технікою обов'язково повинні виконуватися комплекси вправ для профілактики зорової та статичної втоми. Комплекси вправ з рухової активності та комплекс вправ гімнастики для очей наведені у додатку 3 до цього Санітарного регламенту.

9. Забороняється використання у закладах освіти як відеомонітори (екрани) пристрої, сконструйовані на телевізійних електронно-променевих трубках.

10. Проводи чи інші провідники, через які подається електричний струм в комп'ютерній техніці, повинні бути надійно ізольовані і механічно захищені з метою запобігання ураження електричним струмом учасників освітнього процесу.

11. Не дозволяється одночасна робота за одним комп'ютером двох і більше учнів незалежно від їх віку.

12. Медичними протипоказаннями до занять учнів з персональною комп'ютерною технікою є: аномалія рефракції, некорегована міопія або гіперметропія, некорегована косоокість, епілепсія.

13. Використання друкувальних та (або) копіювальних пристроїв у навчальних приміщеннях дозволяється при відсутності учнів та по завершенню навчальних занять. Після використання таких пристроїв приміщення необхідно провітрити.

Система забезпечення життєдіяльності
Повітряно-тепловий режим

1. Чистота повітря у приміщеннях закладів освіти забезпечується:

– відповідністю кількості учнів до нормативної наповнюваності відповідно до вимог статті 12 Закону України "Про повну загальну середню освіту";

– регулярністю вологого прибирання приміщень з використанням мийних засобів та дезінфекційних засобів, які зареєстровані відповідно до вимог Порядку державної реєстрації (перереєстрації) дезінфекційних засобів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 липня 2006 року N 908;

– використанням всіх видів провітрювання (наскрізне, кутове, однобічне);

– чистотою та справністю систем вентиляції.

2. Засновник (засновники) закладу освіти забезпечує організацію лабораторного контролю показників мікроклімату (не менше 6 вимірювань) та концентрації CO2, CO, який проводиться не рідше двох разів на рік. Після проведених ремонтних та/або будівельних робіт, встановленні нових меблів перед початком навчального процесу проводяться лабораторні вимірювання концентрацій формальдегіду та інших хімічних речовин (в залежності від будівельних, оздоблювальних матеріалів, меблів тощо, які використані).

3. Концентрація в повітрі CO2 не повинна перевищувати - 0,01 мг/м3, CO - не більше 5,0 мг/м3, формальдегіду - не більше 0,01 мг/м3.

4. Навчальні приміщення провітрюють на перервах за відсутності дітей в приміщеннях. Тривалість провітрювання визначається погодними умовами за наведеною таблицею:

Температура повітря вулиці в градусах Цельсія	Тривалість провітрювання приміщень (хв.)	
	на малих перервах	на великих перервах та між змінами
від +10 до +6	4 – 10	25 – 30
від +5 до 0	3 – 7	20 – 30
від 0 до -5	2 - 5	15 – 25
від -5 до -10	1 – 3	10 – 15
нижче -10	1 – 1,5	5 – 10

5. Рекреації провітрюються під час навчальних занять. До початку занять і після їх закінчення необхідно здійснювати наскрізне провітрювання навчальних приміщень.

6. У теплу пору року доцільно проводити заняття з прочиненими вікнами в режимі провітрювання.

7. У приміщеннях закладів освіти відносна вологість повітря має бути 40 - 60 %; температура повітря в класних кімнатах 17 - 20° С, в майстернях по обробці металу і дерева 16 - 18° С, в спортивному залі 15 - 17° С, в роздягальнях при спортивному залі 19 - 23° С, в актовому залі 17 - 20° С, в бібліотеці 16 - 18° С, в медичних кабінетах 21 - 23° С, в рекреаціях 16 - 18° С, в спальних приміщеннях 18 - 20° С; у вестибюлі, гардеробі 16 - 19° С; в санітарних вузлах 17 - 21° С; в душових не нижче 25° С.

8. Встановлення у закладі освіти додаткових систем, що впливають на мікроклімат приміщення, має бути забезпечене відповідним і своєчасним сервісним обслуговуванням та заміною витратних матеріалів.

9. Усі приміщення та обладнання закладу освіти підлягають щоденному вологому прибиранню, у тому числі: підвіконня, підлога, опалювальні прилади (або захисні решітки), меблі, класні дошки. Вологе прибирання навчальних та навчально-виробничих приміщень проводиться після закінчення останнього навчального заняття, або після кожної навчальної зміни (у разі організації в закладі освіти змінного навчання), спортивних залів - після кожного навчального заняття та після закінчення навчальних занять та занять секцій.

10. Учні не допускаються до виконання робіт, що небезпечні для їх життя та здоров'я, створюють загрозу зараження інфекційними хворобами.

Природне та штучне освітлення

1. Усі навчальні приміщення закладів освіти повинні мати природне освітлення, рівні якого мають відповідати вимогам ДБН В.2.5-28:2018 "Природне і штучне освітлення", затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03 жовтня 2018 року N 264. Природне освітлення повинно бути рівномірним і не створювати блиску.

Коефіцієнт природного освітлення (далі - КПО) в навчальних приміщеннях повинен дорівнювати 2,5 % на робочих місцях 3-го ряду робочих столів учнів (1 м від внутрішньої стіни). При двобічному освітленні мінімальне значення КПО визначається на другому ряді робочих столів учнів.

Рівномірність освітлення на робочому місці (відношення мінімального рівня освітлення до максимального) повинна складати не більше 0,3.

Достатність і рівномірність освітлення можна оцінити за світловим коефіцієнтом (СК) (відношення загальної площі вікон до площі підлоги), величина якого має становити 1:4 - 1:5.

2. Для захисту від прямих променів сонця, запобігання перегріву навчальних приміщень вікна повинні бути облаштовані сонцезахисними засобами (підйомно-поворотні жалюзі, козирки, ролети тощо), які легко очищаються від пилу та миються.

3. Забороняється розміщувати на підвіконні навчальних приміщень рослини, які перешкоджають доступу прямого сонячного світла.

4. Для забезпечення оптимального природного освітлення навчальних приміщень необхідно мити вікна не менше 2-х разів протягом навчального року.

5. У навчальних приміщеннях необхідно передбачити систему загального штучного освітлення, що забезпечується штучним освітленням лампами з електронною пуско-регулювальною апаратурою зі спектром кольоровипромінювання: білий, тепло-білий, природно-білий; світлодіодними лампами з кольоровою температурою 3500 - 4000 К. Індекс кольоропередачі має бути не менший за 80 %, коефіцієнт пульсації - не більший за 10 % (в майстернях, з пристроями, що обертаються - не більшим за 5 %). В одному приміщенні слід використовувати лампи одної колірної температури.

Для освітлення найбільш віддалених від вікон рядів робочих столів учнів у навчальних приміщеннях слід передбачати окреме включення усіх рядів електроламп.

Рівні загального штучного освітлення у приміщеннях закладів загальної середньої освіти наведені у додатку 4 до цього Санітарного регламенту.

6. Лампи, що перегоріли, а також ті, які під час роботи створюють шум, миготіння та стробоскопічний ефект, підлягають заміні. Несправні, перегорілі люмінесцентні лампи запаковують у захисну промислову гофроупаковку від нових ламп та зберігають у спеціальній тарі - герметично закритих металевих ємностях, контейнерах у спеціально відведених ізольованих технічних приміщеннях, стіни, стеля та підлога яких не межують із навчальними приміщеннями. Доступ до такого технічного приміщення повинен мати лише спеціально призначений працівник закладу освіти. Вивезення перегорілих люмінесцентних ламп здійснюється відповідно до Правил надання послуг з поводження з побутовими відходами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2008 року N 1070, не рідше 2-х разів на рік.

7. Засновник (засновники) закладу освіти забезпечує організацію лабораторного контролю рівня освітленості у закладах освіти не рідше двох разів на рік (не менше 4 точок у 3 - 5 приміщеннях), один з яких проводиться в листопаді чи грудні.

Шум та вібрація

1. Допустимі рівні звуку та звукових тисків у приміщеннях закладів освіти та на прилеглій до закладів освіти території наведені у додатку 5 до цього Санітарного регламенту та мають відповідати вимогам Державних санітарних норм допустимих рівнів шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 22 лютого 2019 року N 463, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 20 березня 2019 року за N 281/33252.

Рівні шуму у виробничих приміщеннях закладів освіти повинні відповідати вимогам Санітарних норм виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку (ДСН 3.3.6.037), затверджених постановою Головного державного санітарного лікаря України від 01 грудня 1999 року N 37.

2. Значення вібрації на прилеглих до закладів освіти територіях повинні забезпечувати допустимі рівні вібрації в їх приміщеннях. Допустимі значення вібрації у будівлях закладів освіти в денний час зазначені у додатку 6 до цього Санітарного регламенту.

Рівні вібрації у виробничих приміщеннях закладів освіти повинні відповідати вимогам Державних санітарних норм виробничої загальної та локальної вібрації (ДСН 3.3.6.039), затверджених постановою Головного державного санітарного лікаря України від 01 грудня 1999 року N 39.

Захист від природних радіонуклідів та шкідливих хімічних речовин.

Середньорічна еквівалентна рівноважна об'ємна активність радону-222 у повітрі приміщень будівель закладів освіти, що будуються та реконструюються, не повинна перевищувати 50 БК/м3, а у будівлях, що експлуатуються - 100 БК/м3.

Засновник (засновники) закладу освіти повинен забезпечити проведення вимірювань концентрації радону-222 у повітрі приміщень першого поверху будівель не рідше одного разу на рік.

У новозбудованих будівлях, що вводяться в експлуатацію, та після проведення робіт з реконструкції приміщень необхідно провести вимірювання потужності поглиненої дози зовнішнього гамма-випромінювання.

Вміст біологічних та хімічних речовин в повітрі приміщень будівлі закладів освіти з елементами повного внутрішнього оздоблення та оснащення не повинні перевищувати середньодобові гранично допустимі концентрації або орієнтовно безпечні рівні впливу, встановлені діючими гігієнічними нормативами для атмосферного повітря.

Забезпечення освітнього процесу
Вимоги до організації освітнього процесу

1. Структура і тривалість навчального року, навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними, форми організації освітнього процесу визначаються відповідно до статті 10 Закону України "Про повну загальну середню освіту".

Організація освітнього процесу не повинна призводити до перевантаження учнів та має забезпечувати безпечні, нешкідливі та здорові умови здобуття освіти.

Гігієнічні правила складання розкладу навчальних занять та розподілу навчального навантаження протягом тижня наведені у додатку 7 до цього Санітарного регламенту. Допустима сумарна кількість годин (навчальних занять) тижневого навантаження учнів наведена у додатку 8 до цього Санітарного регламенту.

Приватні та корпоративні заклади освіти, учні яких розпочинають навчання з 8.00 - 9.00 год. та продовжують здобуття освіти і перебувають в такому закладі після 14.00 год., освітні програми яких розроблені відповідно до вимог статті 11 Закону України "Про повну загальну середню освіту" та містять (за рахунок власних надходжень) збільшену кількість навчальних предметів (інтегрованих курсів) та/або навчальних годин (навчальних занять)

порівняно з відповідними типовими освітніми програмами, повинні створити умови для фізичного і психологічного відпочинку учнів, організувати 3 - 4 разове гаряче харчування, протягом всього навчального дня мати психологічний та медичний супровід освітнього процесу, дотримуватися вимог цього Санітарного регламенту щодо тривалості навчальних занять, перерв між ними, прогулянки, самопідготовки, чергування протягом дня і тижня видів діяльності, навчальних занять з навчальних предметів природничо-математичного, суспільно-гуманітарного циклів із навчальними предметами художньо-естетичного, фізкультурно-оздоровчого та технологічного циклів з урахуванням Гігієнічних правил складання розкладу навчальних занять наведених у додатку 7 до цього Санітарного регламенту.

У державних та комунальних закладах освіти розклад занять має забезпечувати послідовність проведення навчальних занять, не допускається встановлення тривалих перерв (більше ніж 30 хвилин) між навчальними заняттями.

Початок навчального дня не повинен бути раніше 8:00 години, початок занять у другу зміну - не пізніше 14:00 години (для учнів, які здобувають освіту за вечірньою формою - не пізніше 16:00 години). У закладах освіти, які працюють у дві зміни, навчання учнів 1 - 4 класів, повинно бути організовано у першу зміну.

2. Безперервна навчальна діяльність учнів (тривалість навчальних занять) не може перевищувати: у 1-му класі – 35 хв., 2 - 4-х класах - 40 хв., 5 - 11(12) класах - 45 хв. Організація здвоєних навчальних занять і використання інших форм організації освітнього процесу, що впливають на тривалість навчальних занять, допускається за рішенням педагогічної ради закладу освіти та повинні відповідати віковим особливостям дітей.

Упродовж навчальних занять, які поєднують у собі психічне, статичне, динамічне навантаження на окремі органи і системи і на весь організм в цілому, проводяться вправи з рухової активності для зняття локального стомлення і вправи з рухової активності загального впливу. Комплекси відповідних вправ наведено у додатку 3 до цього Санітарного регламенту.

3. Тривалість перерв між навчальними заняттями для учнів 1 - 4-х класів рекомендується не менше 15 хв., 5 - 11(12) класів - не менше 10 хв., великої перерви - 30 хв. (для прийому їжі). Замість однієї великої перерви можна влаштовувати дві перерви по 20 хв., після другого та третього навчальних занять - для учнів 1 - 4-х класів, після третього та четвертого навчальних занять - для учнів 5 - 11(12) класів. У середині здвоєного навчального заняття необхідно організувати перерву тривалістю 10 хв. для активного відпочинку.

4. Розклад навчальних занять повинен враховувати оптимальне співвідношення навчального навантаження протягом тижня, а також чергування протягом дня і тижня навчальних занять з навчальних предметів природничо-математичного, суспільно-гуманітарного циклів із навчальними предметами художньо-естетичного, фізкультурно-оздоровчого та технологічного циклів з урахуванням Гігієнічних правил складання розкладу навчальних занять наведених у додатку 7 до цього Санітарного регламенту.

5. Під час щонайменше однієї з перерв необхідно організувати умови для харчування та активного відпочинку учнів, рекомендовані прогулянки на відкритому повітрі.

У групах подовженого дня учнів початкової школи прогулянка на відкритому повітрі повинна становити не менше ніж 1,5 години протягом дня (за умов зовнішньої температури повітря не нижче 10° С).

6. Тривалість виконання завдань для самопідготовки учнів у позанавчальний час не рекомендується більше 1 години у 3 - 5 класах та 1,5 години у 6 - 9 класах, 2 години - у 10 - 11(12) класах. Учням 1 - 2 класів не рекомендуються обов'язкові завдання для самопідготовки у позанавчальний час.

7. При надзвичайних погодних умовах, а також надзвичайних ситуаціях засновник (засновники) закладу освіти можуть самостійно приймати рішення про тимчасове призупинення навчання учнів.

Вимоги до організації роботи з технічними засобами навчання

1. При використанні технічних засобів навчання (далі - ТЗН) під час проведення навчального заняття потрібно чергувати види навчальної діяльності. Безперервна тривалість навчальної діяльності з ТЗН упродовж навчального заняття повинна бути: для учнів 1 класів - не більше 10 хвилин; для учнів 2 - 4 класів - не більше 15 хвилин; для учнів 5 - 7 класів - не більше 20 хвилин; для учнів 8 - 9 класів - 20 - 25 хвилин; для учнів 10 - 11(12) класів на 1-й годині занять до 30 хвилин, на 2-й годині занять - 20 хвилин. При здвоєних навчальних заняттях для учнів 10 - 11(12) класів - не більше 25 - 30 хвилин на першому навчальному занятті та не більше 15 - 20 хвилин на другому навчальному занятті.

2. Після занять із застосуванням ТЗН проводяться вправи з рухової активності та вправи гімнастки для очей. Комплекси відповідних вправ наведені у додатку 3 до цього Санітарного регламенту.

Підбір меблів
для закладів загальної середньої освіти

Діапазон ростів (без взуття), мм	Підколінний діапазон (без взуття), мм	Група меблів і колір маркування	Клас											
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
800 – 950	200 – 250	0 білий	+											
930 – 1160	250 – 280	1 помаранчевий	+											
1080 – 1210	280 – 315	2 фіолетовий	+	+	+									
1190 – 1420	315 – 355	3 жовтий		+	+	+	+	+						
1330 – 1590	355 – 405	4 червоний				+	+	+	+	+	+	+	+	+
1460 – 1765	405 – 435	5 зелений							+	+	+	+	+	+
1590 – 1880	435 – 485	6 блакитний										+	+	+
1740 – 2070	485 +	7 коричневий											+	+

Контрольні запитання і завдання

1. Згідно з яким законом у закладі освіти дозволяється використовувати матеріали, обладнання, устаткування, засоби, інвентар, витратні матеріали тощо?
2. Як забезпечується підвезення учнів до закладу освіти?
3. Хто повинен проходити обов'язкові профілактичні медичні огляди відповідно до законодавства?
4. Яким освітленням повинні бути забезпечені приміщення, призначені для роботи з персональними комп'ютерами?
5. Які комплектуючі комп'ютерного обладнання призначені для роботи з персональними комп'ютерами?
6. Яка кількість учнів може працювати за комп’ютером?
7. Назвіть види провітрювання, що використовуються у приміщеннях закладів освіти?
8. Висвітіть вимоги до організації роботи з технічними засобами навчання.

Комплекси вправ з рухової активності та комплекс вправ гімнастики для очей

Молодшим школярикам особливо подобаються різного виду руханки. Виявляється, що вони є обов'язковим елементом уроку, оскільки сприяють зняттю втоми і напруження з різних частин дитячого тіла і сприяють відновленню уваги, а отже і працездатності. МОН пропонує деякі з них [8].

І. Комплекс вправ гімнастики для очей

1. Швидко покліпати очима, заплющити очі та посидіти спокійно, повільно рахуючи до 5. Повторити 4 - 5 разів.

2. Міцно заплющити очі (рахуючи до 3), розплющити очі та подивитися вдалечінь, рахуючи до 5. Повторити 4 -5 разів.

3. Витягнути праву руку вперед. Стежити очима, не повертаючи голови, за повільними рухами вліво і вправо, вгору і вниз вказівного пальця витягнутої руки. Повторити 4 - 5 разів.

4. Подивитися на вказівний палець витягнутої руки на рахунок 1 - 4, потім перенести погляд вдалечінь на рахунок 1 - 6. Повторити 4 - 5 разів.

У середньому темпі проробити 3 - 4 кругових рухів очима в правий бік, стільки ж само у лівий бік. Розслабивши очні м'язи, подивитися вдалечінь - на рахунок 1 - 6. Повторити 1 - 2 рази.

ІІ. Примірний комплекс вправ з рухової активності (РА)

РА для покращення мозкового кровообігу

1. Вихідне положення (в. п.) - сидячи на стільці, 1 - 2 - відвести голову назад і плавно нахилити назад, 3 - 4 - голову нахилити вперед, плечі не піднімати. Повторити 4 - 6 разів. Темп повільний.

2. В. п. - сидячи, руки на поясі, 1 - поворот голови направо, 2 - в. п., 3 - поворот голови наліво, 4 - в. п. Повторити 6 - 8 разів. Темп повільний.

3. В. п. - стоячи або сидячи, руки на поясі, 1 - махом ліву руку занести через праве плече, голову повернути наліво, 2 - в. п., 3 - 4 - теж правою рукою. Повторити 4 - 6 разів. Темп повільний.

РА для зняття стомлення з плечового поясу та рук

1. В. п. - стоячи або сидячи, руки на поясі, 1 - праву руку вперед, ліву вгору, 2 - перемінити положення рук. Повторити 3 - 4 рази, потім розслаблено опустити вниз і потрясти кистями, голову нахилити вперед. Темп середній.

2. В. п. - стоячи або сидячи, кисті тильним боком на поясі, 1 - 2 - звести лікті вперед, голову нахилити вперед, 3 - 4 - лікті назад, прогнутися. Повторити 6 - 8 разів, потім руки вниз і потрясти розслаблено. Темп повільний.

3. В. п. - сидячи, руки вгору, 1 зжати кисті в кулак, 2 - розжати кисті. Повторити 6 - 8 разів, потім руки розслаблено опустити вниз і потрясти кистями. Темп середній.

РА для зняття стомлення з тулуба

1. В. п. - стійка ноги нарізно, руки за голову, 1 - різко повернути таз направо, 2 - різко повернути таз наліво. Під час поворотів плечовий пояс оставити нерухомим. Повторити 6 - 8 разів. Темп середній.

2. В. п. - стійка ноги нарізно, руки за голову, 1 - 3 - кругові рухи тазом в один бік, 4 - 6 - теж у інший бік, 7 - 8 - руки вниз і розслаблено потрясти кистями. Повторити 4 - 6 разів. Темп середній.

3. В. п. - стійка ноги нарізно, 1 - 2 - нахил вперед, права рука сковзає вздовж ноги вниз, ліва, згинаючись, вздовж тіла вгору, 3 - 4 - в. п., 5 - 8 - теж в інший бік. Повторити 6 - 8 разів. Темп середній.

РА загального впливу комплектуються з вправ для різних груп м'язів з урахуванням їх напруження в процесі діяльності.

Комплекс вправ РА для молодших школярів на навчальних заняттях з елементами письма

1. Вправа для покращення мозкового кровообігу. В. п. - сидячи, руки на поясі. 1 - поворот голови направо, 2 - в. п., 3 - поворот голови наліво, 4 - в. п., 5 - плавно нахилити голову назад, 6 - в. п., 7 - голову нахилити вперед. Повторити 4 - 6 разів. Темп повільний.

2. Вправа для зняття стомлення з мілких м'язів кисті. В. п. - сидячи, руки підняти вгору, 1 - стиснути кисті в кулак, 2 - розтиснути кисті. Повторити 6 - 8 разів, потім руки розслаблено опустити вниз і потрясти кистями. Темп середній.

3. Вправа для зняття стомлення з м'язів тулуба. В. п. - стійка ноги нарізно, руки за голову, 1 - різко повернути таз направо, 2 - різко повернути таз наліво. Під час поворотів плечовий пояс оставити нерухомим. Повторити 4 - 6 разів. Темп середній.

4. Вправа для мобілізації уваги. В. п. - стоячи, руки вздовж тулуба, 1 - праву руку на пояс, 2 - ліву руку на пояс, 3 - праву руку на плече, 4 - ліву руку на плече, 5 - праву руку вгору, 6 - ліву руку вгору, 7 - 8 - хлопки руками над головою, 9 - опустити ліву руку на плече, 10 - праву руку на плече, 11 - ліву руку на пояс, 12 - праву руку на пояс, 13 - 14 - хлопки руками по стегнах. Повторити 4 - 6 разів. Темп - 1 раз повільний, 2 - 3 рази - середній, 4 - 5 - швидкий, 6 - повільний.

Контрольні запитання та завдання

1. Прокоментуйте комплекс вправ гімнастики для очей.
2. Розкажіть, які ви знаєте комплекси вправ з рухової активності для поліпшення мозкового кровообігу.
3. Наведіть інші приклади комплексів вправ для школярів.

Перелік посилань

1. Концепція НУШ https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf
2. Державний стандарт початкової освітиhttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text
3. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti
4. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я., 1-2 клас https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я., 3-4 клас https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf
6. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б., 1-2 клас https://idea-teacher.com.ua/e-lib/navchalno-metodychni-posibnyky/pedagogichnym-praczivnykam/typova-osvitnya-programa-dlya-1-2-klasiv-nush-shyyana-r-b/

7. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б., 3-4 клас https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf
8. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу у 2022/2023 навчальному році https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-organizatsiya-osvitnogo-protsesu-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi/
9. Методичні рекомендації щодо заповнення класного журналу учнів початкових класів нової української школи https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-vnesennya-zmin-do-metodichnih-rekomendacij-shodo-zapovnennya-klasnogo-zhurnalu-uchniv-pochatkovih-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli
10. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти https://docs.google.com/document/d/1JVeVxjIARCPDEX_0z1gmLYhMMflsclPg2z3JPcNXBl0/edit

Зміст

Концепція Нової української школи 5

Педагогіка партнерства 8

Умотивований вчитель 10

Орієнтація на учня 12

Виховання дітей на цінностях 13

Структура нової школи 14

Структура нової української школи 17

Сучасне освітнє середовище 21

Реформа на десятиліття 23

Державний стандарт загальної середньої освіти 27

Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з інформатичної освітньої галузі 47

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., 1 - 2 клас 93

Інформатична освітня галузь. Інформатика 100

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я., 3- 4 клас 106

Інформатична освітня галузь. Інформатика 113

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., 1-2 клас 124

Інформатична освітня галузь. Інформатика 128

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., 3- 4 клас 142

Інформатична освітня галузь. Інформатика 148

Навчальна програма з інформатики для загальноосвітніх навчальних закладів 2-4 класів 164

Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу у 2022/2023 навчальному році 192

Методичні рекомендації щодо заповнення класного журналу учнів початкових класів нової української школи 199

Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти 204

Комплекси вправ з рухової активності та комплекс вправ гімнастики для очей 220

Перелік посилань 224

Навчальне видання

НОРМАТИВНО-ДОКУМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НУШ

Навчальний посібник

Укладачі:

Лучко Володимир Миколайович,
Мельничук Лілія Михайлівна,
Перун Галина Михайлівна

*Відповідальний за випуск – **В. А. Літовченко***

Технічний редактор – ***Г. М. Перун***
Технічний редактор – ***Г. К. Чораєва***

Підписано до друку 23.11.2022. Формат 60x84/16.
Електронне видання. Умов.-друк. арк. 12,7.
Обл.-вид. арк. 13,6. Зам. Н-124.
Видавництво Чернівецького національного університету.
58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.

НОВА
УКРАЇНСЬКА ШКОЛА

ЧНУ РУТА